

FORTE:

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

UNGAS ORGANISERING OCH POLITISKA DELTAGANDE

En kunskapsöversikt

Text: Erik Amná, professor emeritus i statskunskap vid Örebro universitet och Anna Helander forskningsassistent.
ISBN: 978-91-88561-44-2

Forte - Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd
Box 38084, 100 64 Stockholm
Telefon: 08-775 40 70, e-post: forte@forte.se
www.forte.se

FÖRORD

Ungas politiska engagemang varierar mellan grupper i samma ålder och mellan generationer. Traditionellt medlemskap i politiska partier har under många år minskat såväl bland befolkningen i stort som bland unga. I dag finns det flera sätt för unga att delta politiskt och organisera sig utanför traditionella partier. Rörelser som *Friday for Future* har engagerat unga över hela världen och klimatet är en annan fråga där unga har ett stort engagemang. Nya sätt för unga personer att organisera sig politiskt ställer krav på nya forskningsmetoder. I denna kunskapsöversikt beskrivs forskningen om ungas politiska deltagande och organisering och beskriver olika former för engagemang och deltagande bland unga.

Regeringen gav Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, uppdraget att göra en samlad analys av kunskapsläget om ungas organisering och politiska deltagande. Resultatet av arbetet presenteras i denna rapport.

Jonas Björck
Generaldirektör, Forte

Förutom att ge en bild av det nuvarande kunskapsläget är ett viktigt syfte att identifiera kunskapsluckor och områden där mer forskning behövs. Rapporten kan därför sannolikt fungera som ett kunskapsbaserat underlag för diskussioner och beslutsfattande.

Författare till rapporten är Erik Amnå, professor emeritus i statskunskap vid Örebro universitet och Anna Helander, forskningsassistent. Hanna Wass, docent vid Helsingfors universitet, har granskat rapporten.

Teresia Weinberg
Forskningssekreterare, Forte

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
Kunskapsluckor	7
Policyrekommendationer	8
1. Syfte och disposition	9
1.1 Syfte och frågeställning	10
1.2 Rapportens disposition	11
2. Ungas deltagande och organisering i Sverige	12
3. Definitionen av politiskt deltagande	15
3.1 En mångfald av definitioner	15
3.2 En typologi	17
3.3 Sammanfattande analys	20
4. Hur sker politiskt deltagande?	21
4.1 Civilt deltagande	21
4.2 Formellt politiskt deltagande	23
4.3 Utomparlamentariskt deltagande	24
4.4 Sammanfattande analys	28
5. Vad påverkar politiskt deltagande?	30
5.1 Intresse, attityder och värderingar	30
5.2 Familj och vänner	32
5.3 Invandrarbakgrund	34
5.4 Resursojämlighet	35
5.5 Könstillhörighet och intersektionalitet	36
5.6 Skola och kunskap	37
5.7 Ålder och generationer	40
5.8 Kultur, fritid och religion	42
5.9 Demografiska faktorer	43
5.10 Sammanfattande analys	45

6. Hur utvecklas det politiska deltagandet?	46
6.1 Politiskt deltagande på sociala medier och utanför	46
6.2 Sammanfattande analys	48
7. Problematiskt deltagande och icke-deltagande	51
7.1 Det till synes passiva deltagandet	51
7.2 Extremism och anti-demokratiskt deltagande	54
7.3 Sammanfattande analys	55
8. Slutsatser och kunskapsluckor	56
8.1 Slutsatser	56
8.2 Kunskapsluckor	58
Litteraturförteckning	60
Bilaga 1. Metodbeskrivning	82
Bedömning av relevans och kartläggning av studier	83
Tack.....	83

SAMMANFATTNING

Medborgarnas frivilliga deltagande i politiken uppfattas som centralt för en levande demokrati. Baserat på fler än 300 färskas studier visar den här rapporten att ungas politiska deltagande blivit allt svårare att definiera och avgränsa. Ett skäl är att ungdomar hela tiden utvecklar nya vägar för att försöka påverka, som reaktion på sociala, samhälleliga, teknologiska och politiska förändringar. Ett annat är att vissa handlingar motiveras av traditionella medborgarplikter, medan andra utformas mer utifrån en strävan efter ett individualiserat och uttrycksfullt självförverkligande.

Det nationella målet för den svenska ungdomspolitikerna är att ”alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”. Den svenska modellen av demokrati omhuldar de många deltagande både i valen och under mellanvalstiden. Att föra vidare det idealet till nya generationer har en hög prioritet i samhället. Som en del av det har den svenska skolan ett särskilt demokratiuppdrag och får bland annat resurser för att genomföra skolval. Därutöver satsar statliga myndigheter, regioner och kommuner betydande medel på att direkt eller via partier, föreningar och organisationer främja ungas politiska deltagande.

Det finns i dag en allmän föreställning om att unga är mindre politiskt intresserade än andra åldersgrupper, och en oro över ungdomarnas ovillighet att bli medlemmar i partier, ungdomsförbund och folkrörelser. De flesta ungdomar tycks visserligen inte vara medlemmar i någon politisk eller social organisation, men samtidigt är nästan tre av fyra engagerade i någon form av politisk eller medborgerlig aktivitet. Dagens unga skiljer sig inte nämnvärt i nivåer av politiskt intresse och engagemang i

jämförelse med tidigare ungdomsgenerationer eller ens i förhållande till vuxna.

Forskningen om ungdomars politiska deltagande är omfattande, både i Sverige och internationellt. Ett genomgående resultat är att social och ekonomisk ojämlikhet redan i tonåren och det unga vuxenlivet spelar en avgörande roll i vilka som mobiliseras, organiseras och deltar. Politiskt intresse är ojämnt fördelat och beroende av främst familjebakgrund och utbildningsnivå. Skolan framstår som den viktigaste kompenserande kraften för unga med mindre socioekonomiska resurser. Det som framför allt tycks göra skillnad är klassrumsklimat som bland annat är öppna för kontroversiella ämnen, och lärare som behandlar eleverna rättvist.

Över tid har till viss del formerna men framför allt platsen för ungas politiska deltagande förändrats. Partierna och deras ungdomsförbund har förlorat attraktionskraft. Internet har gjort det möjligt att delta på nya sätt. Det tycks också ske ett värderingsskifte kring ungdomarnas egna föreställningar av det ”politiska” och många identifierar sig inte med normen om ett

aktivt politiskt medborgarskap, fastän deras handlingar och värderingar vittnar om betydande politiskt intresse och engagemang. En del forskare försöker uppmärksamma och sätta begrepp på de till synes mer passiva och tillfälliga formerna av aktivt medborgarskap, liksom de alternativa former av politisk aktivitet som ungdomar skapar utanför de institutionella ramarna såväl på, som utanför, sociala medier. Få utforskar dock vad som sker i mötet mellan ungdomarnas engagemang och de traditionella deltagandeformer som är knutna till den representativa demokratins institutioner.

Digitaliseringen har på många sätt möjliggjort ett politiskt deltagande för fler. Trösklarna in i politiken – online men delvis också offline – har blivit lägre. Nya digitala former av intern demokrati, omedelbarhet och dialog tycks tränga undan mer etablerade, hierarkiska former av politisk kommunikation och organisering. De digitaliserade formerna begränsas inte heller på samma sätt av lokala och nationella gränser, utan möjliggör en naturlig global spridning för alla möjliga politiska idéer och kampanjer.

De gamla nyhetsmedierna kan framför allt relateras till det traditionella medborgarskapets plikter, kopplat till ett kontinuerligt politiskt deltagande. De nya interaktiva medierna tycks främst förstärka medborgarskapsnormer som odlar en mer sakorienterad, tillfälligare aktivism. I flera avseenden har digitaliseringen alltså förändrat både platserna, formerna och normerna för de ungas politiska deltagande. Men de ojämlika socioekonomiska mönstren för politisk deltagande tycks ändå bestå.

Några studier visar hur ett digitalt politiskt deltagande till viss del kan vara en inkörsport till politiskt deltagande även i de mer formella rummen. Samtidigt är unga som använder sociala medier för att uttrycka sig politiskt ofta

redan politiskt aktiva utanför internet. Å ena sidan tycks deltagarnas formella anonymitet på sociala medier kunna få ungdomar att våga uttrycka sig politiskt. Å andra sidan verkar den faktiska exponeringen på sociala medier återhållande på ungdomars vilja att delta i politiken för att undvika risken för att stämplas, hatas och hotas. Därför är det inte säkert att internet förmår nyrekrytera medborgare till politiskt deltagande och organisering.

Kunskapsluckor

Vi ser inte så mycket forskning om de olika satsningar som görs för att öka det politiska engagemanget bland ungdomar i olika sociala grupper i olika delar av landet/regioner/kommuner när det gäller deras faktiska möjligheter att göra sig hörda och försöka påverka politiken. Det är till exempel känt att unga med intellektuella funktionsnedsättningar har lägre valdeltagande och sämre politisk delaktighet än andra. Forskningen är eftersatt kring hur denna medborgargrupp, som för övrigt fick rösträtt för bara trettio år sedan, kan erbjudas meningsfulla möjligheter till politisk delaktighet. I övrigt har vi identifierat fem eftersatta forskningsområden:

1. Longitudinella, tvärvetenskapliga studier med blandade metoder (kvalitativa och kvantitativa inslag) särskilt med avseende på ungas egna värden, ideologier, föreställningar och erfarenheter. En utveckling av metodologiska och teoretiska angreppssätt i syfte att fånga komplexa och dynamiska former av politiskt engagemang, såsom politiska samtal och aktioner online och/eller offline.

2. Studier om politiskt icke-deltagande och passivt deltagande i relation till sociodemografiska och institutionella betingelser, men också till idébaserade faktorer såsom demokratitolkningar och politiska ideologier. Det är inte rimligt att utgå från att allt deltagande är gott, inte heller att all passivitet avspeglar att man är politiskt tillfreds. Det är viktigt att förstå och lyssna in de unga människor som inte upplever sig ha någon betydande plats i samhället. Vanmaktens organisering är ett angeläget forskningsfält också för att blottlägga de faktorer och mekanismer som kan bidra till ett demokratiskt politiskt deltagande.
3. Jämförande studier av olika försök att erbjuda ungdomar och unga vuxna nya former för deltagande. Det gäller till exempel studier av hur olika organisationer, rörelser och nätverk försöker mobilisera deltagare för kollektivt agerande i miljöer präglade av individualisering, nya medborgarskapsnormer och sociala medier.
4. Jämförande studier av hur "politiska arv" bland första, andra och tredje generationens invandrare påverkar deras föreställningar om, och deltagande i, olika politiska processer.
5. Studier av hur tonåringar och unga vuxna gestaltar sitt samhällsengagemang i vardagslivets olika sfärer genom val av bland annat skola och utbildning, vänner, partner, konsumtion och investeringar, medlemskap eller volontärbete i organisationer och anställning eller entreprenörskap inom offentlig, privat eller ideell sektor.

Policy-rekommendationer

I rapporten belyses att de alltmer ojämlika uppväxtvillkoren i hemmen, skolorna och civilsamhället mer än något annat försämrar somliga ungdomars chanser och vilja att utveckla ett samhällsengagemang och politiskt deltagande. Skolan tycks inta en särställning när det gäller möjligheter att kompensera för svaga socioekonomiska utgångslägen. Skolans unika kapacitet att bidra till ett jämlikt politiskt deltagande är därför en viktig faktor som bör tillmätas ett värde i diskussioner och beslut kring skolval, elevsammansättning, lärarkompetens och resurser för medborgar- och demokratiutbildning.

1. SYFTE OCH DISPOSITION

För att besvara frågorna om ungas samhällsengagemang, politiska deltagande och organisering behövs bidrag från flera vetenskapliga håll. Politiskt deltagande låter sig verkligen inte förstås som något uteslutande politiskt. Utvecklingspsykologer har insikter i ungdomstidens personliga mognadsutveckling i en social interaktion med föräldrar, vänner och skolkamrater, med flera. Medievetare är experter på politisk kommunikation. Utbildningsvetare är förtrogna med lärande, skola och utbildning. Statsvetare undersöker politiska attityder och beteenden. Sociologer tillför ett bredare samhällsperspektiv över lag.

Diskussionen kring ungas politiska engagemang är inte bara ett hett ämne inom den akademiska världen, utan också i medierna och politiska kretsar. Ungas deltagande framställs ibland i relativt generaliserande och förenklade termer. Ungdomar som social kategori är i sig ofta nekad aktörskap i och med att de placeras mellan föreställningen av barn och vuxna. De betecknas ofta som ”morgondagens” medborgare. Därmed erkänns de inte som legitima samtidsaktörer och de former som är ”typiskt” för ungdomars politiska engagemang tycks relativt ofta betraktas som ytligt och besvärande. Ofta och alltför oreflekterat pekats vissa ungdomsaktiviteter dessutom ut som demokratiskt farliga medan andra, mer traditionella former framhävs som demokratiskt lovvärda.

Nutida studier av politiskt engagemang i form av deltagande och organisering speglar den förändring som nu sker globalt, med en sedan länge påtaglig framväxt av alternativa former. Aktivism, protest och deltagande på sociala medier är några exempel på icke-institutionella, utomparlamentariska och ibland okonventionella former av politiskt deltagande. Även om flera av

dem egentligen tillhör de mest traditionella vägarna för att mobilisera sig, tar de i dag allt oftare plats också i digitala rum. Med andra ord är det platsen, snarare än formen, som har förändrats.

Många forskare intresserar sig för hur samspelet går till mellan aktiviteter offline och online och vad det får för effekter för bland annat politiskt intresse och representation. Under Covid-19 pandemin har social distansering blivit normen, där sociala medier har fått en ännu mer betydande roll i människors vardagliga liv. Globalt har vi sett hur det medborgerliga livet som politiska kampanjer, valjarregistrering och röstning delvis flyttats till virtuella miljöer. Det gäller till exempel jämställdhet (#Metoo) och sociala orättvisor (#BlackLivesMatter). Även under pandemin har medborgare använt sociala medier för att engagera sig i olika former av politisk aktivitet kring olika aspekter på restriktionerna. Framför allt tycks de yngre generationerna ha omfamnat digitala plattformar för att göra sig hörda och mobilisera en global publik.

Forskarna verkar ibland hamna på efterkälken när det gäller att finna metoder som kan fånga växelspelet mellan offline- och online-deltagande. En fråga som är relevant i sammanhanget är ifall en aktivism på sociala medier kan sägas ersätta den aktivism som sker offline? Eller om det behöver, som studier kring Fridays for Future visar, spilla över i aktivism offline för att nå politisk effekt (176; 293)?

Denna översikt analyserar den samtida forskningen och ger exempel på studier om när, varför och hur olika ungdomar organiserar sig och deltar i politiken, men också vad vet vi om de som antingen frivilligt eller ofrivilligt avstår från att försöka påverka den. Syftet är därmed att presentera en kritisk syntes kring det nutida vetenskapliga kunskapsläget om ungas politiska deltagande och engagemang. I rapporten redovisas och analyseras definitioner, beskrivningar och förklaringar kring ungas politiska deltagande och organisering men också några kunskapsluckor.

1.1 Syfte och frågeställning

Forte fick år 2020 fick ett regeringsuppdrag att ta fram en forskningsöversikt om ungas organisering och politiska deltagande. Syftet med den här rapporten är därför att redovisa och analysera avslutad och pågående forskning kring ungas politiska organisering och deltagande utifrån sex övergripande frågeställningar:

1. Vem deltar?
2. Vad är politiskt deltagande?
3. Hur sker politiskt deltagande?
4. Vad påverkar?

5. Hur utvecklas politiskt deltagande?

6. Är allt deltagande gott?

Rapporten baseras på ett stort antal studier från olika vetenskapliga discipliner. Som närmare framgår av metodbilagan (bilaga 1) har vi gjort två viktiga avgränsningar. Vi har valt ut cirka 320 studier som publicerats under de fem senaste åren, det vill säga under tidsspännat 2015 till 2020. Det ger ett både hanterbart och rimligt representativt urval. De representerar vitt skilda slags teoretiska angreppssätt inom flera akademiska discipliner. De skiljer sig också åt i fråga om metodval. Det rör sig om alltifrån jämförande longitudinella data mellan länder till fallstudier med djupintervjuer. Materialets gemensamma frågor kretsar kring den organisering och den typ av deltagande som syftar till att direkt eller indirekt påverka politiska beslut. Målet är att presentera en övergripande bild av den nutida forskningen kring ungdomars politiska engagemang. Genom att fånga tillräckligt många artiklar från olika vetenskapliga discipliner kan vi översiktligt presentera eventuella trender, mönster och indikationer från samtida forskning om ungdomars politiska engagemang tillsammans med antal förtydligande exempel på studier. Samtidigt är vi väl medvetna om att denna rapport inte kan presentera en grundläggande analys av samtlig litteratur som publicerats de fem senaste åren inom detta vittförgrenade akademiska fält.

Den andra avgränsningen är att vi fokuserar på ungdomar och unga vuxna mellan 13–30 år. Därmed inkluderas omkring fem årskullar innan tonåringarna uppnått rösträtt och blivit myndiga, plus cirka tio årskullar av unga vuxna. Många studier inriktas på att förstå tonårstidens politiskt relaterade mognadsutveckling, kunskaper och aktiviteter. Greta Thunbergs skolstrejksrörelse för klimatet illustrerar hur relevant och viktigt det är att följa ungdomar redan i tonåren. En del forskare

har gått ännu längre och studerat barnaårens utveckling ur politisk synvinkel (348). Många forskare intresserar sig för och jämför ungdomars politiska beteenden i relation till deras ålder (ålderseffekt). För att förstå ungas politiska handlingsmönster över tid är det viktigt att undersöka eventuella förändringar i deltagande som antingen kan vara en generell effekt av en viss historisk epok (periodeffekt) eller en effekt av något särskilt som karakteriserar de som är unga i dag (generationseffekt). När väl detta är sagt är det viktigt, som många också framhåller, att testa flera variabler, som politiskt intresse, kön och klass för att undvika att göra unga till en mer homogen grupp än vad de faktiskt är (se bland annat 322; 158).

Kunskapsöversikten görs utifrån några teoretiskt och empiriskt prövade ställningstaganden. En sådan är att inkludera olika sfärer av de ungas vardagsliv både som arenor för deras politiska deltagande, och som övningsplatser för deras vidare organisering och deltagande. Det gäller såväl interaktion i hemmen, skolorna och föreningarna som på internet (327). En annan är att betrakta politiskt intresse och samhällsintresse som en förutsättning för ett i strikt mening politiskt deltagande. Till sist finns det skäl att understryka det inte alltid uppenbara, nämligen att deltagandet – trots sin viktiga betydelse för representativ demokrati, deltagardemokrati och deliberativ demokrati (så kallad samtalsdemokrati) – i en liberal demokrati alltid måste få vara frivilligt. Hälften av världens befolkning saknar friheten att kunna avstå från aktivitet. I en liberal demokrati som den svenska är det samtidigt viktigt att försöka undanröja hindren för de medborgare som frivilligt vill och har rätt att delta, för att skapa optimala möjligheter för politisk jämlikhet.

1.2 Rapportens disposition

I nästa kapitel presenteras ungas deltagande och organisering i Sverige; vem deltar och i vilka former? Detta följs av kapitel 3 som redogör för några typologier och definitioner som används för att förstå och beskriva olika former av politiskt deltagande och organisering. I kapitel 4 görs en metaanalys av de olika deltagarformer som studerats. Därpå rapporterar vi i kapitel 5 ett stort antal studier och vad det är som påverkar ungas deltagande, bland annat med avseende på intresse, klass, och utbildning. I kapitel 6 presenterar sedan en analys av hur ungas deltagande har digitaliserats. I kapitel 7 belyses frågan ifall allt deltagande verkligen kan betraktas som gott – och om allt passivitet egentligen är problematisk. Allra sist presenteras slutsatser och kunskapsluckor med några allmänna policy-rekommendationer.

2. UNGAS DELTAGANDE OCH ORGANISERING I SVERIGE

Målet för den nationella ungdomspolitikerna är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Att "alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget" är ett prioriterat område. Något som ska främjas genom offentliga insatser på en rad olika områden inom politiken (355).

I det här kapitlet kommer de ungas faktiska deltagande och organisering i Sverige att beskrivas översiktligt.

Det har länge funnits en föreställning om att unga är mindre politiskt intresserade och samhällsengagerade än andra åldersgrupper. Men år 2021 säger sig 42 procent av 18–25-åringar vara intresserade av politik. Omkring 60 procent uppger att de är intresserade av samhällsfrågor och lika många är medlemmar eller deltar i föreningsverksamheter, varav 17 procent har förtroendeuppdrag. Samtidigt är bara 11 procent medlemmar i föreningar som arbetar med miljö, djur, klimat, samhällsfrågor eller partipolitik.

Under det senaste årtiondet har det totala medlemstalet i de politiska ungdomsförbunden pendlat mellan 25 000 och 40 000. I mitten av 1970-talet hade ungdomsförbunden cirka en kvarts miljon medlemmar, i dag har de ungefär 30 000 medlemmar. Så många som sex av tio ungdomar säger att de aldrig skulle kunna delta i några formellt politiska sammanhang som

medlemmar i partier eller ungdomsförbund, kontakta politiker eller tjänstepersoner eller ens delta i ett politiskt möte. Var tredje ungdom säger dock att de kan tänka sig att delta i sådana aktiviteter fastän de aldrig har gjort det tidigare under undersökningsåret. Killar uppvisar mer ovilja över lag att utföra politiska handlingar än tjejer. Det största politiska intresset och den största rapporterade politiska aktiviteten har barn till långtidsutbildade föräldrar (357).

Det tycks inte finnas någon allmän anledning till oro för just ungdomars politiska deltagande. Utifrån den internationella studien ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) konstaterade Skolverket 2016 att svenska 14-åringar har ett stort intresse av att delta i framtida val. Mer än nio av tio tror att de definitivt eller troligen kommer att rösta i riksdagsval i framtiden. Däremot är de mindre intresserade av att gå in aktivt i politiken, exempelvis genom att gå med i ett politiskt parti (350).

Vidare visar SCB (Statistiska centralbyrån, 346) att det inte heller finns någon anmärkningsvärd skillnad mellan yngre och äldre åldersgruppers engagemang. Den yngsta åldersgruppen (16–24 år) visar på samma nivåer som övriga åldersgrupper när det gäller valet att delta respektive inte delta i politiska diskussioner. Dessutom visar unga som åldersgrupp de högsta nivåerna av deltagande på partipolitiska möten. Andelen unga som är medlemmar i politiska partier ligger några procentenheter lägre än den äldsta åldersgruppen (65–75 år), men på samma nivå som medelålders grupper (24–34 år samt 45–55 år). Även MUCF (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor) konstaterar att unga i åldern 16–24 år är medlemmar i politiska partier i samma utsträckning som vuxna (309). Unga är däremot, precis som den äldsta befolkningsgruppen (65+), fortfarande underrepresenterade i nomineringar till förtroendeuppdrag, i förhållande till medelålders.

En anmärkningsvärd skillnad som SCB (346) finner gäller kön. Generellt uppvisar medelålders män en större politisk aktivitet än kvinnor, genom deltagande i diskussioner, politiska möten och partier. Om man i stället ser till den yngsta åldersgruppen (16–24 år) är resultatet det omvända; unga kvinnor deltar i större utsträckning i politiska diskussioner än unga män och de uppvisar dessutom högre nivåer av deltagande på partipolitiska möten.

På lokal nivå finns dock en sjunkande tendens för ungas vilja att vara med och påverka i sin kommun, vilket tycks grunda sig i ett lågt intresse, visar MUCF (309). Ännu lägre nivåer gäller för ungas upplevda möjlighet att påverka i sin kommun.

När det kommer till valdeltagande i Sverige visar SCB (345) att unga och äldre röstar i mindre utsträckning än andra. I de yngre åldersgrupperna (18–29 år) röstar kvinnor i

större utsträckning än unga män. Ser man däremot till utbildningsnivå, inkomstnivå och boendetyper kan man inte säga att de yngre röstar i lägre grad än övriga åldersgrupper. Även om unga är en av de åldersgrupper som har de lägsta nivåerna av valdeltagande, så har detta på senaste år ökat i samtliga val, visar MUCF (309). Även i Europavalet ökade deltagandet i åldrarna under 39 år (343).

Den faktor som mer än andra ger högre nivåer av valdeltagande bland unga är kommunens utbildningsnivå och socioekonomiska nivå, enligt MUCF (309). Unga i kommuner som har en högre andel invånare med gymnasie- eller högskoleutbildning har ett högre valdeltagande. Medan den faktor som främst genererar ett lågt valdeltagande bland unga är att de bor i en kommun där en hög andel invånare har låg ekonomisk status. Det vill säga, ju fler invånare i kommunen som har låg ekonomisk status, desto färre unga röstar. Av Delmis studier (42) framgår bland annat att utrikes födda benägenhet att rösta ökar i takt med högre inkomst, högre utbildning och längre bosättningsstid.

Ser vi till alla de nordiska länderna har ungdomar med icke-västerländsk eller östeuropeisk invandrarbakgrund, låg utbildningsnivå, låg inkomst och föräldrar med låg utbildningsnivå, och/eller icke-väljare ett påfallande lägre valdeltagande än andra (64).

Unga är förvisso den åldersgrupp som rapporterar lägst politiskt intresse. Så har det varit sedan 1960-talet (58). MUCF (309) menar dock att andelen unga som är politiskt intresserade har ökat över tid. Vidare finner Abdelzadeh (17) att unga svenskar i stort uttrycker sig positivt till demokratin som styrelseform och att de generellt sett har ett stort samhällsengagemang offline och online. Författaren noterar dessutom en nedgång bland unga när det gäller politiskt missnöje. Abdelzadeh ser ändå ett

antal utmaningar som Sveriges demokrati står inför, bland annat ungas generella ovilja att gå med i politiska partier och kandidera i val. Dessutom väljer unga att hoppa av sina förtroendeuppdrag i större utsträckning än äldre.

De positiva trenderna för ungas deltagande bekräftas av Bäck m.fl. (58), vilka visar att det inte finns något som tyder på att ungas politiska aktivitet och intresse skulle ha minskat över tid. Dessutom kan de se en högre digital politisk aktivitet hos unga än hos övriga åldersgrupper i Sverige. De menar att det är social påverkan och möjligheterna att verkligen ge uttryck för sina åsikter (expressiva incitament) som triggar de ungas politiska deltagande på sociala medier. Det vill säga, unga individer som har ett starkt behov av att uttrycka sina åsikter samt en umgängeskrets där politiskt deltagande och engagemang är mer politiskt aktiva på sociala medier än andra (58).

Den vanligaste formen för politisk handling bland unga svenskar är att stödja åsikter online, följt av medveten konsumtion och att ge pengar till en organisation, enligt MUCF (309). Myndigheten pekar också på att betydligt fler unga kvinnor än unga män stödjer åsikter online och att de även visar höga nivåer av en politiskt medveten konsumtion. Andra former av politiska aktiviteter, såsom demonstrationer och namninsamlingar, har däremot minskat bland unga (357).

Även den färskaste studien *Northern Lights on Civic and Citizenship Education* (303) redovisar stigande nivåer av engagemang bland nordiska ungdomar, men konstaterar också att engagemanget antar mer passiva och indirekta former. Nordiska ungdomar är starkt demokratiskt engagerade i vardagen och de har goda kunskaper och färdigheter för att oberoende kunna bilda sina egna åsikter. De politiska uttrycken sker i mer indirekta och värderingsbaserade former av engagemang, ofta utanför partipolitiken. Den nordiska ungdomen verkar kombinera aktivitet med passivitet; de är passivt aktiva i sitt deltagande och betecknas som "reserverade medborgare". Slutsatsen som förs fram är att man bör gå bortom dikotomin mellan aktiv-passiv medborgare, för att få en ökad förståelse för ungas politiska engagemang. Vi återkommer till den diskussionen längre fram.

3. DEFINITIONEN AV POLITISKT DELTAGANDE

Det finns många definitioner av politisk deltagande. Ofta knyts begreppet till samhällsengagemang, det vill säga ett utåtriktat engagemang som äger rum i olika sfärer och sammanhang utanför den närmaste familje- och vänkretsen (327).

Historiskt har deltagandet utvecklats för att passa de samtida ekonomiska, sociala, politiska och digitala ramarna. På motsvarande sätt har också forskningen kring politiskt deltagande utvecklats betydligt under de senaste decennierna. Flera discipliner bidrar nu till att bredda förståelsen. Olika typologier, definitioner och metoder har lanserats.

Det finns i dagsläget ingen enighet i definitioner och kärnantaganden kring vad begreppet politiskt deltagande ska inkludera. För att tolka de resultat som forskning presenterar kring deltagande blir det därför särskilt viktigt att beakta vilka frågor som har ställts för att förstå de svar som har getts.

3.1 En mångfald av definitioner

Till en början var begreppet begränsat till val- och kampanjdeltagande (330). Under 1960-talet kretsade intresset kring vad som

kallas för ”konventionella” former av politiskt deltagande, vilket inkluderar aktiviteter som tar plats i mer eller mindre formella sammanhang.

Ett årtionde senare började olika former av ”okonventionellt” deltagande analyseras, såsom protester och sociala rörelser utanför det föreställda konventionella ramverket. Dessa former är dock sällan helt nya, utan har funnits långt innan deltagandet inom formella ramar gjorde sitt intåg. Vid sidan av valdeltagandet framstår olika handlingar utanför de formella sammanhangen som alltmer vanliga uttryck för politisk aktivitet, till exempel det digitaliserade politiska deltagandet och organiseringen.

Över lag har forskningens gränsdragning mellan politiska och icke-politiska sfärer blivit allt diffusare. Putnam (336), Norris (335) och Flanagan (332) låter begreppet ”medborgerligt engagemang” täcka alla typer av medborgerligt beteende, såväl politiska som opolitiska handlingar och aktiviteter. De samtida deltagandeformerna betecknas ofta som expressiva, kreativa och individualiserade. Enkelt uttryckt refererar de inte till ”politik” som ett substantiv utan till ”politiskt” som ett adjektiv som också fångar både motivationen bakom deltagandet och de etiska dimensionerna av ansvarstagande (330).

De inflytelserika forskarna Verbas och Nies definition (334), inkluderar aktiviteter genom vilka medborgare indirekt eller direkt försöker att påverka politiker och åtgärder som offentliganställda vidtar. Deras definition öppnar upp för flera olika deltagandeformer såsom strejker, protester och politiska aktiviteter utanför de så kallade institutionella ramarna.

I studierna skiljer man vanligen mellan politiska aktiviteter i institutionaliserade former (partimedlemskap, valdeltagande etc.) och utomparlamentariska deltagandeformer (protest, bojkott etc.). Att mäta mer parlamentariska former, som valdeltagande och partimedlemskap, ingår oftast i studier av politiskt deltagande och organisering. De flesta kvantitativa studier av utomparlamentariska deltagandeformer relaterar till sådana parlamentariska deltagandeformer i syfte att utforska sambandet mellan dem (se bland annat 135; 238; 236).

Olika discipliner begreppsliggör politiskt deltagande på lite varierande sätt. Pickard (158) finner skillnaden särskilt tydlig mellan statsvetenskap och politisk sociologi. Statsvetenskapliga studier är till största delen kvantitativa och syftar till att mäta politiskt deltagande, exempelvis röstning i val eller medlemskap i politiska partier. Politisk sociologi däremot tenderar att lägga vikten mer på kvalitativa studier med större fokus på tolkningsambitioner kring frågor som vem, varför och hur. Hur politiskt deltagande begreppsliggörs och mäts inom olika vetenskapliga discipliner är alltså starkt beroende av empiriska och teoretiska tillvägagångssätt.

Liksom van Deth & Theocharis (300) argumenterar Pickard (158) för att använda mer blandade metoder (kvantitativa och kvalitativa) med öppna frågor för att fånga in ungdomars egna föreställningar och åsikter kring vad 'politiskt engagemang' betyder för dem.

Mätfrågan blir allt viktigare ju fler former av deltagande och organisering som utvecklas av sociala, samhälleliga och teknologiska skäl. Det finns samtidigt teoretiska, materiella och metodologiska svårigheter att fånga ungdomars varierande uppfattningar kring politik och vad som faktiskt utgör politiskt deltagande, vilket skapar större krav på att ställa relevanta forskningsfrågor för att få fram ett representativt och generaliserbart resultat. Detta tycks grunda sig i en ännu, förvisso spännande, frånvaro av en enhetlig teoretisk grund för att studera politiskt deltagande för ungdomar, som försvårar jämförande analyser.

De akademiska diskussionerna kring definitioner och typologier av politiskt deltagande är fortsatt intensiva. Det finns ingen enighet kring hur politiskt deltagande ska avgränsas. Definitioner är i stor utsträckning formade för att spegla sin tids politiska kontext. Från relativt smala definitioner grundade i främst statsvetenskapen, och framför allt de former som har att göra med valdeltagandets olika processer och institutioner, började andra mer inkluderande definitioner utvecklas som inte bara inbegriper deltagande i val och politiska partier, utan även bredare repertoarer av deltagande.

Det finns förvisso, vilket vi återkommer till, ett stort antal studier som fortfarande utgår från de smalare, mer restriktiva definitionerna vilket ofta resulterar i att unga medborgare klassificeras i kategorin "icke-deltagande" eller rent av apatiska medborgare. Mer breda och öppna definitioner, i kombination med både kvantitativa och kvalitativa tvärvetenskapliga studier har gett nya möjligheter att undersöka ungdomars egna blandade erfarenheter, upplevelser och uppfattningar, till exempel det till synes paradoxala att vara alienerad från de politiska rummen men samtidigt uttrycka politiskt intresse och engagemang i olika former.

När alltför generösa definitioner riskerar att urvattna begreppet så att det kan innefatta nästan vad som helst krävs det striktare begrepp (300). Eftersom ungdomar är överrepresenterade i digitaliserade former av deltagande aktualiseras definitionsfrågan ofta inom det forskningsområdet (159). Somliga betraktar deltagande online och så kallad "slacktivism" (former av aktivism som fordrar ingen eller ytterst liten ansträngning) som en illusion av politiskt deltagande (333) medan andra ser det om en 'subdimension' av politiskt deltagande (337).

3.2 En typologi

När forskarna använder olika och skiftande begrepp för politiskt deltagande i sina empiriska studier skapar det lätt förvirring. I denna kunskapsöversikt har vi valt att presentera materialet har vi valt att använda oss av en typologi i syfte att skapa en större klarhet över vilket slags deltagande som studierna handlar om (71,322). Den gör först och främst en skillnad mellan politiskt och civilt deltagande. Politiskt deltagande är ett manifest politiskt handlande medan civilt deltagande betecknar aktiviteter som inte direkt relaterar till den formella (eller institutionella) politiken – det vill säga till den parlamentariska sfären, med politiska partier och politiskt beslutsfattande. De täcker dessutom attityder, känslor och handlingar som vid mättillfället inte kvalificerar sig för att benämnas politiskt deltagande men som har potentialer att utvecklas till de mer uppenbara formerna för politiskt deltagande och organisering.

Figur 1. Civilt och politiskt deltagande: Kategorier och underkategorier (exempel)

CIVILT DELTAGANDE (LATENT POLITISKT HANDLANDE)		POLITISKT DELTAGANDE (MANIFEST POLITISKT HANDLANDE)		
Social involvering (uppmärksamhet)	Samhällsengagemang (handling)	Formellt politiskt deltagande	Utomparlamentariskt politiskt deltagande	
			Icke våldsformer	Våldsanvändning
<ul style="list-style-type: none"> • Intressera sig för politik • Betrakta politik och samhällsfrågor som intressanta • Livsstilsrelaterad involvering: gruppidentitet, musik, kläder, mat etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Donera till välgörenhet • Diskutera samhälls- och politiska frågor online eller offline • Aktivt söka information om politik och samhälle (i tidningar, TV eller på nätet) • Återbruk • Frivilligt socialt arbete som stöd i kvinnohärbärge och hjälpa hemlösa • Ideellt och trosbaserat lokalt arbete • Arbete inom andra lokala/gemenskapsbaserade organisationer 	<ul style="list-style-type: none"> • Rösta i val och folkomröstningar • Kandidera till politiska uppdrag • Medlemskap i partier, fack och organisationer • Kontakta och donera 	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrera • Protestera • Strejka • Delta i manifestationer • Politisk konsumtion • Civil olydnad 	<ul style="list-style-type: none"> • Våldsamma marscher eller gatuprotester • Djurbefrielseaktioner

Källa: Ekman & Amnå, 2022 (322)

3.2.1 CIVILT DELTAGANDE

Deltagandet kännetecknas av social involvering och en uppmärksamhet för politik och samhällsfrågor. Vi reserverar ”*samhällsengagemang*” för aktiviteter utförda av vanliga medborgare för att påverka omständigheter i samhället som är av relevans för andra, utanför den egna familjen och en nära vänkrets (jfr 330; 300), men också utanför den formella politiska sfären (351). Till exempel engagerar människor sig i samhället på ett antal olika sätt: de diskuterar politik, följer politiska frågor, skriver till redaktörer, donerar pengar och återvinner av miljöskäl. De gör frivilligt arbete för att hjälpa andra och organiserar sig för att lösa lokala

problem eller för att förbättra villkoren för vissa grupper i samhället. Skillnaden görs också för att påpeka att det finns gränser för vad vi skulle kalla ”politiskt deltagande”. Allt passar inte den här kategorin. Återvinning, till exempel, även om det görs av miljöskäl, är inte politiskt deltagande i den typologi som föreslås av Ekman och Amnå (71), eftersom åtgärden inte är direkt riktad mot någon specifik aktör (som en bojkott, till exempel), det kan snarare ses som en handling av samhällsengagemang.

”Social involvering” täcker in en annan aspekt, nämligen människors uppmärksamhet på – och intresse för – politiska och samhälleliga frågor.

Denna kategori omfattar känslan av, eller medvetenheten om, att vara medlem i samhället, att vara en del av en gemenskap. Involvering kan ses som något som (teoretiskt) föregår både ”medborgerlig” och ”politisk” verksamhet. Medan medborgarengagemang och politiskt deltagande avser specifika handlingar, hänvisar engagemang i form av social involvering till uppmärksamhet på sociala och politiska frågor (355).

Behövs verkligen denna dimension? Man kan liksom Berger (352) hävda att själva begreppet ”engagemang” i sig självt innehåller en kombination av uppmärksamhet och handling. Men genom att inkludera ”social involvering” som en separat underkategori förhåller vi oss närmare litteraturen om politiskt deltagande, där det har hävdats att ”involvering” bör förstås som en egen distinkt dimension av demokratiskt deltagande. Medborgarna kan vara mer eller mindre ”inblandade” i samhället, det vill säga nyfikna på, eller intresserade av, politiska och samhällsfrågor. Utan en sådan grundläggande nyfikenhet skulle medborgarna inte uppmärksamma politiska och medborgerliga frågor, lära sig om den politiska processen eller formulera åsikter (353; 354).

3.2.2 POLITISKT DELTAGANDE

Vad beträffar det politiska deltagandet skiljer vi mellan det formella och det utomparlamentariska politiska deltagandet. Till ”formellt politiskt deltagande” räknas valdeltagande, kandidering för politiska uppdrag, ekonomiska bidrag till politiska ändamål, kontakter med tjänstepersoner och förtroendevalda samt politiska och fackliga medlemskap. ”Utomparlamentariskt politiskt deltagande” omfattar deltagande i demonstrationer, strejker och andra uppenbara former av protestaktioner. Under denna rubrik placerades också medlemskap i (eller aktivitet inom) grupper eller partier som medvetet står utanför parlamentariska

sfären, som nätverksbaserade sociala rörelser eller politiska aktionsgrupper av olika slag. Hit hör också att underteckna eller samla uppprop eller att dela ut politiska broschyrer liksom vad man i litteraturen vanligtvis kallar för ”politisk konsumtion” (348). Det vill säga när vissa märken och produkter köps – andra bojkottas – av ideologiska, etiska eller miljömässiga skäl. Detta är ett sätt för vanliga medborgare att direkt påverka makthavarna (inte nödvändigtvis politikerna), och utgör därmed en rationell form av manifest politisk handling.

Typologin omfattar också deltagande i olagliga demonstrationer eller våldsamma protester som gränsar till upplopp tillsammans med vissa civila olydnadshandlingar och attentat mot byggnader. Andra former av olaglig politisk handling kan omfatta djurrättsgrupper som frigör djur eller attackerar butiker som säljer pälsar eller laboratorier där djurförsök utförs.

Vad beträffar skillnaden mellan lagliga och olagliga former av aktivism har Carneiro (349) påpekat en risk. Nämligen att denna åtskillnad upprätthåller en konservativ uppfattning om att ”konventionella” former av politisk handling är mer legitima än utomparlamentariska former av politiskt deltagande. Vad som är lagligt och olagligt varierar dessutom över tid, liksom mellan politiska regimer. Av dessa skäl är en distinktion mellan våldsam och icke-våldsaktivism förmodligen mer adekvat för att klassificera olika former av politisk aktivism i en begreppsram.

3.3 Sammanfattande analys

Ett stort antal studier utgår fortfarande från definitioner kring ungas politiska deltagande och organisering som lanserades för flera årtionden sedan. De fångar in de så kallade traditionella formerna av deltagande och organisering, som visserligen fortfarande är legitima och viktiga. Däremot fångar de inte alltid in utomparlamentariskt deltagande, i synnerhet på digitala plattformar.

Frågan som vi ställer oss, i ljuset av det empiriska materialet, är om forskare fortfarande bör fortsätta kategorisera utomparlamentariskt och digitaliserat deltagande som "okonventionellt". För det första är mobilisering och organisering i form av aktivism och protest varken någon ny företeelse eller en form uteslutande för unga. För det andra har digitaliseringen inte bara påverkat unga, utan är en generell, global företeelse som förändrat det politiska landskapet och mötesplatserna tvärs över åldersgränser. Att tala om "okonventionellt" deltagande innebär också en risk för stigmatisering, genom att definiera det som något annat än traditionella, konventionella och institutionella sätt att "göra politik". Detta kan ses som ett sätt att distansera politik från politik, där en hierarki skapas i vad som är "politik av betydelse". Eftersom det är unga som mer än andra deltar i digitaliserade former av politisk aktivitet, så marginaliseras inte bara former av politiskt deltagande utan även unga som politiska aktörer.

Ifall man istället använder en bredare och mer nyanserad definition av politiskt deltagande (och icke-deltagande) möjliggörs en bättre förståelse och representation av hur medborgare uttrycker sig politiskt på olika sätt i sina vardagsliv. Därför utmanas nu de binära klassifikationerna konventionellt/okonventionellt av begrepp som mer nyfiket och utforskande förklarar dessa som posttraditionellt eller utomparlamentariskt deltagande.

En majoritet av nutida forskning kring ungas deltagande och organisering är kvantitativ, främst inom det statsvetenskapliga fältet. Inte alltid problematiseras det formella icke-deltagandet eller den ytligt registrerade passiviteten i någon större utsträckning. De metodologiska angreppssätten i form av enkätstudier och frågeformuleringar fokuserar ofta på en begränsad uppsättning av politiska handlingar. Tillsammans med en orimligt smal konceptualisering kan detta leda till en missvisande föreställning om att unga individer som avstår från specifika (formella) politiska handlingar inte är politiskt engagerade. Detta har även visat sig spegla ungas egna föreställningar kring det "politiska", som ofta utgår ifrån liknande traditionella ramar för vad politiskt engagemang "är".

4. HUR SKER POLITISKT DELTAGANDE?

Så hur kan det politiska deltagandet se ut? I samtida studier kring ungas politiska engagemang är det vanligt att skilja mellan traditionella (institutionella) och utomparlamentariska former av deltagande. I korthet handlar det om huruvida deltagandet sker inom de institutionella och parlamentariska ramarna, exempelvis valdeltagande och partipolitik, eller om det sker utanför dessa ramar, som protest och aktivism både på sociala medier och utanför. Med hjälp av den ovan presenterade typologin hoppas vi kunna ge en bred och inkluderande bild av den forskning som presenterats.

4.1 Civilt deltagande

Vad har ett föreningsengagemang egentligen för betydelse för en ung människas politiska mognad? Den frågan har många forskare försökt att besvara. Som tidigare nämnts har bland andra Putnam (336), Norris (335) och Flanagan (332) utvecklat begreppet ”medborgerligt engagemang”. Medborgerligt engagemang är ett bredare koncept än ett formellt ”medlemskap”. Det omfattar alla typer av medborgerligt beteende men inkluderar också både politiska och förment opolitiska handlingar och aktiviteter. Medborgerligt deltagande och engagemang är särskilt fokuserat i amerikanska studier, främst kring voluntarism, även om det också finns ett växande antal europeiska studier. I dessa studier uppmärksammas ofta samhällsengagemangets ojämlikhet kopplat till sociodemografiska faktorer som etnisk tillhörighet, kön och socioekonomisk status (196). Några argumenterar också särskilt för att undersöka ungdomars egna upplevelser

av makt, inflytande och engagemang för att på ett mer nyanserat sätt förstå ungas erfarenheter av demokratiskt engagemang och handling (181;190).

Det finns studier som argumenterar för att föreningsmedlemskap kan ha en kompensande roll för att främja politiskt deltagande, i synnerhet för arbetslösa ungdomar (98). Att ansluta sig till en social rörelse eller organisation kan få dem att engagera sig i politik, och på så vis motverka den politiska och sociala apati som ofta kopplas till exempelvis arbetslöshet. Progressiva aktivist- och medborgarföreningar har visat sig kunna spela en viktig roll för ungdomar med invandrarbakgrund när det gäller att både utöva civilt ledarskap och engagera sig i såväl konventionell som okonventionell politik. Medlemskap i ungdomsföreningar har också visat sig kunna öka sannolikheten för politiskt och medborgerligt engagemang i tidig vuxenålder. Mer kritiska studier lägger ett större fokus på maktaspekter i ungdomars samtida medborgarskap. Studier

visar bland annat att ett ojämnt deltagande i politik bland annat har sin grund i en ojämn tillgång till utbildning i demokrati och medborgarskap.

I nutida forskning efterfrågas som sagt även nya tillvägagångssätt för att mäta medborgardeltagande och engagemang i takt med att engagemangsformerna expanderar, inte minst när globala förändringar påverkar unga medborgares livserfarenheter (205). Några forskare har också prövat nya metodologiska modeller för att fånga flerdimensionella former av samhällsengagemang (se 227; 254).

När det gäller den politiska socialiserande effekten av föreningsmedlemskap och volontärarbete menar några att den är lätt att över-skatta. I svensk miljö visar Dahl & Abdelzadeh (170) att volontärarbete inte tycks ha någon socialiserande effekt vad avser politiskt intresse. Föreningsmedlemskap verkar däremot bidra till att öka det politiska intresset över tid. Samtidigt ger van Ingen & van der Meer (289) ett svagt stöd till föreningsmedlemskapets roll i politiska socialisationsprocesser. De finner snarare ett omvänt samband som talar för att medborgare som redan är politiskt engagerade, är mer benägna att gå med i föreningar och mindre benägna att lämna dem. Forskningsläget ger alltså inga skäl till att vare sig överskatta eller underskatta föreningslivets betydelse för det politiska deltagandet.

Vidare presenteras studier om bland annat unga EU-medborgares engagemang, deltagande och aktiva medborgarskap (se bland annat 124; 99; 114). Motti-Stefanidi & Cicognani (124) visar i sin europeiska litteraturgenomgång att unga tenderar att vara mer aktiva i lokala föreningar

än i politiska partier. De gör sina röster hörda på digitaliserade plattformar. Dessutom förefaller nivån på aktivt EU-medborgarskap till stor del bero på socioekonomiska resurser på individ-, lokal- och nationell nivå men också på ungdomarnas kunskaper.

Politik handlar ofta om konflikter, som också inbegriper starka känslor som passioner, vrede, sympati, antipatier, aggressioner etcetera. Få studerar dock hur känslor styr och påverkar ungas politiska deltagande och identifiering. En psykologisk utvecklingsorienterad studie i en amerikansk kontext (306) visar hur yngre ungdomars medborgarengagemang var starkare förknippat med empati och känslomässig reglering, medan äldre ungdomars medborgarengagemang var starkare relaterat till prosocialt beteende, moraliskt resonemang och framtidsorientering.

Det breda samhällsengagemanget tycks vara märkt av socioekonomiska orättvisor. Men sociala band och nätverk tycks kunna ge förutsättningar för ungas politiska och medborgerliga engagemang. Unga medborgare som redan är politiskt engagerade är också mer benägna att gå med i föreningar. Även icke-politiska föreningar kan spela en indirekt roll för det politiska deltagandet genom att odla det sociala kapital som gör att människor kan samverka fredligt med varandra.

4.2 Formellt politiskt deltagande

Deltagande för att påverka folkvalda beslutsförsamlingar fokuserar främst på det som forskare ibland benämner som traditionella eller institutionella former, såsom valdeltagande och förtroendeuppdrag på olika nivåer. Att rösta i allmänna val är en dominerande form av politiskt deltagande bland de röstberättigade. Sedan lång tid tillbaka är valforskningen mycket omfattande. Olika variabler testas för att studera valbeteendet hos unga, exempelvis kunskap/utbildningsnivå (38;118), invandringsbakgrund (42) och föräldrars påverkan (193). Ett par nordiska studier jämför nationella kontexter av valdeltagandet hos nordiska ungdomar (64; 66). Det tycks i stort sett finnas en föreställning om att unga i allt mindre utsträckning väljer att delta i partipolitik eller val, och att ett ökat digitaliserat politiskt engagemang bland unga har lett till mer rörliga och flyktiga former av medlemskap än hos tidigare generationer. Studier har bland annat visat på en stagnerande trend av partimedlemskap och sjunkande partipolitisk identifiering i Sverige generellt sett (67).

Vad säger då nutida forskning om ungas partipolitiska och organisatoriska medlemskap? Den forskning som vi funnit kring parlamentariska former av ungdomars deltagande redovisar ofta en upplevd stigmatisering av unga medborgare. Flera studier identifierar en marginalisering av unga vuxna i den parlamentariska processen men också en strävan hos ungdomarna efter att få betyda något i dessa politiska rum. Även forskare efterlyser nya verksamhetsformer i partier och organisationer som välkomnar mångfald och dialoger (se bland annat 11; 215; 48; 267).

Forskningen har i långa stycken övergett den dikotoma kategoriseringen medlem/icke-medlem, och ser istället en mer flerdimensionell process med en mångfald av kollektiva aktiviteter och tillhörigheter i flera organiseringar. Detta är särskilt tydligt när deltagandet i allt större utsträckning flyttats över på sociala medier. Studier kring ungas egna föreställningar och upplevelser om så kallat formellt deltagande visar att ungdomar ofta är skeptiska till och/eller okunniga om institutionaliserade former av deltagande till följd av att de upplever ett socialt avstånd till de folkvalda politikerna (115). En mer utvecklad förståelse för ungas politiska socialisation är viktig för att kunna inkludera unga medborgare i den institutionella politiken (48;6).

Några har studerat unga svenskars parlamentariska deltagande. Öhrvall (301) hävdar att den långsiktiga betydelsen av förstagångsvalet för fortsatt valdeltagande tycks ha överskattats i tidigare forskning. Viktigare tycks vara hur gammal man är när valet äger rum. Studien bekräftar även att det med utgångspunkt i förstagångsväljares valdeltagande går att prognosticera hens beteende nästkommande val. Vidare påvisar en nordisk studie en negativ effekt av tidigare erfarenhet av valdeltagande; det verkar som om unga väljare kan bli ”boostade” att rösta för första gången, men att denna trend avtar när individer har erfarenhet av valdeltagande (169).

Av finska studier att döma förstärker parlamentariskt politiska processer hierarkierna mellan vuxna och ungdomar. Boldt (11) menar därför att det krävs omfattande institutionella förändringar i form av mer ungdomsdeltagande och dialogiska former. Likaså finner Huttunen m.fl. (7) att när så kallade millennials (födda 1980-1994) får chansen att delta på egna villkor, är de villiga att göra det. Författarna argumenterar för att de representativa strukturerna kräver en anpassning till yngre generationers behov och

efterfrågan. Resurssidan av deltagandet behöver studeras för att förstå skillnaden mellan millennials deltagande i relation till andra generationer. Den tydligaste skillnaden gäller naturligtvis internet. Millennials använder internet mer än andra. Därmed är online-åtkomst central för att mobilisera millennials, till exempel e-röstning (7).

Andra internationella studier har funnit att traditionella ojämlikheter inom politisk aktivitet återskapas i de yngre generationernas organisering. Unga upplever ofta hinder för att delta i partipolitisk organisering. Det kan ha att göra med unga medborgares svårigheter att inta maktpositioner med politisk auktoritet (44). Vidare har jämförande studier mellan länder funnit att det inte finns några markanta skillnader i politiskt beteende mellan studenter och icke-studenter när man beaktat kön, ålder och familjebakgrund men däremot mellan olika nationella kontexter (114). Intressant nog visar utländska studier (103) också att en del ungdomsaktivister engagerar sig i en politisk organisation trots att de uttrycker negativa politiska attityder och en motvilja till att diskutera politik. Dessa unga betraktar alltså inte själva sitt samhälls-engagemang som ”politiskt”.

Sammantaget visar studierna på att nedgången i politiskt medlemskap och parlamentariskt deltagande bland yngre generationer inte fullt ut kan förklaras genom ett lågt politiskt engagemang eller intresse. Flera menar istället att det kan bero på de relativt snäva villkor och förutsättningar som gäller för de unga som vill ta plats i den så kallade institutionella politiken, vilket kan ha att göra med att de upplever sig vara oinformerade och/eller skeptiska att delta i institutionella former. Dessutom deltar ungdomar i flerdimensionella processer med en mångfald av aktiviteter kopplade till flera organisationer, ofta online. Om ungdomar ska delta, krävs en reformering av de parlamentariska formerna, anser många forskare.

4.3 Utomparlamentariskt deltagande

‘Parlamentariskt deltagande’ är konstruerat i relation till ‘utomparlamentariskt deltagande’, och för att studera det ena så behöver man förstå det andra. Ungdomars posttraditionella politiska beteende och konsumtion faller ofta in i kategorierna ”okonventionellt” och ”icke-institutionellt” (se 43; 120; 67), och speglar bland annat globala förändringar, kriser och normbrytande beteenden i ungas politiska aktiviteter (se 96; 116; 120; 284).

Många aktivister använder sig av flera olika former av deltagande för att få maximal effekt av sina aktioner (28; 43). Många menar därför att samtida unga medborgares politiska handlingar snarare bör ses på som ”postkonventionella”, där olika former av politiska handlingar används i ett slags hybrida kombinationer för att utveckla ramarna av det gamla; att omdirigera och förändra hur institutioner ”gjort” politik. Unga europeiska medborgare med lågt intresse av att delta i den traditionella politiska sfären utvecklar i stället aktionsformer kring mer specifika politiska frågor utifrån sin privata sfär och vardagsliv.

När politiska handlingar blir mer individualiserade ska det inte förväxlas med avpolitisering. Snarare handlar det om en slags privatisering av politiska och sociala erfarenheter vilken i sin tur skapar nya former av mobilisering och deltagande (96;116). Även Pruitt (284) noterar att ungdomar tycks skapa informella och individualiserade strategier för att agera mot de politiska problem som intresserar dem bortanför den formella politiken. Därför blir det viktigt att öka kunskapen om ungas egna upplevelser, föreställningar och erfarenheter för att få en mer nyanserad, autentisk bild av vad ungdomsdeltagande är. I en kanadensisk studie är Harell m.fl. (271) inne på samma spår.

I en europeisk kontext har det studerats hur den yngre generationen utmanar äldre sociala, kulturella och politiska konstruktioner. Där har stora demografiska förändringar lett till att den yngre generationen bland annat utmanat framför allt rasistiska, sexistiska och homofobiska föreställningar i sina samhällen medan nationell solidaritet, kultur och identitet inte tycks vara lika betydelsefullt som för tidigare generationer (111).

Vilka är det då som väljer att delta i dessa utomparlamentariska former? Sedan tidigare vet vi att politiskt intresse är centralt för deltagandet, dessutom behövs höga nivåer av politisk självtillit och lågt förtroende. De unga medborgare som väljer utomparlamentariska former av deltagande tycks ofta visserligen stödja demokratins idéer, men de är missnöjda med hur demokratin och politiska institutioner fungerar (67; 120; 141; 217).

Missnöjdhet och diskriminering är kopplade till högre nivåer av politisk handling i utomparlamentariska former visar flera studier (224; 357). Dessutom tycks valet av politisk handling till stor del vara personligt förankrat. Till exempel finner Pontes m.fl. (146) att ungdomar tenderar att relatera politiskt engagemang till emotionella och kognitiva dimensioner, där deltagandet i sig förstås som en beteendemässig (det vill säga aktiv) dimension både på sociala medier och utanför. Det emotionella politiska engagemanget formas bland annat som en reaktion på andras åsikter om politik, politikernas handlingar och politiska övertygelser; man delar/kommenterar politiska tankar online, bär politiska symboler/tecken eller visar känslor kring medborgerliga/politiska frågor. Den kognitiva dimensionen återspeglar medborgares vilja att förstå komplexa idéer kring politiska frågor, genom att exempelvis leta efter politisk information, följa politiska debatter och intressera sig för politiska dagordningar.

Protester, uppror och aktivism är inget nytt när det gäller ungas deltagande och organisering i politiken. Tidigare kategoriserades det oftast som ”okonventionellt” eller ”icke-institutivt”. Det uppfattades som en handling utanför partipolitikens och valens institutionella ramar. Numera argumenterar många som Pickard (158) och menar att den tidigare kategoriseringen är grundad i ett normativt språk som klassificerar protest och aktivism som ”illegitima” former av politiskt deltagande; ett störande beteende som utmanar ”status quo”.

De begrepp som numera främst används för att förstå protester och sociala rörelser är exempelvis vardagslivets politiska praktik, resursmobilisering och politiska möjligheter eller möjlighetsstrukturer, vilka fokuserar på hur, varför och under vilka förutsättningar protester och andra politiska aktioner äger rum. En del av dessa studier gäller ungas agerande i klimatpolitiska frågor på olika plattformar (9). Det finns också studier om ungdomars politiska mobilisering i Mellanöstern/Nordafrika, muslimska brödrskapet och under den arabiska våren (se bland annat 203; 209; 93). Det är viktigt att studera sociala rörelser, volontärarbete och andra deltagarformer utanför de formella organisationerna för att få en rimlig proportion på deras omfattning i förhållande till andra former av politiska handlingar (251; 261; 295).

Allt fler studier kretsar kring mobilisering och organisering online (se bland annat 176; 273; 293). En del av dem visar bland annat att aktivism online kan ha en ”spill-over”-effekt till gatuprotester (se 152; 244). Digitaliseringen har även visat sig ge verktyg för röster från marginaliserade ungdomar, till exempel unga kvinnliga aktivister som axlat ledarroller i protestmobiliseringar och revolutionära rörelser det senaste årtiondet (202, se även 203; 209; 93).

Det har redan publicerats studier som belyser COVID19-pandemins effekter för ungas mobilisering och protesthandlingar under lock-down (se 176; 270). Bland annat har Soler-i-Martí m.fl. (176) observerat Fridays for Future-rörelsen under lock-down. De visar hur sociala medier har skapat unika utrymmen för att upprätthålla mobilisering och organisering online, men å andra sidan förekom mindre interaktion på sociala medier, så förhållandena under lock-down försvårade förmågan att upprätthålla protester offline.

Förklaringarna är många till varför unga väljer att delta i olika försök att göra sig hörda och förändra samhället. Svenska studier pekar på betydelsen av unga individers tillhörighetsbehov samt den kollektiva betydelsen av att delta i protester (se 55; 1). Andra betonar ungas uttryck av att känna sig fränkopplade från det institutionella politiska systemet. Där protest och aktivism används av ungdomarna för att utveckla egna, alternativa föreställningar om det "politiska" (se 108; 160; 239). Genova (123) visar bland annat hur komplex relationen är mellan unga aktivisters handlingar och åsikter, mål och representation. Det tycks inte bara finnas ett kollektivt mål kring social förbättring som spelar in utan även individuella mål kring bland annat sociokulturell positionering, självuttryck, nätverksbyggande och självbildning – ett exempel på hur svårt det kan vara att urskilja själva det politiska deltagandet. Vidare studerar Zummo m.fl. (307) intersektionen mellan vetenskap, politik och känslor gällande ungdomsröster kring klimatförändringar. Författarna lyfter fram tre diskurser i diskussionen om klimatförändringar bland unga; en lösningsorienterad, en klimatpolitisk och en om undergång. De avspeglar hur känslor och kunskap interagerar i ungdomars uttryck kring klimatfrågan, men indikerar samtidigt en politisering av klimatförändringar bland unga.

I Pickards m.fl. (296) studie av ungas politiska socialisation i Storbritannien identifieras ett antal sammankopplade "triggers" som tycks motivera unga klimataktivister till protester som de själva anser vara "radikala". Det inkluderar föreställningar om att klimatrörelser producerar radikala krav, att klimatförändringar framställs som en nödsituation, att institutionell politik upplevs som misslyckad i miljöfrågor och en vilja att öka samhällets medvetenhet genom protester. I ett försök att skatta olika slags socialisationsarenors betydelse finner Parth m.fl. (163) att protestdeltagande tycks ha ett stort inflytande på utvecklingen av unga grupperns politiska attityder, i jämförelse med skolans roll att förbereda unga politiskt aktiva medborgare.

Även psykologiska studier försöker förklara *vilka* ungdomar som väljer att delta i protester och sociala rörelser. Främst fyra typer av deltagande inom sociala rörelser identifieras; minimalt deltagande, deltagande på plats, online-deltagande och entusiastiskt deltagande. Den entusiastiska deltagaren visade högre nivåer av socialt och psykologiskt välbefinnande direkt efter proteströrelsen med en signifikant nedgång med tiden. Övergripande återfinns negativa effekter på socialt och psykologiskt välbefinnande bland medborgerligt engagerade ungdomar inom sociala rörelser. Det berodde bland annat på hur ungdomarna uppfattat regeringens lyhörddhet för deras politiska krav och hur beslutsfattare och politiker svarade på den sociala rörelsen (276).

Det finns även ett par studier som undersöker effekter och förändringar av mobiliseringsformer bland unga. van Stekelenburg & Klander-mans (171) finner att både organisationscentrerade och självorganiserade deltagare gynnas av väldefinierade och strukturella mobiliseringar, exempelvis genom klasskamraters information och påverkan. Organisationscentrerade deltagare

kunde, utöver exempelvis mobilisering av klasskamrater, informeras via organisationsstrukturer. Självorganiserade deltagare har inte tillgång till dessa strukturer, men kompenserade istället med sociala medier för att nå ut med information. Denna mobilisering ses som effektiv i att nå ut till många människor under en kort tidsperiod, och det är dessutom billigare. Dock visar studien att självorganiserad mobilisering är känsligare för omgivningens inställning, där stöd i sociala medier är viktigt för att fortsätta mobilisera deltagare medan ”dislikes” dämpar spridningen. Studien fann även att de som mobiliserade genom självorganisering var yngre, hade lägre utbildning och var mindre politiskt aktiva.

Likt andra deltagandestudier belyser forskningen kring protest- och aktivistformer vikten av dialogiska ‘bottom-up’-metoder för att lyssna in ungdomars egna berättelser och upplevelser i syfte att öka förståelsen för ungas visioner om politisk, ekonomisk och social förändring (se 139; 188). Några få studier intresserar sig för olika sociodemografiska variabelers påverkan, såsom genus, etnicitet och klass, bland ungdomar som väljer att protestera (se 104; 122).

Sammanfattningsvis tycks ungas deltagande i protestformer vara väl beforskat, i synnerhet inom internationell sociologisk och medie- och kommunikationsvetenskaplig forskning. Deltagande i form av protest, uppror och aktivism har en allt större plats på en digitaliserad och global arena. Detta tycks kunna skapa en större mångfald och lättillgänglighet vilket i sin tur kan göra det lättare för fler att vara med. Deltagandet tycks även kunna vara ett verktyg för unga medborgare att utveckla sina egna föreställningar om det ”politiska”.

Stora delar av ungdomars deltagande skulle alltså kunna beskrivas som ett utomparlamentariskt deltagande, vilket delvis har fjärrmat dem från de äldre ramarna av konventionellt eller institutionellt deltagande. Ungdomarna har skapat mer informella och individualiserade strategier för att agera för att lösa de politiska problem som intresserar dem. Formerna tycks variera utifrån nationell kontext liksom utifrån nivåer av politisk tillit och förtroende. Unga medborgare som är missnöjda med institutionell politik och traditionella institutioner tycks i högre grad vända sig till utomparlamentariska former av deltagande. Dessa kan de designa som projekt i linje med sina särskilda livsstilar samt lokala och socio-ekonomiska förutsättningar. Det handlar alltså inte nödvändigtvis om en avpolitisering, utan snarare om en privatisering av politiska och sociala erfarenheter som i sin tur skapar nya former av mobilisering och deltagande som på ett bättre sätt än de gamla ger uttryck åt politiska uppfattningar och krav.

4.4 Sammanfattande analys

Att medlemskap i organisationer och partier sjunker behöver inte tyda på ett sjunkande samhällsengagemang. Tvärtom belägger många studier att det politiska intresset och engagemanget är högt bland unga. Ett par av dem visar att majoriteten svenska ungdomar visserligen inte är medlemmar i någon politisk eller social organisation, men nästan tre fjärdedelar av dem är engagerade i någon form av politisk eller medborgerlig aktivitet. Ett formellt medlemskap säger dock inte allt. Att vara med och arbeta i andra former har också visat sig vara betydelsefullt.

Unga engagerar sig ofta utanför de formella organisationerna. Trots färre medlemskap i politiska organisationer och partier tycks inte engagemang och intresse för politik vara på nedgång. Däremot är dagens ungdomar mer flytande i sina politiska identiteter över tid. De uppvisar svagare partilojaliteter. Deras organisationsengagemang tycks vara grundad mer i en mer digitaliserad verklighet och individualiserad/personlig inställning till politik. Att förutsäga något mönster i fråga om ungdomars valdeltagande utifrån dessa mer lösa former av organisering och partiidentifiering blir naturligtvis svårare. Lika svårt är det att jämföra bakåt. Det historiska perspektivet kring ungdomars politiska deltagande är mycket frånvarande i nutida forskning.

Det finns en övervikt av studier av ungdomar som engagerar sig i alternativa och nyare former av politiskt deltagande, vilket kan leda till att dessa formers frekvens och betydelse överskattas. Svenska studier och rapporter har visat att ungas politiska intresse har varit

relativt stabilt de senaste decennierna, samtidigt som partimedlemskap är på kraftig nedgång (i samtliga åldersgrupper). Det som tycks spä på den allmänna diskussionen att ungdomar i dag är mer frånvarande i institutionell politik kan förstås vara en oro över huruvida de yngre generationerna kommer att växa in i en mer institutionell politik med åren. En oro över det befintliga representativt-demokratiska systemets överlevnad projiceras på ungdomarna. Men när allt kommer omkring kan alltså ålder kamouflera de långt viktigare skillnaderna i politiskt beteende vad gäller socio-ekonomiska och socio-demografiska faktorer. Många studier har ganska låga ambitioner och klena instrument för att beskriva eller förklara de mekanismer som gör att de allestädes närvarande sociala, ekonomiska och kulturella ojämlikheterna samverkar till att ungdomar får så olika positioner ifråga om bland annat politiskt intresse och politiskt deltagande.

Vid sidan av högt valdeltagande och sjunkande föreningsmedlemskap utmejslar unga medborgare deltagandeformer som ger större möjligheter för personanpassade, uttrycksfulla, digitaliserade och enfrågebaserade politiska handlingar kring frågor som de brinner för. Nyhetshändelser i en del av världen kan få global spridning inom ett ögonblick, filmklipp delas och medborgare kan ha skapat en uppfattning om en händelse innan nyheten nått traditionella medier och politiker. Dessa former av deltagande och organisering förändrar relationen mellan staten och dess medborgare, politiskt engagemang flyttar sig över nationella gränser till globala sammanhang och kontexter. Inte minst går det att fråga sig om digitaliseringens höghastighetskultur också innebär en risk för ett förflockat engagemang ifall ett livslångt organisationsengagemang ersätts av tillfällig ”slacktivism”. Forskarnas metodarsenal

räcker inte alltid till för att fånga deltagandet eller organiseringen. Det riskerar i sin tur som sagt att ge en skev och kanske onödigt pessimistisk bild av ungas faktiska politiska deltagande och organisering. En central fråga där vi ännu inte har några tydliga svar blir dock hur samspelet mellan ungdomarnas politiska aktiviteter och den representativa demokratis institutioner utvecklas utan att vare sig ungdomarnas politiska tillit eller tilliten till de unga medborgarna gröps ur.

Till sist kan vi återge MUCF:s färska sammanfattning av svenska ungdomars samhällsengagemang och politiska deltagande: ”Sju av tio unga har under det senaste året gjort någon politisk handling. Det vanligaste är att stötta åsikter i samhällsfrågor på internet eller sociala medier. Många unga uppger dock att de aldrig skulle kunna tänka sig att göra en rad olika politiska handlingar. Killar visar större ovilja till detta än tjejer. Resultaten visar även att sex av tio unga är medlemmar i föreningar, en av tio är medlem i en förening som är uttalat samhällsorienterad. Varannan ung arbetar ideellt.” (357, sid. 11).

Oron över ungdomars delvis annorlunda politiska deltagande kan emellertid inte viftas undan med siffror som berättar om de mångas flerstämmiga engagemang. Kvar står det faktum att ungefär var femte svensk ungdom förefaller vara ”lågengagerad”. De tror visserligen på demokrati men de känner sig själva inte så delaktiga i det svenska samhället och deras föräldrar har också en kortare utbildning än de ”högengagerade” (357).

Det har blivit dags att närmare klarlägga vad som kan skilja deltagare i politiken från icke-deltagare.

5. VAD PÅVERKAR POLITISKT DELTAGANDE?

Vanligtvis föreslår forskarna tre huvudförklaringar till varför somliga medborgare deltar eller avstår från att delta i politiken; de kan inte, de vill inte och ingen frågar efter dem. Mer precist handlar faktorerna bakom deltagandet först om resurser (utbildning, skolaktiviteter, inkomst, samhällskunskaper, politiskt intresse, informationstillgång och medborgarskap). Särskilt för valdeltagandet är också lojaliteten och banden med politiska partier betydelsefullt. Vad beträffar inte minst de mer tidsbegränsade aktionerna är även rekryteringen fundamental (356). I det här kapitlet presenteras studier som försökt förklara politisk passivitet och aktivitet med hjälp av den här typen av faktorer.

5.1 Intresse, attityder och värderingar

5.1.1 POLITISKT INTRESSE OCH POLITISKT DELTAGANDE

En starkt förklarande faktor till varför unga väljer att delta eller inte är graden av politiskt intresse, det vill säga vad vi i kapitel tre också förstår som ett latent politiskt deltagande. Prior (172) har studerat innebörden och betydelsen av politiskt intresse i förhållande till nationell kontext. Han finner att politiskt intresse är centralt för ett aktivt medborgarskap, där politiskt intresse på individnivå är oberoende av ekonomiska fluktuationer eller politiska händelser.

I västvärlden tycks politiskt intresse förbli ojämnt fördelat. Detta skapar en slags självstyrande samhällsklass, som med större politiskt

intresse också har större makt att påverka politiska beslut då de tenderar att ha högre nivåer av valdeltagande och oftare kandiderar till val, engagerar sig politiskt och därigenom ökar sin politiska kunskap.

Nivån på politiskt intresse är beroende av familjebakgrund och utbildning; unga med högutbildade föräldrar utvecklar högre nivåer av politiskt intresse än andra. Prior belyser även den viktiga generationsaspekten av politiskt intresse; den genomgående skillnaden mellan unga och äldre medborgare under de senaste årtiondena tycks bestå i att unga fortfarande *är unga*, inte att de skulle vara mindre intresserade än tidigare generationer. Genom att studera nivåer av politiskt intresse över tid, så visar Prior att ungdomar från 1980- och 90-talet "vuxit ikapp" sitt politiska intresse. Priors observationer bekräftas även av andra studier (23) som stödjer tesen att det politiska intresset blir mer stabilt med åldern. Det politiska intresset för ungdomar i tjuugoårsåldern har

visat sig vara lika stabilt nu, som tidigare rapporterats för äldre generationer vid denna ålder. Även MUCF (309) har visat att ungas politiska intresse i Sverige har varit stabilt de senaste 60 åren, ja, nivåerna tycks till och med ha ökat på senare tid (357).

De generella siffrorna får inte dölja de faktiska variationer som förekommer bland ungdomar. Att socioekonomiska faktorer påverkar politiskt intresse bland unga, vilket i sin tur genererar ett ojämnt politiskt deltagande (både offline och online) framgår av många studier (72; 242; 336; 357). Bäck m.fl. (72) belyser att de ungdomar som mobiliseras och organiseras på sociala medier motsvarar de sociala grupper som i högre utsträckning engagerar sig i 'traditionellt' politiskt deltagande; det vill säga individer med högre politiskt intresse, självsäkerhet och utbildning.

I sin jämförande studie väljer Foa & Mounk (117) att analysera demokratisk antipati och apati. De argumenterar för att apati kännetecknas av skepsis för demokratiska institutioner, lågt valdeltagande och bristande intresse för politik. Antipatin däremot karaktäriseras av ett aktivt omfamnande av anti-demokratiska rörelser som vänder sig mot liberala pluralistiska institutioner som rättsväsendet, forskningen och journalistiken. I samhällen där ungdomar inte utsätts för ekonomisk och social diskriminering tenderar demokratisk apati att dominera. I delar av det kontinentala Europa där ungdomar i högre grad säger sig möta systematisk social marginalisering verkar dock den till synes uppgivna apatin ha utvecklats till en mer aktiv antipati (316).

5.1.2 ATTITYDER, NORMER OCH VÄRDERINGAR BLAND UNGA

Utöver politiskt intresse studeras också vilka andra attityder, värderingar och personlighetsdrag som påverkar ungas politiska engagemang.

Några studier diskuterar vad allmänna värderingsförändringar betyder för normerna kring hur det egna medborgarskapet ska utformas. Bennett med flera (359) har argumenterat för att unga tenderar att avlägsna sig från tidigare normer kring ett plikt drivet medborgarskap som framför allt betonade en involvering i traditionella processer knutna till den representativa demokratin, som valdeltagande, politisk tillit och systemtilltro. Viktigare än plikten tycks de egna behoven av, och möjligheterna till, självförverkligande vara. Detta leder till mer uttrycksfulla och individualiserade former av deltagande, till exempel mer sakorienterade aktioner koordinerade via internet. En svensk longitudinell studie hävdar att till dessa båda normuppsättningar hör också olika kommunikativa praktiker. Medan de traditionella mediebruket samspelar med de plikt drivna parlamentariska beteendena, förstärker den interaktiva online-kommunikationen en mer sakorienterad aktivism (360).

Värderingar tycks inte bara handla om i strikt mening politiska saker. Vad medborgarna har för grundläggande attityder kring humanistiska värden, mänskliga rättigheter och solidaritet tycks också ligga bakom deras beslut att antingen delta i, eller avstå från, politisk aktivitet (358).

I en studie (19) fann man att personlighetsegenskaper tycks fungera likadant för unga svensksars politiska engagemang online som för offline. Extroverta personer deltar i större utsträckning då de ofta visar högre politisk själv tillit. Dessutom visade det sig att 'pliktrogna' individer tenderar att ha lägre nivåer av politiskt engagemang online eftersom de spenderar mindre tid på internet. Något som kan bero på att internet är en ostrukturerad miljö men också på att individerna undviker informationssökning och kommunikation om politiskt innehåll. "Försiktiga" individer var mindre benägna att delta i politiska diskussioner.

ner online, vilket förklaras främst på grund av den stora synligheten där. Detta bekräftar även Bäck med flera; ”avvisande” och ”känsliga” individer väljer i lägre grad att engagera sig politisk i sociala medier (29).

Andra studier visar även att politiska samtal främjar politiskt deltagande hos ungdomar över tid när de upplever sina diskussionspartners som politiskt aktiva (25). I en finländsk studie om hur identitetsskapande påverkar och formar ungas politiska engagemang visar Mannerström m.fl. (317) att tydliga eller starka framtidsplaner tycktes kopplade till kollektiva former av deltagande, och en stark vilja att andra skulle delta. Mer osäkra framtidsplaner kopplades till mer individualistiska, vardagliga och villkorade former av deltagande, såsom bojkott eller namninsamlingar. Författarna utesluter inte att en pessimistisk framtidssyn skulle kunna vara en effekt av ett avtagande kollektivt politiskt engagemang.

Utöver hur, varför och vem som organiserar sig, fokuserar några studier också på kring vilka innehållsmässiga idéer och värderingar unga organiserar sig. Foa & Mounk (117) granskar ungas till synes inkonsekventa valbeteende i en västerländsk kontext. De tycker sig se ett mönster där unga västeuropéer i högre utsträckning stödjer populistiska partier från både höger och vänster, medan unga från Storbritannien och USA mobiliseras främst kring vänsterpopulistiska rörelser.

Generellt tycks alltså ungas politiska intresse spela stor roll för vem som väljer att delta politiskt. Nivån av intresse är framför allt beroende av socioekonomisk status, som familjebakgrund och utbildningsnivå. Forskare tycks vara ense om att denna skillnad i sin tur genererar ett ojämnt politiskt deltagande, både institutionellt och utomparlamentariskt, på sociala medier såväl som utanför. Vidare tycks ungdomarnas personlighetsdrag påverka

deras nivåer av politiskt engagemang. Däremot kan det inte fastställas något samband mellan nivåer av politiskt intresse och generationer; den unga generationen ser ut att ”växa ikapp” det politiska intresset som finns hos äldre personer över tid. I Sverige har ungas politiska intresse varit tämligen stabilt de senaste decennierna.

5.2 Familj och vänner

5.2.1. FAMILJERELATIONER

Kan sociala nätverk och miljöer liksom familjerelationer förklara varför vissa ungdomar låter sig rekryteras för att delta politiskt? Det undersöker en gren av forskningen. Bland annat uppmärksammar man ungdomars relationer med vänner, partners och föräldrar för att finna eventuella samband. Romantiska partners tycks spela en viktig roll (positiv såväl som negativ) för individers politiska intresse, men även ungas sociala nätverk och vänskapsrelationer (2; 20; 270; 54).

Gällande släktrationer förefaller föräldrars inverkan på ungas politiska deltagande ge positiva resultat i form av ungas valdeltagande; föräldrars uppmuntran visade sig ha stor effekt på ungdomarnas valdeltagande och lokala samhällsengagemang (82; 193). Samtidigt verkar det som att familjeförhållanden kan öka de politiska olikheterna bland unga, då ojämlika nivåer av politiskt intresse grundar sig i socioekonomiska hemförhållanden och föräldrars utbildningsnivå (242). Till och med valdeltagandet tycks delvis vara beroende av föräldrarnas socioekonomiska status och utbildningsnivå. Föräldrarnas benägenhet att delta i val tycks vara den viktigaste faktorn för att förklara varför unga väljer att delta eller inte (323; 325).

Studier visar även att unga är mindre benägna att rösta ifall deras far- och morföräldrar inte deltar i val. Av en tysk studie framgår dock att ungas politiska deltagande och intresse delvis kan bero på genetiska skillnader. (112). En amerikansk studie hävdar å sin sida att ungas politisering inte tycks vara helt beroende av föräldrarnas politiska engagemang, utan att andra källor, såsom gräsrotskampanjer, tycks trumfa den politiska socialisationen inom familjen. Ett intressant resultat angående familjens socialisationseffekt är att unga med invandrabakgrund tycks kunna främja sina föräldrars politiska integration, genom att ge dem politisk information och utveckla deras medborgerliga färdigheter (259).

5.2.2. VÄNSKAPSRELATIONER

Hur diskussioner mellan kompisar påverkar det politiska engagemanget är fokus i många studier (se 20; 23; 119). I en studie (25) undersöks om olika personlighetsdrag påverkar, och på vilka sätt politiska samtal övergår till politiska handlingar bland unga. I likhet med andra studier finner man att politiskt intresse är positivt relaterat till politiskt deltagande. Däremot tycks det inte finnas något generellt samband mellan politiska samtal med kamrater och politiskt deltagande. Politiska samtal mellan vänner tenderade endast ha en positiv effekt när vännerna upplevdes som mycket politiskt aktiva. Politiska samtal mellan vänner kan alltså generera politisk aktivitet genom en process av socialt inflytande, i synnerhet bland ungdomar med högre nivåer av socialt samförstånd. I en annan studie (4) av förhållandet mellan politiska samtal och politiskt engagemang visades hur ungdomars engagemang i politiska diskussioner är mycket beroende av sociala kontexter. En del kompisgrupper upplevs mer uppmuntrande till politiska samtal medan andra kompisgrupper undviker politik. Kompisgrupper är även ett rum där både vänliga småprat och konfronterande argumen-

tationer kan äga rum, vilket vissa upplever som stimulerande medan andra kan finna det störande.

Vidare lyfter Ekström m.fl. (52) fram samtal inom familj och bland vänner som säkra miljöer för att pröva och formulera olika åsikter, till skillnad från publika miljöer (exempelvis på sociala medier) där man riskerar att bli ifrågasatt och uthängd. I studiens uppdelning av den aktiva, oengagerade och desillusionerade unga medborgaren så finner forskarna att aktiva ungdomar är mer benägna att diskutera politik, såväl med sina vänner, föräldrar och kompisar som på internet. Oengagerade ungdomar visar däremot inte upp ett lika stort intresse för politik eller att delta i politiska aktiviteter och diskussioner. Desillusionerade ungdomar betraktas som anti-politiska; de har lägst nivå av politiskt intresse och deltagande, och lågt förtroende för både politiska institutioner och medmänniskor.

I en amerikanska kontext har man (244) beskrivit hur ungdomars sociala nätverk överlappar offline och online. Ungdomar interagerar med både familj och vänner, genom att bjuda in till deltagande, dela information och idéer, både på sociala medier och utanför. Studien visade även att vissa ungdomar hittar en gemenskap och interaktion online även om inte detta politiska engagemang finns bland vänner och familj.

Sammanfattningsvis tycks sociala nätverk och miljöer såsom familje- och vänskapsrelationer delvis kunna förklara varför ungdomar väljer att delta politiskt eller inte. De som är politiskt aktiva tenderar att ha politiska samtal med vänner som delar detta intresse. Det tycks alltså inte vara vänskapsrelationerna i sig, utan vännernas attityd till politiska samtal, som är avgörande.

5.3 Invandrarbakgrund

I flera studier i Norden undersöks politiskt engagemang bland unga med utländsk bakgrund; vilken föreställning som finns kring politik, hur de identifierar sig med folkvalda politiker och institutioner samt hur deras deltagande tar form (se bland annat 74; 76; 126; 138).

Delmi (42) har studerat politiskt deltagande bland utrikes födda i Sverige. Politisk socialisation och politisk representation pekas ut som centrala faktorer för (icke)deltagandet bland utrikes födda. Valdeltagandet är lägre bland utrikes födda, samt medborgare med utländsk bakgrund. Deras benägenhet att rösta ökar dock i takt med högre inkomst, högre utbildning och längre bosättningsstid. Vad beträffar det parlamentariska deltagandet finns en underrepresentation av personer med utländsk bakgrund på lokal, regional och nationell nivå. Samtidigt visar Elgenius & Wennerhag (65) att traditionellt marginaliserade grupper, såsom kvinnor, unga och grupper med invandrarbakgrund, i dag är mer representerade i svenska politiska beslutsforum än tidigare. Forte (38) fann vidare att ungdomar med utländsk bakgrund är mer intresserade av omvärldsfrågor än de med svensk bakgrund. I jämförelse med intresset för samhälls- och omvärldsfrågor så tycks politiskt intresse dock vara relativt lågt bland utlandsfödda ungdomar. Men det finns skäl att varna för att generalisera kring utlandsfödda som har så skilda bakgrunder i fråga om bland annat föräldrarnas ursprungsland, utbildning och politiska erfarenheter.

I sin avhandling visar också Sipinen (318) att valdeltagandet i Finland varierar stort mellan olika etniska minoritetsgrupper, närmare bestämt beroende på integrationsnivå, migrationskäl och ursprungsländer. På grund av

faktorer som språkbarriärer och obekantskap med den finska politiska kulturen och systemet behöver individer med invandrarbakgrund mer uppmuntran från politiska partier och sina personliga nätverk för att kandidera till val. Partiernas rekrytering av individer med invandrarbakgrund tycks vara grundat i en brist på sociala band till invandrargrupper, vilket begränsar partiernas kunskap om dessa gruppers intresse och resurser för att kunna kandidera till val. På så sätt spelar sociala nätverk en nyckelroll i rekryteringen av kandidater och i den politiska representationen av individer med invandrarbakgrund.

Lämnar vi Norden finns det några studier som gör gällande att det som avgör hur unga identifierar sig politiskt i landet verkar vara hur den politiska situationen ser ut i deras hemländer (74; 76). I Hochman & García-Albacetes (138) europeiska studie har de unga med invandrarbakgrund som har en stark nationell identitet ett större politiskt intresse än infödda, medan unga med invandrarbakgrund som har en låg nationell identifiering uppvisar lägre nivåer av politiskt intresse. Terriquez & Lins (237) studie av hur progressiva aktivistföreningar i USA kan generera politisk socialisation argumenterar för att integration inte nödvändigtvis förutsätter en socioekonomisk integration. Den kan också ske genom att personer med invandrarbakgrund utvecklar politiskt ledarskap och engagemang både i protestform och mer "mainstream" politik (se även 288).

Den allmänna bilden är alltså att unga med utländsk bakgrund ofta är underrepresenterade i de forum där formella politiska beslut fattas. Individer med utländsk bakgrund kan hindras från att delta och kandidera till val på grund av språket men också på grund av att de saknar kännedom om den politiska kulturen och det politiska systemet. Deras politiska engagemang tycks också påverkas av hur de identifierar sig med både det gamla och det nya hemlandet.

Kanske föga förvånande verkar den allmänna regeln gälla även här: de sociala nätverken spelar en nyckelroll i rekryteringen av representanter för medborgare med utländsk bakgrund.

5.4 Resursojämlighet

5.4.1 SOCIOEKONOMISK STATUS, MARGINALISERING OCH OHÄLSA

En majoritet av svenska ungdomar har visserligen goda uppväxt- och levnadsvillkor, men samtidigt har andelen med lägst inkomst blivit allt större. Detta slås fast i en tidigare Forte-rapport om ungdomars levnadsvillkor i Sverige (38). I studie efter studie bekräftas också att den socioekonomiska ojämlikheten får återverkningar i det politiska deltagandet; den spiller över i en politisk ojämlikhet både på individ- och områdesnivå. Vi ser det till och med i valdeltagandet, som ändå är det mest jämlika av alla former för politiskt deltagande och organisering. Det här framgår bland annat av en finsk studie som blottlägger en trend av polarisering grundad i utbildningsskillnader mellan väljarna som är särskilt stark i yngre åldersgrupper (326).

Många studier kring social klasstillhörighet fokuserar på effekterna av arbetslöshet och låg inkomst (se 97; 130; 247). I en europeisk kontext finner Baglioni m.fl. (97) att medlemskap i en förening kan underlätta för unga arbetslösa att engagera sig politiskt och därmed undvika den politiska och sociala apati som arbetslöshet kan generera. Föreningar tycks kunna erbjuda sådana sociala nätverk som är en viktig förutsättning för individers politiska och medborgerliga engagemang. En studie i USA visar att den klassbaserade ojämlikheten i medborgerligt och socialt engagemang nästan fyrdubblats

under de senaste tre decennierna. Författarna menar att dessa växande klyftor är en konsekvens av att de offentliga skolanslagen minskat, inkomstskillnaderna ökat och att medelklassföräldrarna investerat alltmer tid och pengar i sina barn. Därigenom blir särskilt den övre medelklassens barn bättre förberedda för politiskt deltagande som vuxna, jämfört med barn med en annan socioekonomisk bakgrund (220).

Värt att notera i det här sammanhanget är att andra amerikanska studier, som särskilt studerat det sociala engagemanget, hävdar att sannolikheten att engagera sig i volontärbete ökar om man tillhör en etnisk minoritet och bor i ett område med stora inkomstklyftor (247). Det politiska deltagandet tycks alltså till viss del följa en annan logik än det civila deltagandet. Marginalisering, ojämlikhet och socioekonomisk utsatthet spelar fortfarande in i ungas politiska deltagande både på sociala medier och utanför. Forskningsprojekt i Nordafrika och Mellanöstern (226) liksom i USA (235) betonar det politiska deltagandets genetik. Handlingar och uttryck är kopplade till mentala och känslomässiga utlopp, såsom ilska och frustration över upplevda orättvisor. Denna typ av 'trigger' för ungdomar identifieras inte minst bland rasifierade och marginaliserade ungdomars aktivistiska försök att åstadkomma förändringar (se även 245).

Ytterligare en viktig resursojämlighet gäller ohälsan och dess negativa effekter på ungas politiska deltagande (357). Wass & Gidengill (319) konstaterar att hälsoskillnader förstärker skillnader i makt bland nordiska ungdomar. En dålig hälsa, inte minst psykisk ohälsa, leder ofta till politisk marginalisering. Ojeda (320) påvisar att det amerikanska valdeltagandet sjunker ju högre nivå av depression som individer uppvisar. Forskningen om funktionsnedsatta ungdomars politiska delaktighet förefaller allmänt eftersatt, även om det finns enstaka intervjustu-

dier där inte minst digitaliseringen framhävs som en väg att komma förbi de gängse hindren för tillgänglighet och politiskt deltagande (357).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att resursojämlikhet, inkluderande ohälsa, är en starkt förklarande faktor till varför unga inte deltar eller organiserar sig politiskt. Låga utbildningsnivåer resulterar ofta i lägre valdeltagande. Vi ska strax återkomma till skolans möjligheter att motverka den sociala och ekonomiska ojämlikhetens följder för unga medborgares politiska deltagande.

5.4.2 MARGINALISERING AV UNGA SOM SOCIAL GRUPP

Marginalisering studeras inte enbart *inom* ungdomsgrupper, utan forskningen handlar givetvis också om hur *unga marginaliseras* i en hierarkisk ordning av politiskt deltagande. Med fokus på traditionell europeisk press finner Terren m.fl. (110) att ungdomar ofta blir negativt framställda i pressen och att unga aktörer får lite utrymme att göra sina röster hörda. Medan ungdomars politiska aktivitet i allt större utsträckning tar form på sociala medier, tenderar traditionella medier att referera till mer privilegierade källor i form av regeringar, stora företag eller institutioner. Därav drar författarna slutsatsen att ett digitaliserat politiskt engagemang inte bidrar till politisk jämlikhet när det gäller representation i traditionella medier offline. En liknande trend finner Vromen m.fl. (149); samtidigt som politiskt deltagande på sociala medier ökar, mobiliseras ändå mest ungdomar med högre utbildning. Forskare betonar följaktligen vikten av att marginaliserade ungdomar erbjuds medborgerliga kunskaper och politiska uttryck på sociala medier så att de involveras i den politiska processen och i någon mån kanske hejdar den politiska ojämlikhetens utbredning (229).

En brittisk studie har studerat potentialen för medborgerligt och politiskt engagemang inom socialt arbete, för att se vilken effekt rättvisa och rättigheter har för marginaliserade ungdomsgrupper. Resultaten visar att marginaliserade ungdomar ofta känner sig fränkopplade gentemot formella system. De är frustrerade över att inte bli sedda och behandlade som aktiva medborgare med resurser som skulle kunna lämna viktiga bidrag. Men deras frustration gäller också det begränsade utrymmet för inflytande i beslutsfattande. Författarna menar att om medborgerligt/politiskt engagemang skulle kunna integreras ännu mer i utbildningen så skulle ungdomarna få hjälp med att förstå hur de kan bidra utifrån sina egna erfarenheter och kunskaper (142).

5.5 Könstillhörighet och intersektionalitet

Intersektionalitet är ett analytiskt perspektiv i samhällsvetenskapliga studier om politiskt deltagande. Det handlar om hur olika könsbestämda maktordningar produceras och upprätthålls i samspel med andra sociala kategorier, såsom etnicitet, klass och ålder. En majoritet av de studier som här samlats in bygger dock på en binär kategorisering av kön; studier om skillnad mellan män och kvinnor. Det intersektionella perspektivet ser inte ut att vara särskilt utbrett när ungas politiska engagemang ska förstås.

När det gäller förutsättningar för deltagande och faktiskt deltagande finns vissa könsskillnader. Unga tjejer tror inte lika mycket som unga män på sin egen förmåga att påverka (357). SCB (346) rapporterar visserligen att unga kvinnor i

större utsträckning än män deltar i politiska diskussioner och dessutom uppvisar högre nivåer av deltagande på partipolitiska möten än unga män. Men bland alla nominerade och förtroendevalda är den kvinnliga andelen lägre, dock även bland de som lämnar sina uppdrag i förtid. Kvinnor är också mer utsatta för hat och hot (357).

När det gäller eventuella könsskillnader kopplat till politiska idéer och värderingar, ger en ny rapport från Bolin och Backlund vissa relevanta data. Deras studie om de politiska ungdomsförbunden visar bland annat att könsfördelningen skiljer sig starkt åt mellan förbunden, och att det finns stora skillnader mellan hur män och kvinnor rangordnar vilka politikområden som är viktigast (357).

En tysk studie (168) finner också könsskillnader inom alla former av politiskt deltagande. Det finns inga indikationer på att unga kvinnor skulle ha lägre nivå av politiskt engagemang än unga män. Unga kvinnor och män tenderar däremot att delta i olika former; kvinnor är mer benägna att välja utomparlamentariska, protestinriktade aktiviteter medan män tenderar att engagera sig mer i institutionella och uttrycksfulla former av deltagande.

Vidare tycks män delta i politiska aktiviteter i högre grad än kvinnor, medan kvinnor visar högre politisk tillit jämfört med män (219). Könsskillnaderna mellan unga män och kvinnors politiska engagemang tycks också vara beroende av sina kontexter, vilket även illustreras i Rind & Saunders (104) jämförelse mellan Storbritannien och Sverige. Den visar hur ojämställdhet mellan kön på politisk och samhällsrelig nivå ofta återspeglas i vilka som engagerar sig i olika former av politiskt deltagande.

I Sverige är kvinnor väl representerade både i civilsamhället, på arbetsplatser och inom institutionell politik liksom i demonstrationer. De svenska kvinnor som deltog i demonstrationer var också mer engagerade inom institutionell politik än kvinnorna som deltog i Storbritannien. Brittiska kvinnor som deltog i antirasistiska demonstrationer var dock mer benägna att också gå in i politiska partier än svenskor. Forskarna förklarar detta just med mobiliseringskontexten, då fackföreningar, tillsammans med Labour, i Storbritannien har en högre andel kvinnor och etniska minoriteter än andra partier och därigenom mobiliserar en större andel medlemmar. I Sverige mobiliseras antirasistiska demonstrationer mer via digitala och horisontella nätverk, vilket inte engagerar svenska politiska partier lika mycket. Studien belyser därmed varför deltagande i form av protest och institutionell politik behöver förstås i kontexten av kön, land och politiskt sammanhang.

5.6 Skola och kunskap

5.6.1 UTBILDNING OCH DELTAGANDE

I vid mening är skolpolitiken en första rangens demokratifråga. Strävan efter resursmässig jämlikhet måste vara en prioriterad uppgift för den som vill förverkliga ungdomspolitikens ambitioner om att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget. Genom skolan finns unika, gemensamma möjligheter att motverka de negativa demokratiska spridningseffekterna av socialt och ekonomiskt ojämlika uppväxtvillkor. Det gäller naturligtvis skolans allmänna utbildningsuppdrag, men det gäller också dess särskilda demokratiuppdrag. I ett stort antal

studier diskuteras skolans möjligheter och begränsningar när det gäller att utföra det senare.

Utöver skolans roll lyfter studier samtidigt vikten av att utbilda lärare i demokrati och medborgarutbildning för att öka effekten (164). En särskild gren av forskningen kring ungdomars politiska engagemang gäller just medborgarutbildning (*civic education/citizenship education*), med särskilt fokus på skolans roll i politisk socialisation (157). I den färiska antologin *Northern Lights on Civic and Citizenship Education* (303) studeras bland annat hur socioekonomisk status påverkar nordiska ungdomars medborgerliga lärande och kunskaper. Utbildningen tycks i viss mån kunna kompensera för socioekonomisk status bland unga. Unga i nordiska länder skiljer visserligen ut sig i internationella mätningar, med höga nivåer av medborgerlig kunskap, medborgerlig självförtroende och intentioner för valdeltagande. Trots det står samtliga nordiska länder för stora utmaningar i frågor om socioekonomisk ojämlikhet kring exempelvis sysselsättning och utbildningsnivåer.

Studien visar bland annat hur systematiska socioekonomiska ojämlikheter påverkar medborgarskapslärandet; både mellan elever och skolor. Ungas avsikt att rösta är systematiskt beroende av ungas socioekonomiska status. Trots en tydlig allmänt ökande vilja att rösta så består det ojämlika deltagandet; unga med lägst socioekonomisk status har lägst avsikt att rösta, medan unga med högst socioekonomisk status visar på de högsta nivåerna. Sammantaget visar detta resultat att viljan att rösta ökar generellt; men den socioekonomiska ojämlikheten består. Med andra ord påverkar socioekonomiska ojämlikheter ungas medborgarskapsutbildning, vilket i sin tur återspeglas i politisk kompetens när det gäller engagemang och intentioner att rösta i allmänna val.

Flera andra nordiska studier visar också på att den faktiska tillgången till medborgarskapsutbildning skiljer sig åt mellan skolor. Där de skolor som har en mer gynnad elevbakgrund tenderar att visa upp högre nivåer av medborgerliga aktiviteter. Unga med högre socioekonomisk status visar sig också i högre grad bli involverade i beslutsfattande och elevråd i skolor (303). Elever som har tillgång till starkare ekonomiska, sociala och kulturella resurser har lättare att anpassa sig till en förväntad medborgarskapsroll än ungdomar från lägre socio-ekonomisk bakgrund (10). Men bilden av socioekonomisk ojämlikhet blir lite mer nyanserad och komplicerad när könstillhörighet inkluderas i studierna; unga kvinnor uppvisar högre nivåer av exempelvis ett miljömedvetet medborgarskap, men skillnader unga kvinnor emellan är tydligt beroende av socioekonomisk status. En positiv generell slutsats är dock att elever med lägre socioekonomisk status tycks vara de som gynnas mer än andra av olika inslag av medborgardeltagande på skolan och ett öppet klassrumsklimat (303).

Vad gäller utbildnings-, informations- och kunskapsnivåers effekter på ungas politiska engagemang är alltså skolans roll och effekt på ungas politiska deltagande och organisering central (118). En ojämlig tillgång till medborgarskapsutbildning tycks vara en förklaring till det ojämlika politiska deltagandet (131; 266). Men i studie efter studie utmejslas särskilt två faktorer som har tydliga positiva effekter för såväl olika delar av medborgarutbildningen som för politiskt engagemang och ett prognosticerat valdeltagande som vuxen. Dessa är ett öppet klassrumsklimat och skolbaserade politiska aktiviteter (se även 88, 131, 133, 266). Ett öppet klassrumsklimat är ett slags demokratiskt mikrokosmos av idéutbyte, idékritik och argumentation. Det kännetecknas av högt intresse, ett bejakande av allas åsikts- och yttrandefrihet, respekt för varandra, tolerans för olikhet etcetera. De effekterna är delvis oberoende av

elevernas socioekonomiska bakgrund. Däremot upplevde elever med lägre socioekonomisk status i mindre utsträckning ett öppet klassrumsklimat. Möjligheterna att delta i medborgerliga aktiviteter i skolorna, som kandidering och valdeltagande i samband med skolval, varierar naturligtvis mellan länder. Dessutom spelar sammansättning av skolklasser roll för hur unga uppfattar ett öppet klassrumsklimat och medborgerliga deltagaraktiviteter (118).

Skolans roll som demokratifrämjande för unga i Sverige har bland annat diskuterats i en forskningsöversikt av Andersson m.fl. (302). De konstaterar att utifrån nuvarande kunskapsläge går det inte att bekräfta att utbildning i sig stärker individers demokratiska kompetens. Detta grundar sig i att studier ofta inte inkluderar faktorer såsom personliga egenskaper och uppväxtförhållande, vilket kan resultera i att utbildningseffekten överskattas. Samtidigt lyfter de fram några studier som belägger även direkta effekter av utbildning, vilka tycks vara starkast bland unga från familjer med lägre socioekonomisk status. Detta resultat visar på utbildningens roll som jämlikhetsskapande. Forskningsöversikten slår mer precist fast att samhällskunskap är det ämne som tycks stärka individers medborgarkompetens, liksom undervisning i ett öppet diskussionsklimat och praktiska erfarenheter av demokrati i skolan. Det tycks dessutom vara de elever som har det sämsta socioekonomiska utgångsläge som gynnas mest av att få den här typen av erfarenheter i skolan.

I en studie kring utbildningens roll i politiskt engagemang bland danska ungdomar finner Ohme m.fl. (21) att skolor och universitet främjar politiska engagemang bland unga väljare över tid. De ungdomar som rapporterar ett högre intresse efter nationella val deltog och diskuterade i högre utsträckning under lektioner. Samhällsutbildningen i skolan ökar både

det politiska intresset och även tilltron till att systemet svarar på krav och behov. Vidare hävdar Deimel m.fl. (118) att bland de fyra europeiska länderna som studerades, så tycktes utbildningssystemet i begränsad grad kunna kompensera för ett svagare samhällsengagemang bland unga med mindre gynnad familjebakgrund. Dock fann studien att formell medborgarskapsutbildning kan kompensera för en missgynnad familjebakgrund.

Skolans demokratiska värde studeras även av Fitzgerald (308). Hon åberopar statsvetenskaplig forskning som visar hur utbildningsnivå spelar roll i ungas demokratiska värderingar och deltagande. Sverige, Finland och Danmark har de högsta nivåerna av medborgerliga kunskaper i Europa. Hon visar även på att skolan spelar en roll kring politisk extremism; generellt visar studenter en lägre nivå av stöd för radikala högerpartier än icke-studenter. Skolan är därmed viktig för att främja ett informerat och dynamiskt demokratiskt medborgarskap, för att motverka en mer radikal utveckling av politisk-psykologisk och social karaktär. I samma riktning går en nordisk skolstudie av Hoskins, Huang, och Arensmeier (303). Även de finner att de skolor som har en högre andel socioekonomiskt missgynnade studenter tenderade att erbjuda färre medborgerliga inlärningsmöjligheter och färre öppna klassrumsklimat. De socioekonomiskt missgynnade studenterna tycktes dock dra större nytta av medborgardeltagande i skolan än deras mer gynnade klasskamrater, när medborgligt lärande erbjöds. De drar slutsatsen att medborgaraktiviteter i skolan, liksom ett öppet klassrumsklimat, kan ha en kompenserande faktor för elever med svagare bakgrund när det gäller att utveckla förutsättningar för framtida politiskt deltagande och medborgerlig kunskap.

5.6.2 NYHETSKONSUMTION OCH DELTAGANDE

Många studier inriktas på hur nyhetskonsumtionen påverkar ungas politiska deltagande. Det gäller inte minst de sociala mediernas dominans som nyhetsdistributör bland unga. Ju högre grad av samhälls- och politiskt engagemang, desto mer tar ungdomarna del av nyheter på flera plattformar – både på sociala medier och utanför (56; 246). Däremot visar andra studier att en digitaliserad nyhetskonsumtion har en minimal direkt effekt på medborgerligt och politiskt engagemang. Effekterna är istället indirekta, där nyheter via sociala medier ökar medvetenheten om samhället, vilket i sin tur påverkar engagemang hos unga (257). Denna indirekta effekt bekräftas även av andra studier, vilka dessutom kan visa att unga som aktivt väljer att undvika vissa nyheter, online och offline, visar lägre nivåer av politiskt intresse och deltagande i politiska och medborgerliga aktiviteter (263). Just digitala färdigheter och mediakunskaper främjar på olika sätt ungdomars politiska engagemang online (265; 274).

Studier mäter även nivåer av politisk kunskap, i syfte att närmare undersöka vilka ungdomar som deltar i politiska aktiviteter. Reichert & Print (272) finner bland annat att ungas nivå av politisk kunskap är högre ju större politiskt intresse de har. Vidare är deltagandet i socio-politiska aktiviteter associerat med högre nivåer av politisk kunskap. I andra former av deltagande, såsom partipolitiska aktiviteter, har deltagarna lägre nivåer av politisk kunskap. Dessutom visar kvinnor med högre utbildning högre nivåer av politisk kunskap, medan användning av nyhetsmedier är positivt relaterat till högre nivåer av politisk kunskap bland män.

Studier av informations-, utbildnings- och kunskapsnivåers effekter på ungas politiska deltagande visar att socioekonomisk bakgrund spelar stor roll i vilka ungdomar som deltar

eller inte. Trots att övergången till mer individualiserade former av deltagande, särskilt genom sociala medier, har ökat möjligheterna för politiskt engagemang så mobiliseras fortfarande unga med högre utbildningsnivå i större utsträckning. Unga med högre utbildning är mer politiskt intresserade, vilket genererar högre nivåer av politisk kunskap, som i sin tur skapar förutsättningar för politisk delaktighet och samhällsengagemang.

5.7 Ålder och generationer

Rösträttsåldern brukar framhävas som en viktig, för att inte säga avgörande, gräns för att förstå ungas politiska deltagande. Som vi berättat om tidigare finns en studie av ungas valdeltagande där man med hjälp av svenska registerdata visar att ålder också spelar roll bland förstagångsväljare; 18-åringar var mer benägna att rösta än äldre förstagångsväljare. Detta samband var relativt oberoende av socioekonomisk bakgrund och demografisk sammansättning (301).

Men ålderns betydelse för deltagandet studeras också från andra synpunkter. Det finns undersökningar om hur själva föreställningen om generationer påverkar ungas politiska engagemang, men också om hur åldersnivån bland unga genererar olika former av deltagande. I en svensk studie (45) belyses olika mönster i det politiska deltagandet bland yngre och äldre åldersgrupper inom kategorin 'ungdomar'. Studien betonar vikten av att beakta åldersskillnader inom gruppen unga medborgare, särskilt i tonåren, vilket framstår som en kritisk period i de ungas politiska mognadsprocesser.

I en jämförande europeisk studie finner Sloam (99) att ungdomars deltagande är större inom mer sakorienterade, 'problembaserade' former av politiskt engagemang än i val. Han finner även att deltagandet tycks återspegla ett nationellt deltagarmönster; ungdomsdeltagandet avspeglar till stor del landets allmänna mönster kring politiskt engagemang. Eroyleva (188) framhäver också betydelsen av att analysera sätten på vilka ungdomar utövar politik inom de ramar som "vuxensamhället" ger. Vidare visar en kanadensisk studie på att ålder i sig inte ser ut att avgöra nivån av politisk nyhetskonsumtion, även vid kontroll för utbildningsnivå, utan det gör snarare de socioekonomiska resurser som följer med åldern (218). Sloam visar för övrigt att Storbritannien uppvisar ett ungdomsdeltagande som är näst lägst (endast ovanför Portugal) av de 15 europeiska länder som studerades.

En del forskare har analyserat vad generationskillnader betyder för olika former av politiskt deltagande och organisering, både i komparativa studier av europeiska länder (99; 128) och i Mellanöstern (93). Bland annat har Ferreira m.fl. (173) sammanfattat och analyserat ungdomsstudier och diskurser kring generationer. Flera kategorier som associeras med så kallade 'millennials' (födda 1980–1994) diskuteras, däribland 'den förlorade generationen', 'den osäkra generationen', 'iGenerationen' och 'den globala generationen'.

I en transnationell studie jämför Andersen m.fl. (292) yngre och äldre generationers medieanvändning och politiska deltagande. Resultaten handlar om att generationskillnader gällande politisk nyhetsexponering ökar linjärt med ålder. De yngre generationernas digitala politiska nyhetsexponering ökar under valtider, då sociala medier används i högre utsträckning. Detta gäller främst för millennials (födda

1980–1994) och generation Z (födda efter 1995). Studien finner också att ett högt politiskt engagemang är en viktig förutsättning för högre nyhetsexponering både offline och online. Detta skapar i sin tur en så kallad livscykdifferens där generationer som haft mer tid på sig att skapa och utveckla ett politiskt intresse i högre utsträckning konsumerar nyheter.

Det finns också generationskillnader i mobilisering genom exponering av politisk information. Nyhetsexponering leder till högre nivåer av politiskt deltagande, vilket är tydligast för generation Z. Ingen generation har det högsta deltagande i alla former, utan näst intill varje generation har högst deltagande i en specifik form. Så kallade 'traditionalister' (födda 1922–1944) involveras mest i lokala politiska aktiviteter, så kallade 'babyboomers'-generationen (födda 1945–1959) aktiverar sig i en mer institutionaliserade former medan generation X (födda 1960–1979) deltar mest i icke-politiska men politiskt motiverade aktiviteter. De två yngsta generationerna (millennials och generation Z) agerar oftast i kampanjaktiviteter, vilket tyder på att dessa två tilltalas mest av kortsiktiga former av deltagande. Liknande slutsatser finner Nemcok & Wass (299); yngre generationer röstar i mindre utsträckning än sina föregångare.

Robert (162) är en av få som studerar generationsklyftor och former av engagemang ur ett historiskt perspektiv. Studien analyserar betydelsen av politisk aktivism bland unga människor över tid. Från ungdomsmobilisering i tidigare sovjetrepubliker och andra före detta kommunistiska länder, till den arabiska våren och rörelser som utmanat nyliberalismen, som bland annat anti-globaliseringsrörelsen, 'Indignados' i Spanien, och 'Occupy'-rörelsen i USA. Resultaten visar att olika former av

ungdomsmobiliseringar har format nya politiska generationer, vilket i sin tur påverkat landets politik över tid, men det är långt ifrån fullständiga historiska processer. Trots att det hävdas att nya politiska generationer har skapats i Västeuropa, Östeuropa och före detta Sovjetunionen är utfallet av detta fortfarande osäkert. Studien lyfter även frågor kring efterskalven av arabiska våren i Nordafrika och Mellanöstern och ställer frågan hurvida en ny politisk generation håller på att bildas eller ifall detta endast var ett relativt långvarigt uppror mot auktoritära regimer.

Sammanfattningsvis analyseras vad generationsskillnader kan betyda för olika former av deltagande och organisering. Lägre politiskt engagemang bland unga tycks inte vara exceptionellt för just denna tid och generation. Det tycks med andra ord finnas en livscykel skillnad, där äldre generationer som konsumerat nyheter och utvecklat ett politiskt intresse över lång tid också visar högre politiskt engagemang, företrädesvis inom institutionaliserade former. Studier visar också att varje generation har högt deltagande i någon form av politiska aktiviteter. Dessutom tycks ungdomsdeltagande till stor del vara beroende av nationell kontext och oftast kanaliseras i mindre formaliserade, utomparlamentariska former.

5.8 Kultur, fritid och religion

Samtida deltagandeforskning intresserar sig också för ifall kultur, fritid och religion påverkar de ungas politiska deltagande. Flera studier visar exempelvis hur ett idrotts- och kulturinriktat deltagande spiller över i politiska och

samhälleliga engagemang (se bland annat 14; 30; 16). Några kartlägger civilsamhällsorganisationers betydelse för ungas tillit och tolerans, och påvisar att medlemmar i vissa former av föreningar har en högre grad av tillit och tolerans än icke-medlemmar (14; 16). Andra betonar vikten av att analysera idrottsaktiviteter och kulturell politik tillsammans, för att på ett mer nyanserat sätt öka förståelsen kring hur kultur och idrott kan främja en social integration med politisk betydelse (30). Fritidsintressen tycks vara en viktig faktor för ungas aktivisters politiska handling; politisk involvering kan inte endast tolkas genom politiskt engagemang, utan representerar snarare en förening av fritid och aktivism.

Studier lyfter även musikens betydelse för ungdomars politiska engagemang, främst med fokus på rapp-musik (91; 87). De visar att rapp-musik till stor del är inbäddad i lokala ungdomskulturer. Texter reflekterar inte sällan en informerad analys av sina samhällen. Hiphop-musiken kan vara en plattform där marginaliserade ungdomar kan uttrycka sig i politiska frågor med budskap om upplevd rasism och/eller sociala orättvisor. Det finns flera svenska studier om hur hiphop-musik används som ett sätt att uttrycka motstånd mot tillvaron i segregerade bostadsområden. Rapp-representationens politiska engagemang studeras från 1990-talet fram till i dag. Författarna visar att vissa hiphop-artister fortsätter skildra rumsliga och sociala orättvisor genom en slags gräsrotsmobilisering. En slutsats är att dagens förortsrörelse kan ses som ett uttryck för en ”ny” form av svensk folkrörelse, som grundas på nya innebörder av vad det innebär att vara hemmastadd (73).

Även religionens betydelse undersöks i förhållande till politiskt deltagande i flera studier, då främst med fokus på muslimska ungdomar (121; 166; 221). Religiöst engagemang betraktas som en väg mot social inkludering och interkulturell

förståelse, vilket kombinerar tro med lokalt politiskt engagemang (121; 221). Ungas religiösa (muslimska) identitet diskuteras både som hinder för deltagande i ljuset av islamofobi, men också som ett verktyg för att skapa medborgerligt och politiskt engagemang. Detta belystes främst kring könsbestämd islamologi, där unga muslimska kvinnor motiveras till politiskt deltagande för att de vill motverka stereotypisering och diskriminering kring muslimska kvinnor (166).

5.9 Demografiska faktorer

5.9.1. PLATSENS BETYDELSE FÖR DELTAGANDE

Vad har platsen för betydelse för ungdomars politiska engagemang? För att förstå utanförskap och marginalisering undersöker Wenham (75) platsens funktion för ungdomars känsla av tillhörighet, identitet och sociala sammanhang. Kan platsen användas som en drivkraft för ungdomar som söker förändring av den typ vi såg kring folkomröstningen (Brexit) om Storbritanniens medlemskap i Europeiska unionen?

Genom att studera subjektiva berättelser från ungdomar som vuxit upp i en missgynnad kuststad i England identifierar Wenham en mer relationell och situationsbunden inblick i ungdomars övergång till vuxen ålder. Detta analyseras i termer av 'problematiska' övergångar från ungdom till vuxen i individualistiska termer där missgynnade ungdomar förklaras genom föreställningar av brist på drivkraft eller ambition. Liknande faktorer finner Baylina & Rodó-Zárate (122), som

hävdar att politiskt engagemang ofta är en motiverande faktor till att inte flytta från landsbygden, då det finns en önskan om att upprätthålla och stärka äldre sociala band, men också utveckla projekt knutna till området. Till exempel kan unga kvinnor använda sig av feministiska ideologier och rörelser som verktyg i syfte att förändra sin situation på landsbygden i egenskap av politiska aktörer.

Dahlstedt & Frempong (12) följer ungdomar bosatta i så kallade förortsområden i Sverige och de diskurser som finns kring 'orten'. Det tycks finnas motstridiga föreställningar om ungdomars attityder till politik och politiskt engagemang. Många ser kollektivt engagemang, både politiskt och ideellt, som viktiga verktyg i att skapa förändring. På samma gång intar so ml i ga av dem en skeptisk hållning och ett rent ointresse för politik. Även om politik i sig uppfattas som ointressant uttrycks en vilja att engagera sig som ett svar på bland annat Sverigedemokraternas framgång, då de politiska konsekvenserna uppfattas beröra ungdomen i fråga men även hens familj. Utöver det politiska deltagandet tycks särskilt idrotten kunna bli en plats för engagemang och kan på så sätt skapa förutsättningar och möjligheter för framtidstro bland ungdomar i 'orten'.

Hur ser då det faktiska politiska deltagandet ut för unga i förorter och utsatta stadsdelar? I sin kunskapsöversikt återger Ekholm (30) hur forskare som undersökt så kallad konventionellt politiskt deltagande visat att valdeltagandet – på såväl kommunal- och landstings- som riksdagsnivå – generellt sett är betydligt lägre i utsatta stadsdelar än riksgenomsnittet.

Underrepresentation av individer med utländsk bakgrund i Sveriges politiska församlingar sägs bland annat bottna i att de demokratiska institutionerna inte alltid framstår som tillgängliga för människor i utsatta områden, vilket kan bero på flera saker. Intervjustudier

ger besked om att det många gånger handlar om de 'politiska spelreglerna' i Sverige vilka grundar sig i den svenska möteskulturen, de informella koderna och starka nätverk. Just den typen av resurser förefaller extra svåra att förvärva för individer i förortsmiljöer vilket i sig förstärker en social exkludering.

5.9.2 NATIONELLT SAMMANHANG OCH DELTAGANDE

Det är inte bara socio-demografiska variabler på lokal nivå som spelar roll för vem som engagerar sig och inte. Forskning på makronivå visar även att en viktig miljöfaktor att beakta är typen av politisk regim, vilket skapar olika förutsättningar och "utbud" av möjligheter för politiskt deltagande och organisering. Kitanova (148) visar att politiskt deltagande varierar mellan olika demokratiska regimer, främst beroende på demokratins ålder. Ungdomar bosatta i etablerade demokratiregimer inom EU visade sig mer benägna att vara politiskt aktiva. Men platsens betydelse är ändå inte helt avgörande där. Åldersvariabeln tycks också påverka hur pass benägna ungdomarna är att delta i så kallad institutionaliserad politik, där den äldre åldersgruppen (25–30 år) i högre utsträckning röstar eller deltar i någon form av parlamentariskt arbete än den yngre (18–24 år). Studien ger därmed flera anledningar till att uppmärksamma och närmare studera vad den typen av faktorer på makronivå betyder för unga människors politiska deltagande.

När forskare analyserat skillnader kring oro över social och ekonomisk förändring mellan länder, bekräftas åter platsens betydelse för ungdomars engagemang (149). Joos (213) jämförelser av olika former av ungdomsaktivism i Ostasien talar för att unga skapar ramar för deltagande beroende på olika politiska möjlighetsstrukturer. Fastän unga ställdes inför

samma problem i form av social ojämlikhet och ungdomsarbetslöshet formades deras aktivism av de frågor som återspeglade ländernas olika sammanhang och situationer.

Sammanfattningsvis tycks platsen i olika avseenden ha betydelse för ungas politiska deltagande. Ungdomar i förorter ser kollektivt engagemang, både socialt och ideellt, som viktiga verktyg för att skapa förändring, i kontrast mot deras föreställningar om att delta i institutionell politik. Detta kan bland annat bero på att demokratiska institutioner inte framstår som tillgängliga för de individer som bor i utsatta områden och som saknar tillräckligt med resurser och förtrogenhet med spelreglerna. Även föreställningarna som finns om ungdomar spelar in, som att missgynnade ungdomar på landsbygden förklaras med att de saknar drivkraft eller ambition. Men samma föreställningar kan också bli till en faktor som motiverar en politisk mobilisering för att inte lämna landsbygden, utan i stället försöka upprätthålla sociala band, utveckla lokala projekt och förändra sin situation.

Även det ungdomspolitiska deltagandet är kontextuellt, och påverkas av länders och regioners specifika sammanhang. Det finns följaktligen skäl att också studera vad historiska politiska erfarenheter från olika landsändar betyder för individers och grupper beslut att delta i det samtida politiska livet i Sverige.

5.10 Sammanfattande analys

I kontrast mot en ofta outtalad moralism som pekar ut, problematiserar och skuldbelägger de ungdomar som inte påstås delta i politiken, har det här kapitlet uppmärksammat tioalet faktorer som både var för sig och i ett samspel skapar olika möjligheter och hinder för ungdomar att delta politiskt. Ett återkommande tema är att den socialt och ekonomiskt betingade ojämlikheten skapar olika förutsättningar för ungdomars formella, utomparlamentariska och digitaliserade deltagande. Fastän mekanismerna och orsakssambanden kan vara komplexa, är ett politiskt engagemang generellt beroende av föräldrarnas socioekonomiska status. Sociopolitiska handlingar och uttryck är även relaterade till mentala och känslomässiga dimensioner av samhällsengagemanget, som ilska och frustration över upplevda orättvisor, särskilt för marginaliserade och rasifierade ungdomar. Marginaliserade ungdomar är även mer normativa i sitt politiska uttryck och handling.

Studier av gräsrotskampanjer och aktivistföreningar visar att dessa kan gynna en politisk socialisation och integrering för marginaliserade ungdomar. I enskilda fall verkar de till och med ibland kunna övertrumfa klass och socioekonomisk status och ge ungdomar tillgång till betydelsefulla sociala nätverk och kontakter. Politisk socialisation verkar också vara positivt relaterat till involvering i idrotts- och kulturaktiviteter som kan befrämja en social integration för unga med mindre privilegierad socio-ekonomisk bakgrund. Vänskapsrelationer och sociala nätverk tycks på liknande vis kunna skapa en politisk socialisationseffekt. Även en organisering kring musik, religion och e-spel har visat sig kunna spela en viss roll i social och politisk integration och socialisation

– även om forskningen också argumenterar för att det mer handlar om att politiskt intresserade går in i, och stannar i, föreningar (170) än att föreningsmedlemmar blir politiskt intresserade. Med ett ofta använt engelskspråkigt uttryck fungerar föreningarna mer som "pools" än "schools" för samhällsengagemanget.

Skolan framstår som en viktig del i ungas politiska socialisation, och kan erbjuda kunskaper och färdigheter för ett deltagande som till viss del tycks kunna kompensera för ett socioekonomiskt underläge. Två framgångsfaktorer utkristalliserar här: ett öppet klassrumsklimat och rättvisa lärare.

Precis som andra åldersgrupper är ungdomar en heterogen grupp. Ändå behandlas de mestadels som en tämligen enhetlig åldersgrupp. Konsekvenserna blir att forskningen förbiser på vilka sätt sociodemografiska förklaringar såsom kön, utbildningsnivå, plats, etnicitet och familjebakgrund interagerar med varandra. De som genom olika reformer vill underlätta ungas frivilliga deltagande i politiken måste därför beakta de ekonomiska, kulturella och sociologiska förklaringar som finns kring ungas politiska beteenden och attityder. Dessvärre verkar inte alltid forskningen vara särskilt intresserad av att jämföra hur olika försök att ordna institutionella former för ungdomars påverkansförsök fallit ut. Det är anmärkningsvärt med tanke på ungdomspolitikens ambitiösa mål, och de omfattande offentliga bidrag som ges till experiment och projekt på olika nivåer. Därmed går man miste om en möjlighet att ge ungdomspolitikerna ett stabilare kunskapsstöd.

6. HUR UTVECKLAS DET POLITISKA DELTAGANDET?

Som redan framgått tycks forskare vara relativt ense om *att* ungdomar deltar i politiken. Oenigheterna gäller mer *hur* och *var* de deltar. I takt med digitaliseringen sker det politiska deltagandet även i digitaliserade rum. Det är temat för diskussionen i detta kapitel.

6.1 Politiskt deltagande på sociala medier och utanför

Digitala medier har skapat nya förutsättningar och möjligheter för det politiska deltagandet. Det gäller hela skalan av deltagandeformer. Från nyhetskonsumtion, information och offentliga samtal till namninsamlingar och olika former av mobilisering och organisering kring politiska protester. Med utvecklade typologier, definitioner och metoder försöker forskare beskriva och förstå den här dramatiska utvecklingen och fånga in allt fler former av utomparlamentariskt deltagande, medborgerligt engagemang och aktivism. Där mer expressiva och individuellt designade former av deltagande, som konstnärliga installationer och en medveten politisk konsumtion, ersätter eller kompletterar mer formella medlemskap och fysiska möten. Forskarnas teoretiska och metodologiska innovationsförmåga sätts på prov av de unga medborgarnas organisatoriska

kreativitet. I dagsläget kan det därför vara svårt att ge en sammanfattande karaktäristik och helhetsbild av det unga politiska deltagandet.

Precis som för politiskt deltagande offline varierar definitioner och konceptualisering kring politiskt deltagande online. Det finns smalare definitioner som fokuserar på exempelvis online-engagemang i valkampanjer eller e-röstning, och bredare definitioner som täcker in att skapa, publicera och dela politiskt innehåll (105). Några forskare (52) urskiljer tre centrala teoretiska diskussioner om digitala mediers påverkan på politiskt deltagande och organisering; (a) digitaliseringens potential att sänka trösklar för olika typer av politiskt engagemang, (b) skiftet från mer konventionella, representativa och etablerade former till mer individualiserade och expressiva deltagandeformer samt c) socialisationsorienterade idéer om hur sociala medier påverkar ungas värderingar, intressen och främst politiskt deltagande.

Det digitala deltagandets 'låga tröskel' diskuteras närmare i en svensk empirisk studie av Ekström & Shehata (13), som finner att social interaktion i sociala medier för majoriteten

ungdomar överlappar deras politiska interaktion och informationssökning. De diskuterar även svårigheter att fånga in det 'politiska' i mätningar av online-deltagande. Detta tycks grunda sig i medborgarnas restriktiva uppfattning om det 'politiska', det vill säga att de själva inte ser (eller värderar) sina handlingar på sociala medier som politiskt engagemang.

6.1.1 DIGITALISERAT DELTAGANDE SOM INKÖRSPORT TILL OFFLINE-DELTAGANDE

En ofta diskuterad fråga är förhållandet mellan mer konventionella och parlamentariskt anknutna former av deltagande till mer individualiserade och självförverkligande former. Många (främst kvantitativa) studier prövar om digitaliserade former av deltagande kompenserar eller motverkar olika former av parlamentariskt deltagande. Med andra ord, vilken faktisk påverkan som post-traditionellt deltagande har i upprätthållande av ett demokratiskt system. Flera studier hävdar att online-deltagande kan tjäna som en inkörsport till ett mer traditionellt deltagande (se 45; 187; 236; 22; 102; 135; 255).

Andra problematiserar en sådan dynamisk samverkan mellan det digitala och det icke-digitala deltagandet. Några (207) ifrågasätter exempelvis om online-plattformar är tillräckliga för att förverkliga demokratisk politik eller om ett deltagande på sociala medier inte alltid har en inverkan på offline-deltagande (21). Men Feezell & Jones (279) ger skäl för att menings-skiljaktigheter och oenighet online har en positiv effekt för politiskt deltagande offline och online. Internets lockande (men bedrägliga) anonymitet kan dessutom stärka unga att uttrycka sig politiskt då det minskar annars vanliga sociala risker (230). Kahne & Bowyer (204) visar hur storleken på ungas sociala nätverk samverkar med en vänskaps- och intressedriven aktivitet online, där just stora sociala nätverk i högre grad främjar politiskt engagemang (54, 58). De sociala mediernas

nätverk stimulerar deltagarens politiska aktivitet genom att ge en känsla av tillhörighet och bekräftelse (54, 58). Andra vill dock nyansera den beskrivningen och hävdar att en politisk låg aktivitet online kan bero på att ungdomarna är rädda för social bestraffning, kritik eller utstötning från sina sociala nätverk (29; 50; 151).

Vissa forskare understryker att nya former av digitalt deltagande och organisering på sociala medier i sig inte leder till nya maktstrukturer i samhället (58). Bäck m.fl. (72) menar att mycket tyder på att de grupper som tycks mobiliseras och organiseras på sociala medier återspeglar de sociala grupper som engagerar sig i 'traditionellt' politiskt deltagande och aktivism, alltså medborgare med högt politiskt intresse, självsäkerhet och utbildning. Internationella studier finner vidare att unga som använder digitala medier för att uttrycka sig politiskt ofta är politiskt aktiva, vilket tyder på att användning av digitala medier för politiskt deltagande i sig inte bidrar till ökad jämlikhet i politiskt deltagande över tid (236; 242).

6.1.2 INTERNET OCH POLITISKT DELTAGANDE

Hur ser internetanvändningens påverkan på politiskt deltagande ut i Sverige? Till att börja med kan Sandberg & Bjereld (57) visa att Sverige har höga nivåer av politiskt deltagande, samt att internetanvändningen hos befolkningen är bland den högsta i världen. De yngre generationerna är, som vi tidigare visat, de mest aktiva användarna av sociala medier. Men, som också framkommit tidigare, spelar socioekonomiska och sociodemografiska faktorer roll; lågutbildade och boende på landsbygden visar på de lägsta nivåerna av internetanvändning.

Det finns inga markanta skillnader i politiskt intresse, förtroende för svenska politiker och nöjdhet med demokratin som kan kopplas till hög eller låg internetanvändning. Däremot

verkar det finnas ett samband mellan internetanvändning och traditionella former av politiskt deltagande. Den mest aktiva gruppen på internet har ett större politiskt engagemang i form av att skriva under namninsamlingar, kontakta/medverka i traditionella medier och/eller samla in pengar till välgörenhet eller politiska ändamål. Åldern verkar inte ha någon större betydelse för nivån av politiskt deltagande bland de mest högaktiva användarna av internet.

Andra studier visar att konsumtion av nyheter online har minimal direkt effekt på medborgerligt och politiskt engagemang. Däremot höjer konsumtionen av nyheter online medvetenheten om samhället, vilket i sin tur påverkar engagemanget indirekt (257).

Sociala medier har även skapat kollektiva politiska uttryck för unga genom att erbjuda dem en plats för likasinnade som genom att dela plattform, hashtags och memetiska dimensioner skapar expressiva politiska metoder (268; 269). Dessutom har man kunnat se positiva samband mellan att spela politiska videospel och att involveras i någon form av deltagande och engagemang (217).

Centralt i diskussionen kring internet och engagemang är socialisationsorienterade idéer om hur sociala medier interagerar med ungas värderingar, intressen och politiska deltagande. Andersson (18) argumenterar för att det västerländska digitala mediesamhället kännetecknas av att traditionella institutioner undermineras av individualism och kulturell spridning. Studier visar också hur internet-användningen påverkar politisk information och intresse, det vill säga vad internet har för potential att på olika sätt engagera unga i den politiska processen. Ekström (22) finner att informativ internetanvändning inte förändrar nivåerna av politisk kunskap hos svenska ungdomar. Några andra studier visar också att politiskt intresse är

en viktig förklarande faktor för politisk aktivitet även på sociala medier (se bland annat 27; 58; 144; 287).

6.2 Sammanfattande analys

Generellt utmanar ungdomars politiska deltagande fortfarande forskarna metodologiskt såväl som teoretiskt. Det gäller särskilt när den ska fånga komplexa och dynamiska former av politiskt engagemang och aktiviteter online (106). Ett antal försök att skapa mätinstrument som fångar detta har presenterats (179). Några betonar vikten av ett mer pedagogiskt tillvägagångssätt genom inlyssnande, i syfte att undersöka ungas upplevelser av det "politiska" och att ta hänsyn till och erkänna den mångfald av ungdomars politiska röster som existerar både på sociala medier och utanför (134; 180; 11; 215; 48; 267). Kvalitativa studier kan ge ytterligare förståelse om vad som ryms under olika beteckningar som apati och alienation men även de mer tillfälliga engagemangsformerna.

Åtskilliga studier visar hur ungas politiska deltagande och organisering antar alltmer flytande former i en digitaliserad värld, där unga exponeras för oändliga mängder politisk information, nyheter och diskussioner. Sociala medier har även öppnat upp nya möjligheter och former av medborgerligt engagemang genom ett ökat utrymme för interaktion. De digitala verktygen ger också möjligheter att engagera sig i både lokala och globala frågor för intressegemenskap och identitetsutveckling. Flera studier blottlägger dock hur ojämlikt deltagande offline spiller över på det digitaliserade deltagandet, där socioekonomisk status,

baserat på exempelvis utbildningsnivå och familjebakgrund, påverkar politiskt intresse som i sin tur påverkar ungas (icke)deltagande.

Det finns också en generationsöverskridande aspekt som ofta förbises när ”ungdomsetiketten” fångar in en stor grupp medborgare i ett relativt smalt narrativ som inte ger rättvisa åt variationerna mellan ungas livscyklar eller de sociala och kontextuella faktorer som har med ålder och plats att göra. Men allt fler tycks nu problematisera de relativt statiska och binära kategorierna kring passiva och aktiva medborgare som dominerar i särskilt kvantitativa studier av ungdomars engagemang.

Det finns också anledning att intensifiera studierna av just generation Z och deras politiska föreställningar och handlingar. Till skillnad från tidigare generationer är den född in i en digitaliserad värld. Generation Z brukar framställas som socialt tolerant, globalt sammanlänkad och särskilt miljömedveten. Den tycks också vara på väg att bli den ’största’ generationen globalt, antalsmässigt men också konsumtionsmässigt. Det är därför av alldeles särskild vikt att studera generationsmässiga skillnader ur ett sociohistoriskt perspektiv för att nyansera hur kommande generationer – med alla sina inneboende olikheter – navigerar i den politiska och i långa stycken mycket etablerade parlamentariska sfären. Vi bedömer att kvalitativa och deliberativa (inlyssnande och dialogiska) metoder lämpar sig särskilt väl för att öka förståelsen för ungas möjligheter, svårigheter och erfarenheter i olika samhällskontexter.

Relevant att studera är också den mentala ohälsan bland unga, som delvis kan vara en effekt av alltmer begränsade sociala relationer och interaktioner utanför skärmen. Även pandemins effekter på ungas politiska deltagande behöver studeras vidare. Generation Z har växt upp i en värld av sociala medier med

en ständig exponering för en i stort sett obegränsad mängd nyheter och politiskt material (ofta live) kring globala kriser, orättvisor och demonstrationer. Frågor kring politisk apati och/eller alienation kan möjligen sättas i relation till detta. Hos somliga torde en överexponering av information skapa apati och en känsla av maktlöshet, hos andra en politisk medvetenhet, ett politiskt intresse och ett samhällsengagemang.

Det politiska deltagandet online sker ofta genom föreställningar om tillhörighet och bekräftelse från sociala nätverk, medan icke-deltagande kan läsas som uttryck för en rädsla för social bestraffning, kritik och bortstötning från sociala nätverk. Med andra ord spelar tillhörighet och gemenskap även roll i digitaliserat engagemang, eftersom det finns en dimension av gemensamt identitetsskapande och samhörighet som tycks påverka ungdomars vilja att uttrycka sig kring politiska frågor. Här efterfrågas också ett historiskt perspektiv kring ungas politiska identitetsskapande, för att se om förändring finns bland ungas politiska beteende eller om den politiska socialisationen har samma mönster som tidigare men sker på andra plattformar och i andra kontexter.

Till viss del tycks nu en förändrad form av politisk socialisation och mobilisering utvecklas. I och med att ett ökat digitaliserat politiskt engagemang kan erbjuda lägre trösklar för unga att skaffa sig en plattform så skapas mer icke-hierarkiska och flytande strukturer som påkallar nya också icke-digitala organisationsformer. Men kan detta i sig generera en bredare demokratisk socialisation bland unga? En stor del av studierna visar ju att ojämlikheterna ofta spiller över i den digitaliserade politiska involveringen. Visserligen öppnar digitala rum upp för en inkludering tack vare sin anonymitet. Men de riskerar också att bereda vägen för ansvarslösa hot- och hatkampanjer såväl som

för främmande makters och ansiktslösa algoritmers manipulationer. En annan riskfråga, där det inte föreligger några entydiga svar ännu, gäller vad internets utveckling betyder för den politisk socialisationen om den i allt väsentligt äger rum inom de ”internetbubblor” där unga medborgare endast umgås med likatänkande. Innebär det bara en förstärkning av den inlåsning som även ett segregerat civilsamhälle offline kan skapa, eller fungerar de virtuella bubblorna i något intressant avseende annorlunda?

Tidigare har ett antal studier presenterats som klargör medborgarutbildningens kompenserade roll för unga med lägre socioekonomisk bakgrund. Skolans socialisationssträvanden utmanas redan av att skolmarknaden tenderar att bidra till en ökad segregering. Spär digitaliseringen på eller dämpar den en sådan utveckling? Delvis väljer ju var och en själv sitt sociala digitala nätverk och därmed vilket innehåll man vill bli exponerad för, även om mycket också tycks styras med hjälp av ointagliga, privatägda algoritmer.

7. PROBLEMATISKT DELTAGANDE OCH ICKE-DELTAGANDE

I litteraturen betraktas politiskt deltagande, ja särskilt ungdomars politiska deltagande, som något eftersträvansvärt. Det antas vara av godo för både individer och samhälle. Om ungdomar är politiskt aktiva på samma nivåer som sina föräldrar och tidigare generationer så dämpas de vuxnas oro över sina avkommors beteende. I det här kapitlet ska vi stanna upp inför frågorna som ofta inte ställs, angående hur gott deltagandet är, och hur problematisk den till synes utbredda passiviteten egentligen är.

7.1 Det till synes passiva deltagandet

Rubriken syftar på de studier som försöker analysera icke-deltagande och passivitet bland unga. Forskare har noterat en viss global ”panik” i pågående akademiska, politiska och samhällseliga debatter kring vad som beskrivs som ett minskande politiskt deltagande, exempelvis när det gäller medlemskap i politiska partier och ungdomsförbund. Samtidigt ser vi också i denna översikt att ungas generella politiska engagemang och intresse är relativt oförändrat.

Några forskare problematiserar de relativt statiska och binära kategorierna kring passiva och aktiva medborgare som fortfarande tycks dominera, främst i kvantitativa studier kring ungdomars engagemang. En svaghet i dessa studier är en svårighet att kunna fånga hur passivitet kan ta sig olika uttryck. I sin empi-

riska studie hittar Amnå och Ekman (70, 71) utöver en liten grupp aktiva två typer av ’passiva’ ungdomar: oengagerade och desillusionerade. Men det verkar också finnas en ganska stor grupp standby-medborgare i som kombinerar betydande kunskaper, politiskt självförtroende och institutionellt förtroende med ett icke-deltagande eller om man så vill ett latent politiskt deltagande (se avsnitt 3.2 ovan). På så vis kan fyra grupper av svenska ungdomar urskiljas som har olika nivåer av kunskap, intresse, tillit och bedömning av hur demokratin fungerar (Figur 2). Det som framstår som icke-deltagande kan med andra ord förstås på flera sätt. Några är nöjda, har ett stort förtroende och känner inget behov av att engagera sig. Andra däremot avstår från politiska aktiviteter på grund av misstro mot systemet och känslor av utanförskap. Så den sammanlagda bilden är att fastän få unga permanent deltar i politiska aktiviteter är mer än hälften intresserade av politik, har stora kunskaper och en beredskap att gripa in om något händer som går emot deras övertygelser och påkallar deras deltagande.

Figur 2. **Fyra grupper av unga medborgare**

AKTIVA (6 procent)	STANDBY (46 procent)	OENGAGERADE (26 procent)	DESILLUSIONERADE (21 procent)
<ul style="list-style-type: none"> • Deltar i politiska aktiviteter • Politiskt intresserade • Positiv bild av politik • Tillit till politiska institutioner, men lägre tillit till medmänniskor • Ofta missnöjda med hur demokratin fungerar • Medelhög kunskap om politik • Högt politiskt självförtroende • Hög nyhetskonsumtion 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar inte i politiska aktiviteter • Politiskt intresserade • Positiv bild av politik • Tillit till politiska institutioner och medmänniskor • Nöjda med hur demokratin fungerar • Hög kunskap om politik • Högt politiskt självförtroende • Hög nyhetskonsumtion 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar inte i politiska aktiviteter • Lågt politiskt intresse • Ingen positiv bild av politik • Låg tillit till politiska institutioner, men hög tillit till medmänniskor • Ganska nöjda med hur demokratin fungerar • Lägre kunskap om politik • Lägre politiskt självförtroende • Låg nyhetskonsumtion 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltar inte i politiska aktiviteter • Lågt politiskt intresse • Låg tillit till politiska institutioner och medmänniskor • Missnöje med hur demokratin fungerar • Låg kunskap om politik • Lågt politiskt självförtroende • Låg nyhetskonsumtion

Källa: Amnå & Ekman (70); bearbetat av MUCF (357).

I en färsk dansk studie tas dessa idéer kritiskt vidare. Med hjälp av den internationella elevundersökningen ICCS betraktas de nordiska unga medborgarna mer som ”reserverade”, och som samtidigt både ganska passiva och ganska aktiva. Dessa unga förstår och engagerar sig både aktivt och passivt. De stödjer och upprätthåller den demokratiska kulturen i många av vardagslivets sfärer men förhåller sig ganska avvaktande och motsträviga gentemot formaliserat politiskt deltagande (303).

Även Dahl m.fl. (69) ger sig i kast med unga svenskers så kallade politiska passivitet i form av politisk alienation eller apati. Deras slutsatser handlar om att de unga som avstår från att delta i så kallad institutionell politik (exempelvis valdeltagande) gör det i en kognitiv medvetenhet kring politik. Vissa unga bryr sig inte tillräckligt om politik för att aktivt delta i dess representativa kanaler. Andra däremot grundar sitt icke-deltagande i föreställningen om att rösträtten inte är till någon nytta för dem och väljer därför andra tillvägagångssätt för att påverka politiskt. En central aspekt i det

resonemanget gäller hur ungdomar bedömer den faktiska effektiviteten i olika deltagandeformer. Här står forskare inför utmaningen att förstå betydelsen och de politiska genomslagen för de som ganska rationellt väljer att organisera sig i protest, i jämförelse med de som håller sig inom de parlamentariska ramarna. Hur omfattande typologierna av deltagande än är, så begränsas de ändå till specifika sätt att delta och utesluter andra. Men forskningen har väldigt lite att säga. Det är svårt att finna några jämförande studier av hur effektiva olika deltagarformer är eller upplevs vara.

Många forskare anser att det som framstår som politisk inaktivitet primärt inte behöver handla om ointresse eller bekvämlighet. Switzer (275) menar att ungdomsengagemang konceptualiseras genom deltagande, där icke-deltagande snarare ses som en vägran, ett slags motståndshandling. För att komma bort från föreställningen att icke-deltagande i sig skulle innebära en brist på engagemang måste forskarna ställa nya frågor kring olika former av icke-deltagande. I linje med detta har Lieberkind (304), i

en dansk kontext, nyanserat föreställningen kring frånvaron av ungdomars politiska engagemang. Han förklarar deltagandet istället som en 'motprotest'. Hans studie visar på en ökad tendens bland den yngsta generationen (födda på 00-talet) att forma ett så kallat politiskt passivt aktivt engagemang. Även ett sådant problematiserar den dikotoma uppfattningen om unga medborgare som antingen passiva eller aktiva. Unga medborgare kan vara både aktiva och passiva på samma gång. Detta förklaras med begrepp som pre-, potentiellt, latent eller passivt politiskt engagemang.

Liksom Amnå och Ekman utgår Lieberkind från antagandet om att politisk handling inte alltid manifesteras vid just måttillfället. En personen kan potentiellt lämna sitt stand-by-läge och bli politiskt aktivt ifall en särskild politisk situation kräver det. Frånvaron av ungdomars engagemang och handlingar i de offentliga politiska rummen kan förklaras av att det tar plats på andra nivåer, i andra former och kanske utifrån andra normer än den ständigt offentligt aktiva medborgaren. Hen vakar över den politiska allmänningen för att se till att inget händer som går emot ens värden och värderingar. I övrigt tar hen tillvara den liberala demokratins frihet att bete sig eller i varje fall framstå som passiv.

Även jämförande nordiska studier som Huang, Biseth, & Hoskins (303) i *Northern Lights on Civic and Citizenship Education* finner att nordiska ungdomar blir alltmer engagerade, men att deras stöd för demokrati och det politiska engagemanget i allmänhet tar form i mer passiva och indirekta former. Unga tycks vara ovilliga att delta direkt och aktivt i de offentliga rummen, och forskarna argumenterar för vikten av att skilja på engagemang (informellt, politiskt intresse och deltagande i diskussioner) och deltagande (formellt och i organisationer). Unga tycks generellt ha högt engagemang men lägre deltagandenivåer, de karakteriseras som reserverade (aktivt passiva).

Det finns sammanfattningsvis relativt få studier som nyanserat undersöker hur, när och varför passivitet kan ta sig olika uttryck, i synnerhet hur socioekonomiska, innehållsmässiga och idémässiga faktorer kan förklara olika former av alienation, apati och annan synbar passivitet. Det tycks finnas en komplex dynamik bakom det mångfacetterade deltagandet som utmanar den enkla föreställningen om ett antingen aktivt eller passivt engagemang. Ett par studier påtalar en passivt aktiv form av deltagande, det vill säga att ett passivt deltagande kan bli politiskt aktivt om en särskild politisk situation kräver det. Vad en sådan typ av individuellt designat medborgarskap betyder för ett politiskt system och idealet om en deltagardemokrati återstår också att analysera. Här finns bland annat en mycket omfattande statsvetenskaplig forskning om olika länders medborgarkulturer att anknyta till.

Ett antal studier intresserar sig särskilt för ungas föreställningar om sig själva som 'oengagerade' och icke-deltagande medborgare. Bastendo (240) finner att unga som upplever sig fränkopplade från politik ofta efterfrågar representation. De upplever att politiker ofta pratar *om* dem – inte *till* dem. De säger sig även ha svårt att relatera till den politiska debatten på grund av att språket som politiker och medierna använder upplevs som oätkomligt. I en svensk kontext beskrivs ett mönster där unga *ser sig* som oengagerade och ointresserade av politik trots att de är relativt aktiva i politiska och civilsamhälleliga miljöer (53; 33). Sveningsson (53) finner bland annat att unga medborgares föreställningar om politisk delaktighet grundar sig på relativt 'traditionella' idéer om vad politiskt engagemang och politik är. De betonar offentliga och kollektiva politiska handlingar, istället för att också erkänna mer privata och individualiserade former.

Även en internationell studie är inne på samma spår och menar att unga medborgare sällan skildras som politiska subjekt, utan snarare som

ett objekt för politik, som bör förändras (95). En annan jämförande studie noterar att ungdomar i offentliga rum ofta skildras som aktörer utan politiska mål, i negativa termer. Detta sker alltså trots att unga är relativt närvarande som aktörer i det offentliga rummet. Författarna hävdar att denna avpolitisering av ungdomar kan få konsekvenser för ungas potential att agera som politiska aktörer (125).

7.2 Extremism och anti-demokratiskt deltagande

Allt politiskt deltagande behöver inte vara "gott" för vare sig deltagaren eller samhället. Costello m.fl. (192) har studerat amerikanska ungdomars exponering för extremism och hat online. De rapporterar att en högre grad av sociala medier-användning, interaktion med vänner och stöd till politiska åsikter online är relaterat till att i högre grad bli exponerad för hat-material online. Dessutom finner Fitzgerald (308) att unga som upplever att deras röster inte blir hörda i skolmiljöer tenderar att vända sig till högerextrema partier, vilka ofta använder sig av 'outsider'-retorik för att fånga väljare. Detta belyser vikten av att skolor skapar utrymme och möjlighet för ungdomar att använda och uttrycka sin röst och åsikt, men även att lyssna in andras, i linje med det öppna klassrumsklimat som vi tidigare berört som en fungerande demokratisk socialisationsmekanism.

Vidare har MUCF, med ett genusperspektiv, undersökt svenskars deltagande i de tre centrala

våldsbejakande extremistiska rörelserna i Sverige; vänsterextremism, högerextremism och så kallad islamistisk extremism (35; 36; 37). I den högerextrema miljön är unga män den främsta målgruppen. Unga kvinnor ramas in i föreställningen 'moderskapet', där deras uppgift är att föda framtida aktivister inom rörelsen. I och med dessa föreställningar om den manliga värnplikten och kvinnliga moderskapet så betraktas feminism, invandring och ifrågasättande av heteronormen som något hotfullt som måste bekämpas (35). I den vänsterautonoma rörelsen lyfts istället antirasistiska och feministiska frågor högt på agendan. Dock är rörelsen internt dominerad av unga vita män (36). Den våldsbejakande islamiska extremismen erbjuder istället ett antal manlighetsideal i syfte att rekrytera unga män som på olika sätt uttrycker en upplevd marginalisering, förnedring och erfarenheter som på olika sätt grundas i våldsamma maktrelationer. Utöver att presentera en tillvaro av manlig gemenskap så är unga kvinnor centrala i exempelvis ISIS (Daesh) identitetsbyggande, genom föreställningen att kvinnor förkroppsligar samhällets normer och värderingar. Likt högerextrema rörelser, finns föreställningen att mannens uppgift är att döda fienden, medan kvinnans roll är att ta hand om hemmet och barnen (37).

Det har framgått av tidigare nämnda studier att unga ibland känner sig fränkopplade från den formella politiken, bland annat grundat på en upplevd brist på representation. De strukturella och språkliga faktorerna i den representativa politiken upplevs vidare som svåra att erövra. Ungdomars föreställningar av sig själva som (icke)politiska aktörer diskuteras också liksom det till synes paradoxala i att unga som upplever att de är ointresserade av politik samtidigt kan visa sig vara relativt aktiva både i politiska och civila former av engagemang. Själva föreställningen om vad politiskt engagemang är

tycks vara marinerad i traditionella idéer som visserligen erkänner offentliga politiska handlingar men nedvärderar mer individualiserade former av deltagande.

Tvärt emot vad som underförstås i de flesta studier är inte allt politiskt deltagande något gott i sig. Det för inte ens något gott med sig. En stark demokrati utmärks förvisso av många möjligheter till deltagande. Alla demokratiteorier hyllar deltagande om än med lite olika betoningar. I teorin om representativ valdemokrati är det valdeltagandet som står i centrum. I en mer elitistisk version är det mest av allt de pålästas och kunnigas deltagande som värderas, liksom deras möjligheter att i samband med val utkräva ansvar av ledarna och vid behov välja nya. Skulle de som däremot inte brytt sig om eller av andra skäl inte satt sig in i valets frågor utebli kan deras passivitet fördras, eftersom ett deltagande från deras sida hade gett ett kvalitativt sämre, orent valutslag. I en andra demokratiteori, den deltagardemokratiska, är det just de mångas deltagande i val och folkomröstningar såväl som i mellanvalstidens decentraliserade självförvaltningsorgan som värdesätts. Den tredje, deliberativa demokratiteorin slutligen, intresserar sig inte primärt för hur många som deltar utan bryr sig framför allt om kvaliteten i deras samtal och diskussioner innan besluten fattas.

Mycket av forskningen om politiskt deltagande tycks alltså vila på en allmän deltagardemokratisk hållning, varför aktivitet i sig blir lika positivt som passivitet i sig blir till något problematiskt. Det är i ljuset av ett deltagardemokratiskt ideal som ett sjunkande politiskt deltagande bland unga medborgare blir särskilt bekymmersamt. Detta kanske delvis kan förklara den ignorans som finns inför vad det politiska deltagandet gäller för frågor, och vilka värden som står på spel. De flesta forskare är främst ute efter nivån på deltagandet. Något hårdraget skiljer inte deras mått på om det

möte man deltagit i var arrangerat av Nordiska Motståndsrörelsen eller Liberalerna. Deras ideologiskt färgblinda data ger endast information om huruvida medborgaren deltog eller uteblev, eller huruvida man höjde rösten eller höll tyst.

7.3 Sammanfattande analys

Politiskt deltagande och engagemang leder lätt tanken till demokrati och mänskliga rättigheter. Dock har vi sett, både genom historien och i samtiden, hur antidemokratiska rörelser breder ut sig såväl inom de politiska arenorna som utanför. Som vi förstätt av många studier som ligger till grund för den här rapporten, kan deltagandet i ideologiskt extrema och antidemokratiska, våldsamma aktioner naturligtvis också ta avstamp i politiskt relevanta känslor av utanförskap, osynlighet eller otillräcklighet i det offentliga rummet. Hur olika former av politisk aktivitet eller passivitet kanaliserar olika känslor, krav och idéer förtjänar öppna analytiska perspektiv som inte omedelbart hyllar den ena formen som demokratiskt positiv och fördömer den andra som negativ, utan som intresserar sig för hela kedjan av bland annat bakomliggande värden, motiv, resurser och möjligheter.

8. SLUTSATSER OCH KUNSKAPSLUCKOR

8.1 Slutsatser

Det pågår mycket forskning kring ungdomars politiska deltagande och organiseringen i Sverige såväl som utomlands. Det görs flera värdefulla nationella beskrivningar på aggregerad nivå. I de drygt 300 studier som publicerats under de senaste fem åren analyseras ungdomars politiska deltagande av statsvetare, medie- och kommunikationsvetare, utvecklingspsykologer, sociologer, utbildningsvetare och andra, med framför allt kvantitativa men också kvalitativa metoder eller en kombination av dessa. Lika oeniga som de är kring hur fenomenet exakt ska avgränsas, lika ense tycks de vara om att deltagandet är positivt för samhället, för organisationer och för enskilda.

Sammantaget kan vi se att unga i dag inte utmärker sig särskilt ifråga om lägre nivåer av politiskt intresse och engagemang i förhållande till vare sig tidigare ungdomsgenerationer eller dagens äldre generationer. I stället presenteras en strid ström av studier som på olika vägar kan berätta om hur unga människor positionerar sig reaktivt i förhållande till de etablerade institutionerna, men också aktivt och proaktivt utforskar och utformar sina egna medborgarliv i alla vardagslivets kontexter.

Forskningen om deltagandets former och organisering uppmärksammar det pågående värderingsskiftet i ungdomarnas egna föreställ-

ningar av det politiska. Många ungdomar uttrycker att de inte identifierar sig med normen om ett aktivt politiskt samhällsengagemang, fastän deras handlingar och värderingar tyder på stort politiskt intresse och engagemang. Detta påstås bero på att de unga har en traditionell föreställning om vad 'politisk aktivitet' innebär, som gör att deras engagemang faller utanför dessa ramar. Det kan även röra sig om en reaktion mot en specifik form av politiskt engagemang.

Den här utvecklingen väcker frågor kring en starkt omhuldad norm om det aktiva medborgarskapet. Vad som framstår som passiva, antipolitiska och apolitiska former av engagemang utmanar de gamla villkoren och kategoriseringarna för vad som föreställs som det 'politiska'. Till glädje också för samhällsdebatten görs många försök att fånga ungdomars olika uttryck för det politiska engagemanget. En del studier berättar om unga som är skeptiska till institutionaliserade former av politik, vilket i sin tur skulle kunna ha att göra med att konceptualisering av demokrati är knutet till ett fixerat och oföränderligt politiskt system. Unga väljer därför andra former av deltagande såsom protest och aktivism, vars politiska handling sägs böttna i viljan att mer autentiskt delta på egna villkor. I linje med generella samhälleliga värderingsförskjutningar har ungdomars politiska uttryck visat sig vara alltmer individualiserade och knutna mer till ett eget självförverkligande än till traditionella plikter. Då kan alternativa former av politiskt

deltagande utformas utanför de institutionella ramarna. De komplexa processer och mekanismer som ligger bakom den kanske skenbara passiviteten hos både de som tycks stå i standby-läge och de som är politiskt alienerade väntar på förklarande analyser.

Precis som gäller för forskningen om vuxna och politik är ett genomgående resultat att den sociala och ekonomiska ojämlikheten fortsätter att spela en avgörande roll för vilka ungdomar som mobiliseras, organiseras och deltar. Politiskt intresse tycks förbli ojämnt fördelat och är beroende av familjebakgrund och utbildningsnivå.

Om nivåerna för ungdomars politiskt intresse och engagemang är stabila genomgår formerna för deltagande betydande förändringar. Nya metodologiska och empiriska tillvägagångssätt behövs för att ge de framväxande formerna av deltagande rimliga proportioner i förhållande till de gamla. Många betonar vikten av att använda mer deliberativa former för att i dialog undersöka och lyssna in hur unga själva föreställer sig det "politiska". Att använda smalare, mer traditionella konceptualiseringar, definitioner och kategorier av deltagande riskerar att underskatta nyare former och dimensioner av engagemang, med en missvisande bild av ungas politiska engagemang till följd.

Det är viktigt att uppmärksamma det utomparlamentariska deltagandets betydelse för att påverka det formella politiska beslutsfattandet, till exempel ifall den huvudsakligen fungerar som komplement eller konkurrent till den representativa demokratin. Många uppmärksammar visserligen att yngre generationer alltmer tilltalas av kortsiktiga former av utomparlamentariskt deltagande som protester, digitaliserad aktivism och ockupationer. Färre tycks undersöka den traditionella, smalare repertoaren som är knuten till den representa-

tiva demokratin. Få analyserar hur samspelet mellan olika deltagarformer fungerar liksom vad de uppnår för politiska resultat.

I ljuset av vuxengenerationens allmänna oro över den politiska passivitet och den flyktiga politiska aktivism som sägs prägla millennials och generation Z är bristen på analyser av icke-deltagande överraskande. Inte heller har forskarna något svar på frågan om det nya deltagandet kan sägas ersätta förlusten av det gamla eller, mer normativt, om deltagandet är tillräckligt omfattande eller ej. Hur mycket är tillräckligt för att uppnå demokratisk stabilitet och politisk tilltro?

En näraliggande utmaning är att definiera vad just *politiskt* deltagande är i förhållande till allmänt (icke)deltagande. Det finns en brist på studier som undersöker om och varför visst engagemang övergår till deltagande, medan andra former av engagemang inte resulterar i något ökat deltagande trots att politiskt intresse och goda medborgarnormer finns på plats. Kan det finnas en rationalitet som gör att hög tillit till det politiska systemet och dess ledare onödiggör annat deltagande än valdeltagande, så länge inga beslut eller åtgärder levereras som går på tvärs mot ens egna värden och politiska attityder? Finns det någon motsvarande rationalitet hos de ungdomar som har låg politisk tillit och som engageras först när nya ledare framträder med trovärdiga anspråk att företräda just sådana som dem? Få studier fångar dessa för ungdomstiden så utmärkande växelspel i en succesivt utvecklad samhällstillvärdhet med olika ansikten. Även om det med tiden har blivit allt bättre så hämmas forskningsfältets kapacitet att hantera frågor kring förändringar av att de flesta studier saknar tillgång till longitudinella individdata. Att följa individer från år till år kan ge tyngre förklaringar av till exempel olika kombinationer av det politiska intressets och samhällsengage-

mangets välbelagda stabilitet å ena sidan, och olika deltagandeformers växande flyktighet å den andra.

Det politiska handlandet äger rum i specifika kontexter och lokaliteter. Teknologin, tidsandan, samhällsformationer, kriser, organisationer och offentlig politik skapar olika möjlighetsstrukturer för politiskt deltagande. Dessa kan även styras av distinkta logiker, vilket gör det viktigt att studera det idémässiga innehållet i engagemanget. Utifrån nutida forskning är det svårt att säga något om hur de yngre generationerna kommer att översätta sina politiska handlingar online till institutionaliserade former av deltagande. Den i särklass just nu mest intensiva jämförande diskussionen gäller föga överraskande det digitala deltagandet. Medan så kallade millennials har vuxit in i det digitala deltagandet, föddes generation Z i en digitaliserad omvärld. Komplexet av frågor om hur de medborgare som oavbrutet exponerats för globala kriser, politiska händelser och starkare polarisering i en strid ström av både sanna och fejkade nyheter, väljer att identifiera sig och agera politiskt, nu och i vuxen ålder, rymmer många mångvetenskapliga forskningsfrågor.

Forskningen har en viss slagsida åt det politiska deltagandets omfattning. Förklaringar av vad som ligger bakom dessa siffror, det vill säga vad som triggar eller hindrar deltagandet, är däremot understuderat. Vad spelar individuella, sociala och politiska faktorer för roll? Likaså är studier av deltagandets effekter för den enskilde, för organisationerna inom civilsamhället och för samhället få. För de som mer på djupet vill förstå ungdomars politiska närvaro eller frånvaro i offentliga rum är det nog lika viktigt att efterfråga deltagarnas grundläggande värderingar och samhällsintresse, som deras handlingar. Men det är formerna som fångar forskarnas uppmärksamhet, medan det värderingsmässiga innehållet lämnas därhän,

kanske i en underförstådd, men oinformerad, uppskattning av varje form av engagemang.

Den nationella ungdomspolitiken har höga ambitioner när det gäller ungdomars möjligheter till politiskt deltagande, antingen direkt eller genom civilsamhällets organisationer. Många ansträngningar görs och betydande belopp satsas. Desto mer har det förvånat oss hur lite som gjorts för att systematiskt utvärdera effekten av de många försöken, för deltagarna och de involverade politiska institutionerna. Att jämföra de olika försök som görs från statens och kommunernas sida för att öka deltagandet förefaller vara en gemensam angelägenhet utifrån frågan om vad, om något, som är påverkbart.

8.2 Kunskapsluckor

Som ett stort antal av studierna visar lockar ungdomars politiska deltagande till sig många forskare som på olika analysnivåer besvarar centrala frågor om bland annat politisk utveckling, politisk kommunikation, politisk identitet, politiskt samhällsengagemang och civilsamhälle.

I ljuset av vuxengenerationens allmänna oro över den politiska passivitet och den flyktiga politiska aktivism som sägs prägla så kallade millennials (födda 1980–94) och generation Z (födda 1995 och senare) är kanske bristen på analyser av icke-deltagande det mest anmärkningsvärda. Det finns skäl att fortsätta med att utveckla begreppen kring politiskt deltagande, genom empirisk prövning av nya, bredare och mer inkluderande men ändå stringenta modeller, typologier och definitioner. Det är viktigt att beakta de olika klassmässiga, könmässiga, generationsmässiga och regionala faktorerna för

att förstå hur olika grupper av ungdomar föreställer sig det politiska, och sina egna möjligheter till politisk handling.

Det har också framgått att vi även i Norden behöver förstå mer av vad det är för strukturella förutsättningar som triggar eller hindrar grupperns icke-deltagande i politiken. Vidare är ideologiska, generationsspecifika och/eller innehållsmässiga tendenser i ungdomars politiska engagemang relativt understuderat.

Det framstår som viktigt att de olika satsningar som görs för att öka ungdomars politiska engagemang klarlägger vad ungdomar från olika sociala grupper i olika delar av landet/regionen/kommunen ges för faktiska möjligheter att göra sig hörda och försöka påverka politiken. Det är till exempel känt att ungdomar med funktionsnedsättningar har lägre valdeltagande och sämre politisk delaktighet än andra. Forskningen kring hur denna medborgargrupp, som för övrigt fick rösträtt för bara trettio år sedan, kan erbjudas meningsfulla möjligheter till politisk delaktighet är eftersatt.

Med respekt och ödmjukhet inför den forskning som rapporterats och exemplifierats i denna rapport finns fem forskningsområden som framstår som särskilt angelägna att utveckla vidare:

1. Longitudinella, tvärvetenskapliga studier med blandade metoder (kvalitativa och kvantitativa inslag) särskilt med avseende på ungas egna värden, ideologier, föreställningar och erfarenheter. En utveckling av metodologiska och teoretiska angreppssätt i syfte att fånga komplexa och dynamiska former av politiskt engagemang, som politiska samtal och aktioner online och/eller offline.

2. Studier om politiskt icke-deltagande och passivt deltagande i relation till sociodemografiska och institutionella betingelser men också till idébaserade faktorer såsom demokratitolkningar och politiska ideologier. Det är inte rimligt att utgå från att allt deltagande är gott, inte heller att all passivitet avspeglar att man är politiskt tillfreds. Det är viktigt att förstå och lyssna in de unga människor som inte upplever sig ha någon betydande plats i samhället. Vanmakens organisering är ett angeläget forskningsfält också för att blottlägga de faktorer och mekanismer som kan bidra till ett demokratifientligt politiskt deltagande.
3. Jämförande studier av olika försök att erbjuda ungdomar och unga vuxna nya former för deltagande. Det gäller till exempel studier av hur olika organisationer, rörelser och nätverk försöker mobilisera deltagare för kollektivt agerande i miljöer präglade av individualisering, nya medborgarskapsnormer och sociala medier.
4. Jämförande studier av hur "politiska arv" bland första, andra och tredje generationens invandrare påverkar deras föreställningar om, och deltagande i, olika politiska processer.
5. Studier av hur tonåringar och unga vuxna gestaltar sitt samhällsengagemang i vardagslivets olika sfärer genom val av bland annat skola och utbildning, vänner, partner, konsumtion och investeringar, medlemskap eller volontärarbete i organisationer och anställning eller entreprenörskap inom offentlig, privat eller ideell sektor.

LITTERATUR- FÖRTECKNING

EMPIRISKT MATERIAL

1. Coe, A. & Rönnblom, M. 2019. Collective caring: creating safety through interactions between young activist groups and young adults in Sweden. *Journal of Youth Studies*, sid. 839-855.
2. Stattin, H., 2020. Is love politically blind? The role that the romantic partner plays for young adults' socio-political interest. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-18.
3. Seippel, Ø & Strandbu, Å., 2017. Populist political right opinions and political trust among Norwegian youth. *Journal of Youth Studies*, sid. 415-429.
4. Ekström, M., 2016. Young people's everyday political talk: a social achievement of democratic engagement. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-19.
5. Tyrberg, M., 2020. Support for the political community in a community that doesn't support you: immigrant youths' exposure to anti-immigrant attitudes. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-16.
6. Andersson, E., 2017. The pedagogical political participation model (the 3P-M) for exploring, explaining and affecting young people's political participation. *Journal of Youth Studies*, sid. 1346-1361.
7. Huttunen, J., & Serup Christensen, H. 2020. Engaging the Millennials: The Citizens' Initiative in Finland. *YOUNG*, sid. 175-198.
8. Armila, P, m Kananen, M. & Sotkasiira, T. 2018. Diaspora as a Multilevel Political Space for Young Somalis. i: H. O. o. V. C. Elina Oinas, red. *What politics? Youth and political engagement in Africa*. Leiden: Brill, sid. 300-316.
9. O'Brien, K., Selboe, E. & Hayward, B.M. 2018. Exploring youth activism on climate change: dutiful, disruptive, and dangerous dissent. *Ecology and Society*.
10. Rönnlund, M., 2020. Young Citizenship: Academically High-Achieving Middle-Class Students in Transitions Talk about Participation. i: Brunila, K. & Lundahl, L., red. *Youth on the Move: Tendencies and Tensions in Youth Policies and Practices*. Helsinki: Helsinki University Press, sid. 19-35.
11. Boldt, G., 2018. Condescension or Co-decisions: A Case of Institutional Youth Participation. *YOUNG*, sid. 108-125.
12. Dahlstedt, M. & Frempong, J. 2018. Stå upp för orten. Ungdomar, utanförskap och förortsdrömmar. *Arkiv. Tidskrift för samhällsanalys*, sid. 27-51.
13. Ekström, M. & Shehata, A. 2018. Social media, porous boundaries, and the development of online political engagement among young citizens. *New Media & Society*, sid. 740-759.

14. Abdelzadeh, A., Amnå, E., & Lundberg, E. 2016. En arena för tillit och tolerans?. i: S. W. Lundåsen, red. *Föreningen, jaget och laget: 7 perspektiv på idrottens demokratiska effekter*. Stockholm: Centrum för idrottsforskning, sid. 27-46.
15. Abdelzadeh, A. & Lundberg, E., 2017. The development of tolerance among the young. i: E. Lundberg, red. *Mechanisms of tolerance: an anthology*. Stockholm: Forum för levande historia, sid. 123-144.
16. Abdelzadeh, A. & Lundberg, E. 2017. A school of tolerance?: Participation in associations and youth tolerance. i: E. Lundberg, red. *Mechanisms of tolerance: an anthology*. Stockholm: Forum för levande historia, sid. 322-342.
17. Abdelzadeh, A., 2015. Den missnöjda demokraten: Ungas politiska missnöje och engagemang i en tid av förändring. i: S. O. Utredningar, red. *Låt fler forma framtiden! Forskarantologi*. Stockholm: Sveriges Offentliga Utredningar, sid. 607-651.
18. Andersson, E., 2015. Situational political socialization: a normative approach to young people's adoption and acquisition of political preferences and skills. *Journal of Youth Studies*, sid. 967-983.
19. Russo, S. & Amnå, E. 2016. The Personality Divide: Do Personality Traits Differentially Predict Online Political Engagement? *Social Science Computer Review*, sid. 259-277.
20. Marquart, F., Ohme, J. & Möller, J. 2020. Following Politicians on Social Media: Effects for Political Information, Peer Communication, and Youth Engagement. *Media and Communication*, sid. 197-207.
21. Ohme, J., Marquart, F. & Kristensen, L.M. 2020. School lessons, social media and political events in a get-out-the-vote campaign: successful drivers of political engagement among youth? *Journal of Youth Studies*, sid. 886-908.
22. Ekström, M. & Östman, J., 2015. Information, Interaction, and Creative Production: The Effects of Three Forms of Internet Use on Youth Democratic Engagement. *Communication Research*, p. 796-818.
23. Bohman, A., Hjerm, M. & Eger, M.A. 2019. Politics and Prejudice: How Political Discussion With Peers Is Related to Attitudes About Immigrants During Adolescence. *Frontiers in Sociology*.
24. Russo, S. & Stattin, H. 2017. Stability and Change in Youths' Political Interest. *Social Indicators Research*, sid. 643-658.
25. Russo, S. & Amnå, E., 2016. When political talk translates into political action: The role of personality traits. *Personality and Individual Differences*, sid. 126-130.
26. Ødegaard Borge, J.A. & Mochmann, I.C. 2019. A Voice, but not a Vote: A Youth Generation at Risk? *Children & Society*, sid. 286-299.
27. Moeller, J., Shehata, A. & Kruikemeier, S. 2018. Internet Use and Political Interest: Growth Curves, Reinforcing Spirals, and Causal Effects During Adolescence. *Journal of Communication*, sid. 1052-1078.
28. Sveningsson, M. & Ekström, M. 2019. Young people's experiences of political membership: from political parties to Facebook groups. *Information, Communication & Society*, sid. 155-171.
29. Bäck, E.A., Bäck, H., Fredén, A. & Gustafsson, N. 2019. A social safety net? Rejection sensitivity and political opinion sharing among young people in social media. *New Media & Society*, sid. 298-316.

30. Ekholm, D. & Lindström Sol, S. 2020. Mobilising non-participant youth: using sport and culture in local government policy to target social exclusion. *International Journal of Cultural Policy*, sid. 510-523.
31. Ødegård, G. & Fladmoe, A., 2020. Are immigrant youth involved in voluntary organizations more likely than their non-immigrant peers to be engaged in politics? Survey evidence from Norway. *Acta Sociologica*, Augusti, sid. 267-283.
32. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2019. *Unga med attityd 2019: Samhällsfrågor och demokrati*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
33. Dahlstedt, M., 2018. *Förortsdrömmar : Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*. Linköping: Linköping University, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier.
34. Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer, 2020. *Barn och ungas möjlighet till organisering: Svar på framtagandet av ett nytt ungdomars handlingsprogram*, Stockholm: Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer.
35. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2016. *Ung och extrem - högerextremism*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
36. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2016. *Ung och extrem - vänsterextremism*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
37. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2016. *Ung och extrem - islamistisk extremism*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
38. Bergnehr, D. & Enell, S. 2018. *Ungdomars och unga vuxnas levnadsvillkor i Sverige – En kunskapsöversikt med fokus på ojämlikhet*, Stockholm: Forte: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.
39. Rosenqvist, O., 2016. *Rösträtt och ungdomars kunskap om politik*, Uppsala: Institutet för arbetsmarknad och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).
40. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2016. *Stöd till unga politiker: Delrapport om att stärka ungas inflytande i de demokratiska processerna*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
41. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2016. *Grattis. Ni har unga i ert parti!*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
42. Bevelander, P. & Språng, M. 2017. *Valdelta-gande och representation- om invandring och politisk integration i Sverige*, Stockholm: Delmi.
43. Pitti, I., 2018. *Youth and unconventional political engagement*. Cham: Palgrave Macmillan.
44. Oinas, E., Onodera, H. & Suurpää, L. 2018. *What Politics? Youth and Political Engagement in Africa*. 6 red. Leiden: Brill.
45. Kim Y., Russo, S. & Amnå, E. 2017. The longitudinal relation between online and offline political participation among youth at two different developmental stages. *New Media & Society*, sid. 899-917.
46. Kassman, A. & Vamstad, J., 2019. Local public administration as facilitator of political youth participation – good intentions and institutional shortcomings. *International Review of Sociology*, sid. 484-497.

47. Coe, A.B., Wiklund, M., Uttjek, M., Nygren, L. 2016. Youth politics as multiple processes: how teenagers construct political action in Sweden. *Journal of Youth Studies*, sid. 1321-1337.
48. Andersson, E., 2018. Young People's Political Participation: A Public Pedagogy Challenge at the Municipal Level. *YOUNG*, sid. 179-195.
49. Ekholm, D., 2018. *Ungas utanförskap i utsatta stadsdelar : En kunskapsöversikt om social exkludering i relation till ekonomiska villkor, utbildning, politiskt deltagande och rumslig segregation*. Linköping: FoU Centrum för vård, omsorg och socialt arbete.
50. Gustafsson, N., Rosén Sundström, M. & Fjellström, E. 2018. Ungas politiska (icke-) deltagande på sociala medier – hellre offline?. *Sociologisk Forskning*, sid. 293-316.
51. Lauha, H. & Nölvak, K. 2019. *Digitalisering och ungdomsarbete*, Helsinki: Verke & EYWC.
52. Amnä, E., Ekström, M. & Stattin, H. 2016. *Ungdomars politiska utveckling: slutrapport från ett forskningsprogram*, Stockholm: Riksbankens jubileumsfond/ Makadam förlag.
53. Sveningsson, M., 2016. 'I Wouldn't Have What It Takes': Young Swedes' Understandings of Political Participation. *YOUNG*, sid. 139-156.
54. Bäck, H., Renström, E.A. & Silvé, D. 2020. The Social Network: How Friends' Online Behavior and Belongingness Needs Influence Political Activity. *Policy & Internet*.
55. Renström, E.A., Aspernäs, J. & Bäck, H. 2020. The young protesters: the impact of belongingness needs on political engagement. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-18.
56. Andersson, U., 2019. Stort samhällsengagemang spelar roll för nyhetsvanorna - särskilt bland unga. i: *Storm och stiltje*. Göteborg: Göteborgs Universitet, sid. 269-287.
57. Sandberg, L. & Bjereld, U. 2015. Politiskt deltagande och engagemang i en digital kontext. I A. Bergström, B. Johansson, H. Oscarsson och M. Oskarsson (Red.). *Fragment*. Göteborg SOM-institutet, sid.523-534.
58. Bäck, E., Bäck, H. & Gustafsson, N. 2015. *Ungas politiska deltagande. Nya former och aktivitet genom sociala medier?*, Stockholm: Regeringskansliet/2014 års Demokratiutredning.
59. Nordiska ministerrådet, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2020. *Do Rights! Nordic perspectives on child and youth participation*, Copenhagen: Nordiskt Ministerråd.
60. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2019. *Fokus 19 - Det vore ju kul om de frågade nån gång*, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
61. Kim, Y. & Amnä, E. 2015. Internet use and political engagement in youth. i: S. C. o. D. Freelon, red. *Handbook of Digital Politics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, p. 2015.
62. Kiilakoski, T., Kaukko, M., Huttunen, R. & Heikkinen, H.L.T., 2020. Philosophical and Youth-Studies Perspectives on the Participation Imperative. i: T. Strand, red. *Rethinking Ethical-Political Education*. Cham: Springer International Publishing, sid. 29-43.
63. Dahl, V., Abdelzadeh, A. & Sohl, S., 2018. The moderating role of political interest: Investigating involvement in institutional and non-institutional political participation among young adults in Sweden. *Politics, Culture and Socialization*, sid. 157-181.

64. Nordiska ministerrådet, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2017. *Youth, democracy, and democratic exclusion in the Nordic countries*, Copenhagen: Nordisk Ministerråd.
65. Elgenius, G. & Wennerhag, M., 2018. The changing political landscape of Sweden: Political cleavages, actors and processes. *Sociologisk Forskning*, sid. 139-154.
66. Valgarðsson Orri, V. 2019. Differential Turnout Decline in Norway and Sweden: A Generation of Apathy or Alienation? *Scandinavian Political Studies*, sid. 270-285.
67. Kölln, A.-K., 2015. Det sjunkande antalet partimedlemmar och demokratin. i: S. O. Utredningar, red. *Låt fler forma framtiden! Forskarantologi*. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar, sid. 65-109.
68. Banaji, S., Mejias, S., Kouts, R., Piedade, F., Pavlopoulos, V., Tzankova, I., Mackova, A. & Amná, E. 2018. Citizenship's tangled web: Associations, gaps and tensions in formulations of European youth active citizenship across disciplines. *European Journal of Developmental Psychology*, sid. 250-269.
69. Dahl, V., Amná, E., Banaji, S., Landberg, M., Šerek, J., Ribeiro, N., Beilmann, M., Pavlopoulos, V., & Zani, B., 2018. Apathy or alienation? Political passivity among youths across eight European Union countries. *European Journal of Developmental Psychology*, sid. 284-301.
70. Amná, E., & Ekman, J. (2014). Standby citizens: diverse faces of political passivity. *European Political Science Review*, 6(2), 261-281.
71. Ekman, J. & Amná, E. 2012. Political participation and civic engagement: Towards a new typology. *Human Affairs*, sid. 283-300.
72. Reinikainen, H., Kari, J.T. & Luoma-aho, V. 2020. Generation Z and Organizational Listening on Social Media. *Media and Communication*, sid. 185-196.
73. Dahlstedt, M. & Ålund, A., 2018. Den nya svenska förortsrörelsen – viljan att höra hemma. i: M. Dahlstedt, red. *Förortsdrömmar: Ungdomar, utanförskap och viljan till inkludering*. Linköping: Linköping University, Avdelningen för socialt arbete, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, p. 181-199.
74. Camozzi, I., Cherubini, D. & Rivetti, P. 2019. The Transnational Engagement of Second Generations in Italy: Young People of Egyptian Background and the Arab Uprisings. *Polis*, sid. 373-392.
75. Wenham, A., 2020. "Wish you were here"? Geographies of exclusion: young people, coastal towns and marginality. *Journal of Youth Studies*, sid. 44-60.
76. Rubio, C., 2019. Youth and social movements on the move: political engagement among young Spanish migrants in London. *Journal of Youth Studies*, sid. 223-239.
77. Nieuwelink, H., Dekker, P., Geijsel, F. & Dam, G. 2016. 'Democracy always comes first': adolescents' views on decision-making in everyday life and political democracy. *Journal of Youth Studies*, sid. 990-1006.
78. Brites, M.J., Ponte, C. & Menezes, I. 2017. Youth talking about news and civic daily life. *Journal of Youth Studies*, sid. 398-412.
79. Pickard, S., 2020. The Nature of Environmental Activism among Young People in Britain in the Twenty-first Century. i: Haignon, D. & Prendiville, B., red. *Political Ecology and Environmentalism in Britain*. u.o.:Cambridge Scholars Publishing, sid. 89-109.

80. Lüküslü, D. & Walther, A. 2020. 'I wanted to take on a lot of responsibility'. Reconstructing biographies of young people engaged in formal participation. *Journal of Youth Studies*.
81. Miles, S., 2015. Young People, Consumer Citizenship and Protest: The Problem with Romanticizing the Relationship to Social Change. *YOUNG*, sid. 101-115.
82. Taylor, L.K., Townsend, D., Merrilees, C.E., Goeke-Morey, M.C., Shirlow, P. & Cummings, E.M. 2017. Adolescent Civic Engagement and Perceived Political Conflict: The Role of Family Cohesion. *Young & Society*, sid. 616-637.
83. Tsekoura, M., 2016. Spaces for Youth Participation and Youth Empowerment: Case Studies from the UK and Greece. *YOUNG*, sid. 326-341.
84. Pantea, M.-C., 2018. 'You Can Change the World': Young People and Youth Organizations Becoming Entrepreneurial. *YOUNG*, sid. 232-249.
85. Walther, A., Lüküslü, D.G., Loncle, P. & Pais, A. 2021. Regimes of Youth Participation? Comparative Analysis of Youth Policies and Participation across European Cities. *YOUNG*, p. 191-209.
86. Rekker, R., 2018. Growing Up in a Globalized Society: Why Younger Generations Are More Positive about the European Union. *YOUNG*, sid. 56-77.
87. Byrne, L., O'Connell, C. & O'Sullivan, S. 2019. Rap and Political Participation: Using Rap as a Creative Method in Research with Children and Young People. *YOUNG*, p. 50-68.
88. Claes, E., Maurissen, L. & Havermans, N. 2017. Let's Talk Politics: Which Individual and Classroom Compositional Characteristics Matter in Classroom Discussions? *YOUNG*, sid. 18-35.
89. García-Albacete, G. & Lorente, J. 2019. The post-austerity youth. Political attitudes and behavior. *Revista internacional de sociología*.
90. Leurs, K., 2015. Voices from the margins on Internet forums. i: K. Leurs, red. *Digital Passages: Migrant Youth 2.0: Diaspora, Gender and Youth Cultural Intersections*. u.o.:Amsterdam University Press, sid. 103-140.
91. Hafez, F., 2016. Political Beats in the Alps: On Politics in the Early Stages of Austrian Hip Hop Music. *Journal of Black Studies*, p. 730-752.
92. Weinbauer, K., 2017. Specialized Communication: Future Research Perspectives on Urban Youth Violence and on Terrorism. *Crime, History & Societies*, sid. 309-319.
93. Abbott, P., Teti, A. & Sapsford, R.J. 2017. Reconsidering the Role of Youth: Generational Differences in Political and Social Attitudes in the Arab World. Arab Transformations Working Paper 21. *SSRN Electronic Journal*.
94. Jusic, M. & Lavrič, M. 2019. Political and civic participation. i: Lavrič, M., Jusic, M. & Tomanovic, S., red. *YOUTH STUDY SOUTHEAST EUROPE 2018/2019*. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung e. V., sid. 61-70.
95. Oettler, A. & Schwarz, C.H. 2017. Political Temporalities of Youth. *Middle East - Topics & Arguments*, sid. 5-13.
96. Gozzo, S. & Sampugnaro, R. 2016. What happens? Changes in European youth participation. *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, sid. 748-776.
97. Tzankova, I. & Cicognani, E. 2019. Youth Participation in Psychological Literature: A Semantic Analysis of Scholarly Publications in the PsycInfo Database. *Europe's Journal of Psychology*, sid. 276-291.

98. Baglioni, S., Colloca, P., Theiss, M., 2015. Political Participation of Unemployed Youth. The Moderator Effect of Associational Membership. *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, sid. 770-787.
99. Sloam, J., 2016. Diversity and voice: The political participation of young people in the European Union. *The British Journal of Politics and International Relations*, p. 521-537.
100. Mattheis, N., 2020. Unruly kids? Conceptualizing and defending youth disobedience. *European Journal of Political Theory*, p. 1-25.
101. Pilkington, H. & Pollock, G. 2015. 'Politics are Bollocks': Youth, Politics and Activism in Contemporary Europe. *The Sociological Review*, sid. 1-35.
102. Cantijoch, M., Cutts, D. & Gibson, R. 2016. Moving Slowly up the Ladder of Political Engagement: A 'Spill-over' Model of Internet Participation. *The British Journal of Politics and International Relations*, p. 26-48.
103. Rainsford, E., 2017. Exploring youth political activism in the United Kingdom: What makes young people politically active in different organisations?. *The British Journal of Politics and International Relations*, p. 790-806.
104. Roth, S. & Saunders, C. 2019. Gender Differences in Political Participation: Comparing Street Demonstrators in Sweden and the United Kingdom. *Sociology*, p. 571-589.
105. Heger, K. & Hoffman, C.P. 2021. Feminism! What Is It Good For? The Role of Feminism and Political Self-Efficacy in Women's Online Political Participation. *Social Science Computer Review*, sid. 226-244.
106. Pawluczuk, A., Hall, H., Webster, G. & Smith, C.F. 2020. Youth digital participation: Measuring social impact. *Journal of Librarianship and Information Science*, p. 3-15.
107. Parry, R., Howard, F. & Penfold, L. 2020. Negotiated, contested and political: the disruptive Third Spaces of youth media production. *Learning, Media and Technology*, sid. 409-421.
108. Gümüş, P., 2017. Negotiating 'the political': a closer look at the components of young people's politics emerging from the Gezi Protests. *Turkish Studies*, sid. 77-101.
109. Boutsiouki, S., 2016. Changing political discourses in the EU: Reinventing youth potential. *International Journal of Employment Studies*, sid. 36-55.
110. Terren, L., Infance, A.C. & Ferran-Ferrer, N. 2020. Falling on Deaf Ears? An Analysis of Youth Political Claims in the European Mainstream Press. *American Behavioral Scientist*, p. 608-619.
111. Ross, A., 2018. Young Europeans: A New Political Generation? *Societies*, sid. 1-24.
112. Kornadt, A.E., Hufer, A., Kandler C., & Riemann, R., 2018. On the genetic and environmental sources of social and political participation in adolescence and early adulthood. *PLoS ONE*, sid. 1-16.
113. Batsleer, J., Thomas, N.P. & Pohl, A. 2020. Who knows? Youth work and the mise-en-scene: reframing pedagogies of youth participation. *Pedagogy, Culture & Society*, sid. 205-221.
114. Oana, I.-E., 2019. Party and protest political participation among students in western and central-eastern Europe. *Partecipazione e conflitto*, sid. 71-111.

115. Grimm, R. & Pilkington, H. 2015. 'Loud and proud': youth and the politics of silencing. *The Sociological Review*, sid. 206-230.
116. Raffini, L., Alteri, K. & Leccardi, C. 2016. Youth and the Reinvention of Politics. New Forms of Participation in the Age of Individualization and Presentification. *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, sid. 717-747.
117. Foa, R.S. & Mounk, Y. 2019. Youth and the populist wave. *Philosophy and Social Criticism*, p. 1013-1024.
118. Deimel, D., Hoskins, B. & Abs, H.J. 2019. How do schools affect inequalities in political participation: compensation of social disadvantage or provision of differential access?. *An International Journal of Experimental Educational Psychology*, sid. 146-166.
119. Kudrnáč, A. & Lyons, P. 2018. Political Inequality among Youth: Do Discussions Foster a Sense of Internal Political Efficacy? *YOUNG*, p. 484-504.
120. Šerek, J., Machackova, H. & Macek, P. 2018. Who crosses the norms? Predictors of the readiness for non-normative political participation among adolescents. *Journal of Adolescence*, sid. 18-26.
121. Andre, V., Mansouri, F., & Lobo, M., 2015. A Fragmented Discourse of Religious Leadership in France: Muslim Youth between Citizenship and Radicalization. *Journal of Muslim Minority Affairs*, sid. 293-313.
122. Baylina, M. & Rodó-Zárate, M. 2020. Youth, activism and new rurality: A feminist approach. *Journal of Rural Studies*, sid. 189-196.
123. Genova, C., 2020. Young activists in political squats. Mixing engagement and leisure. *Leisure Studies*, sid. 109-120.
124. Motti-Stefanidi, F. & Cicognani, E. 2017. Bringing the European Union closer to its young citizens: Youth active citizenship in Europe and trust in EU institutions. *European Journal of Developmental Psychology*, sid. 243-249.
125. Giugni, M. & Grasso, M. 2020. Talking About Youth: The Depoliticization of Young People in the Public Domain. *American Behavioral Scientist*, p. 591-607.
126. Ataman, A., Sener, T., Noack, P. & Born, M. 2017. Political participation beyond borders: a comparative analysis of Turkish youth living in home country, Germany and Belgium. *Journal of Youth Studies*, sid. 565-582.
127. Enchikova, E., Neves, T., Mejias, S., Kalmus, V., Cicognani, E. & Ferreira, P.D. 2019. Civic and Political Participation of European Youth: Fair Measurement in Different Cultural and Social Contexts. *Frontiers in Education*, sid. 1-14.
128. Soler-i-Martí, R. & Ferrer-Fons, M. 2015. Youth Participation in Context: The Impact of Youth Transition Regimes on Political Action Strategies in Europe. *The Sociological Review*, sid. 92-117.
129. Loukakis, A. & Portos, M. 2020. Another Brick in the Wall? Young people, Protest and Nonprotest Claims Making in Nine European Countries. *American Behavioral Scientist*, p. 669-685.
130. Lorenzini, J., 2015. Subjective Well-Being and Political Participation: A Comparison of Unemployed and Employed Youth. *Journal of Happiness Studies*, sid. 381-404.
131. Monticelli, L. & Bassoli, M. 2016. Precarious Voices? Types of "Political Citizens" and Repertoires of Action among European Youth. *Partecipazione e Conflitto*, sid. 824-856.

132. Drabczuk, M., 2021. Partycypacja polityczna [Political Participation]. *Annales UMCS, Politologia*, sid. 149-154.
133. Keating, A. & Janmaat, J.G. 2015. Education Through Citizenship at School: Do School Activities Have a Lasting Impact on Youth Political Engagement? *Parliamentary Affairs*, p. 409-429.
134. Keating, A. & Melis, G. 2017. Social media and youth political engagement: Preaching to the converted or providing a new voice for youth? *The British Journal of Politics and International Relations*, p. 877-894.
135. Moeller, J. Kühne, R. & Vreese, C.D. 2018. Mobilizing Youth in the 21st Century: How Digital Media Use Fosters Civic Duty, Information Efficacy, and Political Participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, sid. 445-460.
136. Henn, M. Oldfield, B. & Hart, J. 2018. Postmaterialism and young people's political participation in a time of austerity. *The British Journal of Sociology*, sid. 712-737.
137. Vizcaíno-Laorga, R., Catalina-García, B. & López de Ayala-López, M-C. 2019. Participation and commitment of young people in the digital environment. Uses of social networks and perception of their consequences. *Revista Latina de Comunicación Social*, sid. 554-572.
138. Hochman, O. & García-Albacete, G. 2019. Political Interest among European Youth with and without an Immigrant Background. *Social Inclusion*, p. 257-278.
139. Bowman, B., 2019. Imagining future worlds alongside young climate activists: a new framework for research. *Fennia - International Journal of Geography*, sid. 295-305.
140. Percy-Smith, B., McMahon, G. & Thomas, N. 2019. Recognition, inclusion and democracy: learning from action research with young people. *Educational Action Research*, sid. 347-361.
141. Binder, A., Heiss, F., Matthes, J., & Sander, D. 2020. Dealigned but mobilized? Insights from a citizen science study on youth political engagement. *Journal of Youth Studies*, sid. 232-249.
142. McGregor, C., Brady, B. & Chaskin, R.J. 2020. The potential for civic and political engagement practice in social work as a means of achieving greater rights and justice for marginalised youth. *European Journal of Social Work*, sid. 958-968.
143. Galstyan, M., 2019. *Youth Political Participation. Literature review*, u.o.: European Commission och the Council of Europe in the field of Youth.
144. Beaunier, J. & Veneti, A., 2020. Social Media and Political Participation Among British Youth. *Journal of Promotional Communications*, sid. 67-85.
145. Tekindal, M., 2017. The position of the youth in political participation. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* , sid. 119-140.
146. Pontes, A., Henn, M. & Griffiths, M. 2018. Towards a Conceptualization of Young People's Political Engagement: A Qualitative Focus Group Study. *Societies*, sid. 1-17.
147. Kiisel, M., Leppik, M. & Seppel, K. 2016. Engaged and Critical? The Young Generation's Political Participation in EU Countries. *Studies of Transition States and Societies*, sid. 52-66.
148. Kitanova, M., 2019. Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis. *Journal of Youth Studies*, sid. 819-836.

149. Vromen, A., Loader, B.D. & Xenos, M.A. 2016. Beyond lifestyle politics in a time of crisis?: comparing young peoples' issue agendas and views on inequality. *Policy Studies*, sid. 532-549.
150. Loader, B.D., Vromen, A. & Xenos, M.A. 2016. Performing for the young networked citizen? Celebrity politics, social networking and the political engagement of young people. *Media, Culture & Society*, p. 400-419.
151. Vromen, A., Loader, B.L., Xenos, M.A. & Bailo, F. 2016. Everyday Making through Facebook Engagement: Young Citizens' Political Interactions in Australia, the United Kingdom and the United States. *Political Studies*, p. 513-533.
152. Epstein, I., 2015. *The Whole World is Texting: Youth Protest in the Information Age*. Rotterdam: Sense Publishers.
153. Monticelli, L. & Bassoli, M. 2019. Precariousness, youth and political participation: the emergence of a new political cleavage. *Italian Political Science Review*, sid. 99-113.
154. Pilkington, H., Franc, R. & Pollock, G. 2018. *Understanding Youth Participation Across Europe from Survey to Ethnography*. London: Palgrave Macmillan UK.
155. Ehsan, M. R., 2018. What Matters? Non-Electoral Youth Political Participation in Austerity Britain. *Societies*, sid. 1-9.
156. Cairns, D. & Allaste, A-A. 2016. Youth Political Participation in a Transition Society. *Studies of Transition States and Societies*, sid. 1-9.
157. Tzankova, I., Prati, G., Eckstein, K., Noack, P., Amnå, E., Motti-Stefanidi, F., Macek, P. & Cicognani, E. 2020. Adolescents' Patterns of Citizenship Orientations and Correlated Contextual Variables: Results from a Two-Wave Study in Five European Countries. *Youth & Society*, sid. 1-24.
158. Pickard, S., 2019. *Politics, protest and young people: political participation and dissent in 21st century Britain*. London: This Palgrave Macmillan imprint is published by Springer Nature.
159. Weiss, J., 2020. What Is Youth Political Participation? Literature Review on Youth Political Participation and Political Attitudes. *Front. Polit. Sci.*, sid. 1-13.
160. Henn, M. & Sloam, J. 2018. *Youthquake 2017: the rise of young cosmopolitans in Britain*. Cham: Palgrave.
161. Zaslove, A., Geurkink, B., Jacobs, K. & Akkerman, A. 2021. Power to the people? Populism, democracy, and political participation: a citizen's perspective. *West European Politics*, sid. 727-751.
162. Roberts, K., 2015. Youth mobilisations and political generations: young activists in political change movements during and since the twentieth century. *Journal of Youth Studies*, sid. 950-966.
163. Parth, A.M., Weiss, J., Firat, R. & Eberhardt, M. 2020. "How Dare You!"—The Influence of Fridays for Future on the Political Attitudes of Young Adults. *Front. Polit. Sci.*, sid. 1-12.
164. Pontes, A.I., Henn M., Griffiths, M.D. 2019. Youth political (dis)engagement and the need for citizenship education: Encouraging young people's civic and political participation through the curriculum. *Education, Citizenship and Social Justice*, p. 3-21.
165. Kaya, A. & Bee, C. 2017. Youth and active citizenship in Turkey: engagement, participation and emancipation. *Journal of Southeast Europe and Black Sea studies*, sid. 129-143.

166. Finlay, R. & Hopkins, P. 2019. Young Muslim women's political participation in Scotland: Exploring the intersections of gender, religion, class and place. *Political Geography*, sid. 1-9.
167. Rainsford, E., 2018. UK Political Parties' Youth Factions: A Glance at the Future of Political Parties. *Parliamentary Affairs*, p. 783-803.
168. Pfanzelt, H. & Spies, D.C. 2019. The Gender Gap in Youth Political Participation: Evidence from Germany. *Political Research Quarterly*, p. 34-48.
169. Bhatti, Y., Hansen, K.M. & Wass, H.M. 2016. First-time boost beats experience: the effect of past eligibility on turnout. *Electoral Studies*, p. 151-158
170. Dahl V, Abdelzadeh A. 2017. Self-Selection or Socialization? The Longitudinal Relation Between Civic Engagement and Political Orientations Among Adolescents. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, p. 1250-1269.
171. Stekelenburg, J & Klandermans, B. 2017. Protesting Youth: Collective and Connective Action Participation Compared. *Zeitschrift für Psychologie*, sid. 336-346.
172. Prior, M. (2019). *Hooked: how politics captures people's interest*. New York, NY: Cambridge University Press.
173. Ferreira, V. S., 2020. *Youth Studies and Generations: Values, Practices and Discourses on Generations*. u.o.:MDPI AG.
174. Morelli, N. & Vitale, T., 2020. Take politics off the table: A study of Italian youth's self-managed dairy restriction and healthy consumerism. *Social Science Information*, p. 679-703.
175. Sloam, J., 2020. Young Londoners, sustainability and everyday politics: the framing of environmental issues in a global city. *Sustainable Earth*, sid. 1-7.
176. Soler-i-Martí, R., Ferrer Fons, M. & Terren, L. 2020. The interdependency of online and offline activism: A case study of Fridays for Future-Barcelona in the context of the COVID-19 lockdown. [Hipertext.net](#), sid. 105-114.
177. Woods, E.T., Schertzer, R., Greenfeld, L., Hughes, C. & Miller-Idriss, C. 2020. COVID-19, nationalism, and the politics of crisis: A scholarly exchange. *Nations and Nationalism*, p. 807-825.
178. Gülseven, E., 2021. Identity, Nationalism and the Response of Turkey to COVID-19 Pandemic. *Chinese Political Science Review*, sid. 40-62.
179. Waeterloos, C., Walrave, M. & Ponnet, K. 2021. Designing and validating the Social Media Political Participation Scale: an instrument to measure political participation on social media. *Technology In Society*.
180. Caron, C., Raby, R., Mitchell, C., Théwisson-LeBlanc, S. & Prioletta, J., 2017. From concept to data: sleuthing social change-oriented youth voices on YouTube. *Journal of Youth Studies*, sid. 47-62.
181. Walsh, L., Black, R. & Prosser, H. 2018. Young people's perceptions of power and influence as a basis for understanding contemporary citizenship. *Journal of Youth Studies*, sid. 218-234.
182. Li, X., 2020. Investigating youth policies through the lens of public narratives – Comparing China and Europe. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-20.

183. Collins, M.E., Augsberger, A., Gecker, W. & Lusk, K. 2018. What does youth-led participatory budgeting reveal about youth priorities? Ideas, votes, and decisions. *Journal of Youth Studies*, sid. 476-494.
184. Baczewska, E., Cachon, M.F., Daniel, Y. & Selimos, E.D. 2018. Mapping the terrain of strategic politics among social change-oriented youth. *Journal of Youth Studies*, sid. 288-303.
185. Raby, R., Caron, C., Th ewissen-LeBlanc, S., Prioletta, J. & Mitchell, C. 2018. Vlogging on YouTube: the online, political engagement of young Canadians advocating for social change. *Journal of Youth Studies*, sid. 495-512.
186. Mikola, M. & Mansouri, F. 2015. Race lines and spaces of political action among migrant youth. *Journal of Youth Studies*, sid. 500-514.
187. McAllister, I., 2016. Internet use, political knowledge and youth electoral participation in Australia. *Journal of Youth Studies*, sid. 1220-1236.
188. Erpyleva, S., 2020. Active citizens under Eighteen: minors in political protests. *Journal of Youth Studies*, sid. 1-19.
189. Bessant, J., 2016. Democracy denied, youth participation and criminalizing digital dissent. *Journal of Youth Studies*, sid. 921-937.
190. Gustafson, E., Cohen, A.K. & Andes, S. 2019. Youth Civic Action Across the United States: Projects, Priorities, and Approaches. *Youth & Society*, p. 1-22.
191. To, S-M., Cheung, J.C-S., Liu, X., Lau, C.D., Zeng, H.J. & Chan, A.M. 2020. Youth Empowerment in the Community and Young People's Creative Self-Efficacy: The Moderating Role of Youth-Adult Partnerships in Youth Service. *Youth & Society*, p. 1-23.
192. Costello, M., Barrett- Fox, R., Bernatzky, C., Hawdon, J. & Mendes, K. 2020. Predictors of Viewing Online Extremism Among America's Youth. *Youth & Society*, p. 710-727.
193. Siegel-Stechler, K., 2019. Parent Encouragement and Young Adult Voting Behavior: A Potential Outcomes Approach. *Youth & Society*, p. 1-20.
194. Ballonoff Suleiman, A., Ballard, P.J. Till Hoyt, L., & Ozer, E.J. 2021. Applying a Developmental Lens to Youth-Led Participatory Action Research: A Critical Examination and Integration of Existing Evidence. *Youth & Society*, p. 26-53.
195. Garcia, O., Henr iquez Fern andez, C. & Jackson, A. 2020. Counternarratives of Youth Participation Among Black Girls. *Youth & Society*, p. 1479-1500.
196. Gaby, S., 2017. The Civic Engagement Gap(s): Youth Participation and Inequality From 1976 to 2009. *Youth & Society*, p. 923-946.
197. Cullen, O., & Walsh, C.A. 2020. A Narrative Review of Ethical Issues in Participatory Research with Young People. *YOUNG*, p. 363-386.
198. Nairn, K., 2019. Learning from Young People Engaged in Climate Activism: The Potential of Collectivizing Despair and Hope. *YOUNG*, p. 435-450.
199. Campbell, P., 2017. Occupy, Black Lives Matter and Suspended Mediation: Young People's Battles for Recognition in/ between Digital and Non-digital Spaces. *YOUNG*, p. 145-160.
200. Kim, H., 2019. A Cross-national Examination of Political Trust in Adolescence: The Effects of Adolescents' Educational Expectations and Country's Democratic Governance. *YOUNG*, p. 245-278.

201. Goldstein, K.L. & Shem-Tov, O.Y. 2017. Party People and Party Identification: A Theory of Youth Independence and Political Opinions. *YOUNG*, p. 290–312.
202. Kimball, G., 2019. Media Empowers Brave Girls to be Global Activists. *Journal of International Women's Studies*, sid. 35-56.
203. Müller-Funk, L., 2020. Fluid identities, diaspora youth activists and the (Post-) Arab Spring: how narratives of belonging can change over time. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, sid. 1112-1128.
204. Kahne, J. & Bowyer, B. 2018. The Political Significance of Social Media Activity and Social Networks. *Political Communication*, sid. 470-493.
205. Mirra, N. & Garcia, A. 2017. Civic Participation Reimagined: Youth Interrogation and Innovation in the Multimodal Public Sphere. *Review of Research in Education*, p. 136–158.
206. Literat, I., Kligler-Vilenchik, N., Brough, M. & Blum-Ross, A. 2018. Analyzing youth digital participation: Aims, actors, contexts and intensities. *The Information Society. An International Journal*, sid. 261-273.
207. Dumitrica, D., 2016. Imagining engagement: Youth, social media, and electoral processes. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, p. 35–53.
208. Bode, L., 2017. Feeling the pressure: Attitudes about volunteering and their effect on civic and political behaviors. *Journal of Adolescence*, sid. 23-30.
209. Samir, D., 2018. The Muslim Brotherhood's Generational Gap: Politics in the Post-Revolutionary Era. *Arab Center for Research & Policy Studies*, sid. 32-52.
210. Fournier, A., 2015. Immature Publics: Democratic Revolutions and Youth Activists in the Eye of Authority. *Anthropological Quarterly*, sid. 37-65.
211. Ridder, S.D. & Dhaenens, F. 2019. Coming Out as Popular Media Practice: The Politics of Queer Youth Coming Out on YouTube. *Journal of Diversity and Gender Studies*, sid. 43-60.
212. Neys, J. & Jansz, J. 2019. Engagement in play, engagement in politics: Playing political video games. i: Glas, R., Lammes, S., Lange, M., Raessens, J. & Vries, I. Vries, red. *The Playful Citizen: Civic Engagement in a Mediatized Culture*. u.o.: Amsterdam University Press, sid. 33-55.
213. Joo, Y., 2018. Same Despair but Different Hope: Youth Activism in East Asia and Contentious Politics. *Development and Society*, sid. 401-422.
214. Adamu, A.Y. & Rønning Balsvik, R. 2017. Students' Participation in and Contribution to Political and Social Change in Ethiopia. i: Onodera, H., Suurpää, L. & Elina Oinas, red. *What Politics? Youth and Political Engagement in Africa*. u.o.: Brill, sid. 265-284.
215. Ranta, E., 2017. Patronage and Ethnicity amongst Politically Active Young Kenyans. i: H. O. o. L. S. Elina Oinas, red. *What Politics? Youth and Political Engagement in Africa*. u.o.: Brill, sid. 230-245.
216. Condon, M., 2015. Voice Lessons: Rethinking the Relationship Between Education and Political Participation. *Political Behavior*, sid. 819-843.
217. O'Niell, T., Poudel, B.R. & Maharjan, N. 2020. Youth Political Engagement and Democratic Culture in Republican Nepal. *Himalaya*, sid. 18-28.

218. Nonomura, R., 2017. Political consumerism and the participation gap: are boycotting and 'buycotting' youth-based activities? *Journal of Youth Studies*, sid. 234-251.
219. Barrech, S., Din, M. & Kakar, A. Gender differences in Political Participation and Political Trust of Youth. *New Horizons*. Sid. 153-164.
220. Snellman, K. Silva, J.M., Frederick, C.B. & Putnam, R.D. 2015. The Engagement Gap: Social Mobility and Extracurricular Participation among American Youth. *ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, sid. 194-207.
221. Ammann, S. L., 2015. Is There an Attendance Effect? Examining the Causal Link Between Religious Attendance and Political Participation. *American Politics Research*, p. 602-624.
222. Ho, E., Clarke, A. & Dougherty, I. 2016. Youth-led social change: Topics, engagement types, organizational types, strategies, and impacts. *Futures*, sid. 52-62.
223. Yamamoto, M., Kushin, M.J. & Dalisay, F. 2017. Social Media and Political Disengagement Among Young Adults: A Moderated Mediation Model of Cynicism, Efficacy, and Social Media Use on Apathy. *Mass Communication and Society*, sid. 149-168.
224. Tyler, C.P., Olsen, S.G., Geldhof, J. & Bowers, E.P. 2020. Critical consciousness in late adolescence: Understanding if, how, and why youth act. *Journal of Applied Developmental Psychology*, sid. 1-13.
225. Shadmehr, M. & Haschke, P. 2016. Youth, revolution and repression. *Economic Inquiry*, p. 778- 793.
226. Sika, N., 2020. Youth socio-economic and political grievances: Bringing the 'Political' back into understanding contestation in the MENA. *Mediterranean Politics*, sid. 1-19.
227. Wray-Lake, L., Metzger, A. & Syvertsen, A. K. 2017. Testing multidimensional models of youth civic engagement: Model comparisons, measurement invariance, and age differences. *Applied Developmental Science*, sid. 266-284.
228. Terriquez, V., 2015. Training Young Activists: Grassroots Organizing and Youths' Civic and Political Trajectories. *Sociological Perspectives*, p. 223-242.
229. Lane, D. S., 2020. In Search of the Expressive Citizen: Citizenship Norms and Youth Political Expression on Social Media. *Public Opinion Quarterly*, p. 257-283.
230. Lane, D. S., 2020. Social media design for youth political expression: Testing the roles of identifiability and geo-boundedness. *new media & society*, p. 1394-1413.
231. Stornaiuolo, A. & Thomas, E.E. 2018. Restorying as political action: authoring resistance through youth media arts. *Learning, Media and Technology*, sid. 345-358.
232. Bowyer, B.T., Kahne, J.E & Middaugh, E. 2017. Youth comprehension of political messages in YouTube videos. *new media & society*, p. 522-541.
233. Lane, D.S., Das, V. & Hiaeshutter-Rice, D. 2019. Civic laboratories: youth political expression in anonymous, ephemeral, geo-bounded social media. *INFORMATION, COMMUNICATION & SOCIETY*, sid. 2171-218.

234. Dubow, E.F., Huesmann, L.R., Boxer, P., Smith, C., Landau, S.F., Gvirsman, S.D. & Shikaki, K. 2019. Serious violent behavior and antisocial outcomes as consequences of exposure to ethnic-political conflict and violence among Israeli and Palestinian youth. *Aggress Behav*, sid. 287-299.
235. Anyiwo, N., Palmer, G.J.M., Garrett, J.M., Starck, J. & Hope, E.C. 2020. Racial and political resistance: an examination of the sociopolitical action of racially marginalized youth. *Curr Opin Psychol*, sid. 86-91.
236. Oser, J. & Boulianne, S. 2020. Reinforcement Effects between Digital Media Use and Political Participation- A Meta-Analysis of Repeated-Wave Panel Data. *Public Opinion Quarterly*, p. 355-365.
237. Terriquez, V. & Lin, M. 2020. Yesterday they marched, today they mobilised the vote: a developmental model for civic leadership among the children of immigrants. *JOURNAL OF ETHNIC AND MIGRATION STUDIES*, sid. 747-769.
238. Kim E., & Yang, S., 2016. Internet literacy and digital natives' civic engagement- Internet skill literacy or Internet information literacy? *Journal of Youth Studies*, sid. 438-456.
239. Han, H. & Wuk Ahn, S. 2020. Youth Mobilization to Stop Global Climate Change- Narratives and Impact. *Sustainability*, sid. 1-23.
240. Bastedo, H., 2015. Not 'one of us'- understanding how non-engaged youth feel about politics and political leadership. *Journal of Youth Studies*, sid. 649-665.
241. Gotlieb, B.R. & Thorson, K., 2017. Connected political consumers: transforming personalized politics among youth into broader repertoires of action. *Journal of Youth Studies*, sid. 1044-1061.
242. Thorson, K., Xu, Y. & Edgerly, S. 2018. Political Inequalities Start at Home- Parents, Children, and the Socialization of Civic Infrastructure Online. *Political Communication*, sid. 178-195.
243. Sika, N., 2020. Beyond the Impasse? Dynamics of youth agency in times of crisis. *Mediterranean Politics*, sid. 1-12.
244. Maher, T.V. & Earl, J. 2019. Barrier or Booster? Digital Media, Social Networks, and Youth Micromobilization. *Sociological Perspectives*, p. 865-883.
245. Diemer, M.A. & Rapa, L.J. 2016. Unraveling the Complexity of Critical Consciousness, Political Efficacy, and Political Action Among Marginalized Adolescents. *Child Dev*, p. 221-238.
246. Diehl, T., Barnidge, M. & de Zúñiga, H.G., 2019. Multi-Platform News Use and Political Participation Across Age Groups- Toward a Valid Metric of Platform Diversity and Its Effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, p. 428-451.
247. Godfrey, E.B. & Cherng, H.S. 2016. The Kids are All Right? Income Inequality and Civic Engagement among Our Nation's Youth. *Journal of Youth and Adolescence*, p. 2218-2232.
248. Middaugh, E., Bowyer, B. & Kahne, J. 2017. U Suk! Participatory Media and Youth Experiences with Political Discourse. *Youth & Society*, p. 902-922.
249. Baumgartner, J.C. & Lockerbie, B. 2018. Maybe it Is More Than a Joke- Satire, Mobilization, and Political Participation. *Social science quarterly*, sid. 1060-1074.
250. Halpern, D., Valenzuela, S. & Katz, J.E. 2017. We Face, I Tweet- How Different Social Media Influence Political Participation through Collective and Internal Efficacy. *Journal of Computer-Mediated Communication*, sid. 320-336.

251. Elliott, T. & Earl, J. 2018. Organizing the Next Generation: Youth Engagement with Activism Inside and Outside of Organizations. *Social Media + Society*, p. 1-14.
252. Cotnam-Kappel, M. & James, C. 2019. Doubtful dialogue: how youth navigate the draw (and drawbacks) of online political dialogue. *Learning Media and Technology*, sid. 1-22.
253. Vraga, E.K., Thorson, K., Kligler-Vilenchik, N. & Gee, E. 2015. How individual sensitivities to disagreement shape youth political expression on Facebook. *Computers in Human Behavior*, sid. 281-289.
254. Miranda, D. Castillo, J.C. & Sandoval-Hernandez, A. 2020. Young Citizens Participation: Empirical Testing of a Conceptual Model. *Youth & Society*, p. 251-271.
255. Boulianne, S. & Theocharis, Y. 2020. Young People, Digital Media, and Engagement- A Meta-Analysis of Research. *Social Science Computer Review*, sid. 111-127.
256. Literat, I. & Kligler-Vilenchik, N. 2018. Youth online political expression in non-political spaces: implications for civic education. *Learning, Media and Technology*, sid. 400-417.
257. Boulianne, S., 2016. Online news, civic awareness, and engagement in civic and political life. *new media & society*, p. 1840-1856.
258. Samsuddin, J., Hasan, H. & Abd.Latif, L.C.C. 2016. Digital Engagement, Political and Civic Participation. *Journal of Business and Social Review in Emerging Economies*, sid. 1-15.
259. Terriquez, V. & Kwon, H. 2015. Intergenerational Family Relations, Civic Organizations, and the Political Socialisation of Second-Generation Immigrant Youth. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, sid. 425-447.
260. Kupchik, A. & Catlaw, T.J. 2015. Discipline and Participation- The Long-Term Effects of Suspension and School Security on the Political and Civic Engagement of Youth. *Youth & Society*, p. 95-124.
261. Earl, J., Maher, T.V. & Elliott, T. 2017. Youth, activism, and social movements. *Sociology Compass*, sid. 1-14.
262. Abdu, S.D., Mohamad, B.B. & Muda, S. 2017. Youth Online Political Participation: The Role of Facebook Use, Interactivity, Quality Information and Political Interest. *SHS Web of Conferences*, sid. 1-10.
263. Edgerly, S., Kraga, E.K., Bode, L. Thorson, K. & Thorson, E. 2018. New Media, New Relationship to Participation? A Closer Look at Youth News Repertoires and Political Participation. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, p. 192-212.
264. Mohamad, B., Abdu Dauda, S. & Halim, H. 2018. Youth Offline Political Participation- Trends and Role of Social Media. *Malaysian Journal of Communication*, sid. 192-172.
265. Kahne, J. & Bowyer, B. 2019. Can media literacy education increase digital engagement in politics? *Learning, Media and Technology*, sid. 211-224.
266. Levy, B.L.M., Babb-Guerra, A., Owczarek, W. & Batt, L.M. 2019. Can Education Reduce Political Polarization_ Fostering Open-Minded Political Engagement during the Legislative Semester. *Educational Theory and Practice Faculty Scholarship*, sid. 1-52.

267. Kwon, S. A., 2019. The politics of global youth participation. *Journal of Youth Studies*, sid. 926-940.
268. Literat, I. & Kligler-Vilenchik, N. 2019. Youth collective political expression on social media- The role of affordances and memetic dimensions for voicing political views. *new media & society*, p. 1988-2009.
269. Burton, J., 2019. Look at Us, We Have Anxiety- Youth, Memes, and the Power of Online Cultural Politics. *Journal of Childhood Studies*, sid. 3-17.
270. Anderson, C.D. & Stephenson, L.B., 2018. Mobilizing the Young- The Role of Social Networks. *Canadian Journal of Political Science*, sid. 861-880.
271. Harell, A., Stolle, D. & Quintelier, E. 2019. Experiencing political diversity- The mobilizing effect among youth. *Acta Politica*, sid. 684-712.
272. Reichert, F. & Print, M. 2019. Participatory practices and political knowledge- how motivational inequality moderates the effects of formal participation on knowledge. *Social Psychology of Education*, p. 1085-1108.
273. Kligler-Vilenchik, N. & Literat, I. 2020. Youth Digital Participation- Now More than Ever. *Media and Communication*, p. 171-174.
274. Sufiean Hassan, M. & Nurshahidah Sah Allam, S. Measuring the Integrity of Young People Political Participation: Psychometric Analysis of Media Literacy. *International Journal of Economics and Business Research*, sid. 12-33.
275. Switzer, S., 2020. "People give and take a lot in order to participate in things-" Youth talk back - making a case for non-participation. *Curriculum Inquiry*, sid. 168-193.
276. Chan, R.C.H., Mak, W.W.S., Chan, W-Y. & Lin, W-Y. 2020. Effects of Social Movement Participation on Political Efficacy and Well-Being- A Longitudinal Study of Civically Engaged Youth. *Journal of Happiness Studies*.
277. Lührmann, A., 2015. *Enhancing Youth Political Participation throughout the Electoral Cycle*, u.o.: United Nations Development Programme.
278. Olunmi, F. & Folorunso, M.B. 2020. Use of Social Media for Political Participation by Youths. *eJournal of eDemocracy and Open Government*, sid. 133-158.
279. Feezell, J.T. & Jones, J.L. 2019. Disagreement Without Deterrence- The Importance of the Setting for the Study of Political Disagreement and Participation of Youth. *American Politics Research*, p. 915-946.
280. Pellicer, M., Assaad, R., Krafft, C. Salemi, C. 2020. Grievances or skills? The effect of education on youth political participation in Egypt and Tunisia. *International Political Science Review*, sid. 1-18.
281. Saud, M., Rachmah, I. & Mashud, M. 2020. Democratic practices and youth in political participation- a doctoral study. *International Journal of Adolescence and Youth*, sid. 800-808.
282. Gukova, I., Nechaev, D., Polovneva, L., Berdnik, A.K.E. & Gukov, D. 2019. Youth political participation in Russia influence of voluntary associations. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, sid. 13-23.
283. Hok-Hui Wong, S., & Wong, M.Y.H., 2020. "Distant Participation" and Youth Political Attitudes: Evidence from a Natural Experiment. *Social Science Quarterly*, sid. 1489-1512.

284. Pruitt, L., 2017. Youth, politics and participation in a changing world. *Journal of Sociology*, p. 507–513.
285. Osman, M., Miranda, D., & Jourde, C. 2020. Youth political engagement in adolescence. *Canadian Psychology*, p. 1–21.
286. Wray-Lake, L., 2019. How do young people become politically engaged? *Society for Research in Child Development*, p. 127–132.
287. Levy, B.L.M. & Akiva, T. 2019. Motivating political participation among youth. *Political Psychology*, sid. 1039–1055.
288. Ishizawa, H., 2015. Civic participation through volunteerism among youth across immigrant generations. *Sociological Perspectives*, p. 264–285.
289. van Ingen, E., van der Meer, T. 2016. Schools or Pools of Democracy? A Longitudinal Test of the Relation Between Civic Participation and Political Socialization. *Polit Behav*, p. 83–103
290. Chen, P.J. & Stilinovic, M., 2020. New Media and Youth Political Engagement. *JAYS*, p. 1–14.
291. Orfan, S. N., 2020. Political participation of Afghan Youths on Facebook: A case study of Northeastern Afghanistan. *Cogent Social Sciences*, sid. 1–20.
292. Andersen, K., Ohme, J., Bjarnøe, C., Bordacconi, M.J., Albæk, E. & Vreese, C.H.D. 2021. *Generational Gaps in Political Media Use and Civic Engagement: From Baby Boomers to Generation Z*. 1 red. New York: Routledge.
293. Shelley Boulianne, M. L. & D. I., 2020. “School Strike 4 Climate”: Social Media and the International Youth Protest on Climate Change. *Media and Communication*, p. 208–218.
294. Beta, A. R., 2020. Politics of youth survival in times of crisis. *Inter-Asia Cultural Studies*, p. 484–494.
295. Bowman, B., 2020. They don’t quite understand the importance of what we’re doing today’: the young people’s climate strikes as subaltern activism. *Sustainable Earth*.
296. Pickard, S., Bowman, B. & Arya, D. 2020. “We Are Radical In Our Kindness”: The Political Socialisation, Motivations, Demands and Protest Actions of Young Environmental Activists in Britain i: *Youth and Globalization*. Cicchelli, V & Octobre, S., red.:Brill, p. 251–280.
297. Diemer, M.A., Voight, A.M., Marchand, A. & Bañales, J. 2019. Political Identification, Political Ideology, and Critical Social Analysis of Inequality Among Marginalized Youth. *Dev Psychol* , sid. 538–549.
298. Lindberg, S.I. 2021. *Autocratization Turns Viral DEMOCRACY REPORT 2021*. Göteborgs Universitet.
299. Nemčok, M. & Wass, H. 2021. Generations and political engagement. i: *Oxford Research Encyclopaedia of Politics*. u.o.:Oxford University Press.
300. Theocharis, Y. & Deth, J.W. 2017., *Political Participation in a Changing World. Conceptual and Empirical Challenges in the Study of Citizen Engagement*. New York: NY: Routledge.
301. Öhrvall, R., 2018. *Growing into Voting Election. Turnout among Young People and Habit Formation*. Linköping: Linköping Studies in Arts and Sciences Dissertations, No. 752.

302. Andersson, L., Persson, M. & Zetterberg, P. 2019. Är skolan demokratifrämjande? Kopplingen mellan utbildning och demokratiska färdigheter: en forskningsöversikt, Stockholm: Forum för levande historia.
303. Biseth, H., Hoskins, B. & Huang, L. 2021. *Northern Lights on Civic and Citizenship Education A Cross-national Comparison of Nordic Data from ICCS*. 1 red. Nordic Council of Ministers.
304. Lieberkind, J., 2021. Kontraprotest – unges politiske engagement. *Politica*, sid. 24-63.
305. Yue Feng Zhy, A., Lih Shing Chan, A & Lee Chou, K. 2020. The Pathway Toward Radical Political Participation Among Young People in Hong Kong: A Communication Mediation Approach. *East Asia*, p. 45-62.
306. Metzger, A., Alvis, L., Oosterhoff, B., Babskie, E., Syvertsen, A.K., Wray-Lake, L. 2018. The Intersection of Emotional and Sociocognitive Competencies with Civic Engagement in Middle Childhood and Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, sid. 1-21.
307. Zummo, L., Gargroetzi, E., Garcia, A. 2020. Youth voice on climate change: using factor analysis to understand the intersection of science, politics, and emotion. *Environmental Education Research*, p. 1207-1226.
308. Amnå, E. 2019. *Nordic Education in a Democratically Troublesome Time*. Örebro Universitet.
309. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2021. *Ung Idag 2021*. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.
310. Statistiska Centralbyrån. 2019. *Deltagandet i de allmänna valen 2018*, Örebro: Statistiska Centralbyrån.
311. Statistiska Centralbyrån. 2016. *Demokratins representanter – en studie av representativitet, delaktighet och syn på uppdraget*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
312. Cicognani, E., Zani, B., Fournier, B., Gavray, C. & Born, M. 2019. Gender differences in youths' political engagement and participation. The role of parents and of adolescents' social and civic participation. *Journal of Adolescence*, sid. 561-76.
313. Chevalier, T. 2019. Political trust, young people and institutions in Europe. A multilevel analysis. *Int J Soc Welfare*, sid.418-430
314. Garzia, D., & Marschall, S. (2016). Research on voting advice applications: State of the art and future directions. *Policy & Internet*, sid. 376-390
315. Theocharis, Y. 2015. The conceptualization of digitally networked participation. *Social Media+Society*, sid. 1-14.
316. Voeten, E. 2016 Are people really turning away from democracy? *Journal of Democracy*, sid. 1-12
317. Mannerström, R. Lönnqvist J-E., & Leikas, S. 2017. Links Between Identity Formation and Political Engagement in Young Adulthood. *Identity*, sid. 253-266
318. Sipinen, J. 2021. *Recruitment of Immigrant-origins Candidates in Finnish Municipal Elections*. Tampere University Dissertations, No. 396.
319. Wass, H. & Gidengil, E. 2021. Editorial: "Health and Political Behavior": Towards an Integrative Approach. *Frontiers in Political Science*, sid. 1-14.
320. Ojeda, C. Depression and Political Participation. *Social Science Quarterly*, sid. 1226-1243

321. Ekman, J. & Amnå, E. 2019. Politisk deltagande och andra former av samhälls-engagemang: en typologi. i: J. E. & J. Linde, red. *Politik, protest, populism: deltagande på nya villkor*. Stockholm: Liber, sid. 34-60.
322. Ekman, J. & Amnå, E. (under utg.). Civic Engagement. I: Guigni, Ma. & Grasso, M, red. *The Oxford Handbook of Political Participation*. Oxford University Press.
323. Gidengil, Elisabeth, Lahtinen, Hannu, Wass, Hanna and Erola, Jani (2020): From generation to generation: The role of grandparents in the intergenerational transmission of (non-)voting. *Political Research Quarterly*
324. Gidengil, Elisabeth, Wass, Hanna and Valaste, Maria (2016): Political socialization and voting: The parent-child link in turnout. *Political Research Quarterly* 69(2), 373-383.
325. Lahtinen, Hannu, Erola, Jani and Wass, Hanna (2019): Sibling similarities and the importance of parental socioeconomic position in electoral participation. *Social Forces*, <https://doi.org/10.1093/sf/soz010>.
326. Lahtinen, H. 2019. *Socioeconomic differences in electoral participation. Insights from the Finnish administrative registers*. University of Helsinki Dissertation
329. Dahl, R. A., 1971. *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
330. Deth, J. W., 2001. *Studying Political Participation: Towards a Theory of Everything?* Colchester, ECPR.
331. Deth, J. W., 2014. A conceptual map of political participation. *Acta Politica*, sid. 349-367.
332. Flanagan, C. A., 2013. *Teenage Citizens: The Political Theories of the Young*. Cambridge: Mass. Harvard University Press.
333. Morozov, E., 2009. *The Brave New World of slacktivism. Foreign policy..* [Online] Available at: <https://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slacktivism/> [Hämtad 18 Mars 2021].
334. Nie, N.H. & Verba, S. 1972. *Participation in America. Political Democracy and Social Equality*. New York, NY: Harper and Row.
335. Norris, P., 2002. *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press.
336. Putnam, R. D., 2000. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
337. Rojas, H. & Puig-i-Abril, E. 2009. Mobilizers mobilized: information, expression, mobilization and participation in the digital age. *Journal of Computer-Mediated Communication*, sid. 902-927.
338. Schwartz, J. D., 1984. Participation and Multisubjective Understanding: An Interpretivist Approach to the Study of Political Participation. *The Journal of Politics*, sid. 1117-1141.
339. Fitzgerald, J. 2013. What does "Political" Mean to You?. *Political Behavior* 35, 453-479.

ÄLDRE RELEVANTA VERK (TIDIGARE ÄN 2015)

327. Amnå, E. (2012). How is civic engagement developed over time? Emerging answers from a multidisciplinary field. *Journal of adolescence*, 35(3), 611-627.
328. Brady, H.E., Verba, S. & Schlozman, K.L. 1995. Beyond Ses: A Resource Model of Political Participation. *The American Political Science Review*, sid. 271-294.

EMPIRISKT MATERIAL: STATISTIK OCH RAPPORTER

340. Statistiska Centralbyrån. 2018. *Allt färre är medlemmar i politiska partier*. Statistiska Centralbyrån. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/allt-farre-ar-medlemmar-i-politiska-partier/> [Hämtad 26 mars 2021].
341. Statistiska Centralbyrån. 2020. *Andel som oftast deltar i politiska diskussioner 2018-2019*. Statistiska Centralbyrån. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningar-na-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/medborgerliga-aktiviteter/andel-som-oftast-deltar-i-politiska-diskussioner-2018-2019/> [Hämtad 24 mars 2021]
342. Statistiska Centralbyrån. 2020. *Tre av tio är aktiva i förening*. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/statistiknyhet/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-2018-2019/> [Hämtad 25 mars 2021].
343. Europaparlamentet. 2019. *EU-valet 2019: unga bakom rekordhögt valdeltagande*. Europaparlamentet. Tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20190923IPR61602/eu-valet-2019-unga-bakom-rekordhogt-valdeltagande> [Hämtad 23 mars 2021].
344. Finansdepartementet. 2020. En gemensam angelägenhet. *SOU 2020:46*. Stockholm: Regeringskansliet
345. Statistiska Centralbyrån. 2019. *Deltagandet i de allmänna valen 2018*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån. Tillgänglig: https://www.scb.se/contentassets/6doa-96c916144051a5cb1f8b372fe80f/meo105_2018a01_br_meo8br1901.pdf [Hämtad 9 juni 2021]
346. Statistiska Centralbyrån. 2018. *Medborgerliga aktiviteter. Fler indikationer 1980-2018*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån
347. Statistiska Centralbyrån. 2016. *Demokratins representanter. En studie av representativitet, delaktighet och syn på uppdraget/Rapport 23*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån

ÖVRIG LITTERATUR

348. van Deth, J.W., Abendschön, S. & Vollmar, M., 2011. Children and Politics: An Empirical Reassessment of Early Political Socialization. *Political Psychology* 32(1). ss.147-174.
349. Carneiro, T.L., 2015. *Engaging Politics: Political Participation in Brazil and Sweden, predicted by Stereotypes about Parliamentarians, Political Education and Behavioral Contagion*. Dissertation. University of Brazil: Institute of Psychology. 350. ICCS 2016. Kunskaper, värderingar och engagemang i medborgar-, demokrati- och samhällsfrågor hos svenska 14-åringar i ett internationellt perspektiv. Rapport 460. Skolverket, Stockholm.
350. Adler, P.R. & Goggin, J. 2005. What do we mean by "civic engagement"? *Journal of Transformative Education* 3(3), 236-253.
351. Berger, B. (2009). Political Theory, Political Science, and the End of Civic Engagement. *Perspectives on Politics* 7 (2), 335-350.

352. Armingeon, K. (2007). Political Participation and Associational Involvement. I J. W. van Deth, J. R. Montero, A. Westholm (Eds.). *Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Analysis*, sid. 358-383. London & New York: Routledge.
353. van Deth, J. W., Montero, J. R., Westholm, A. (Eds.). (2007). *Citizenship and Involvement in European Democracies. A Comparative Analysis*. London & New York: Routledge.
354. Martín, I., van Deth, J. W. (2007). Political Involvement. I J. W. van Deth, J. R. Montero, A. Westholm (Eds.). *Citizenship and Involvement in European Democracies: A Comparative Analysis*, sid. 303-333. London & New York: Routledge.
355. Regeringen 2020. *Ungdomspolitiskt skrivelse*. Skr. 2020/21:105. Stockholm: Regeringskansliet.
356. Schlozman, K. L., Brady, H. E. och Verba, S. (2018). *Unrepresented: Political Inequality and the People's Voice in the New Gilded Age*. Princeton: Princeton University Press.
357. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2021). *Vilja att förändra. Drivkrafter, hinder och utmaningar för ungas samhällsengagemang*. Stockholm: MUCF.
358. Baret, M. (2016). *Competences for Democratic Culture: Living Together as Equals in Culturally Diverse Democratic Societies*. Strassbourg: Council of Europe Publishing.
359. Bennett, L., Wells, C., & Rank, A. (2009). Young citizens and civic learning: Two paradigms of citizenship in the digital age. *Citizenship Studies*, 13, 105-120.
360. Shehata, A., Ekström, M., & Olsson, T. (2016). Developing self-actualizing and dutiful citizens: Testing the AC-DC model using panel data among adolescents. *Communication Research*, 43(8), 1141-1169.

BILAGA 1.

METODBESKRIVNING

Denna metaanalytiska forskningsöversikt har som syfte att utifrån en genomgång av vetenskapliga publikationer dra slutsatser om forskningen kring ungas politiska deltagande och organisering. Översikten baserar sig på drygt 320 artiklar publicerade mellan åren 2015 och 2020 från olika vetenskapliga discipliner. Urvalet av publikationer är framför allt baserat på en genomgång av relevant litteratur från tidskrifter samt sökmotorer genom utvalda sökord. Det empiriska materialet är begränsat till engelsk och skandinavisk litteratur. Genom att huvudsakligen beakta studier som publicerats mellan 2015 och 2020 utesluts givetvis en hel del tidigare publicerad litteratur. Syftet är dock inte att undersöka hur forskningsområdet utvecklats över tid. Rapporten har, genom ett brett empiriskt material, studerat den forskning som publicerats de senaste åren med beaktande av de teorier som då präglade forskningsområdet. Vi menar att vi därmed fångar det samtida forskningsläget. Där det varit relevant har vi naturligtvis använt även äldre men också samtida litteratur av relevans för specifika frågor.

De publikationer som vi refererar till antingen i mer generella termer eller som utförligare exempel presenterar studier från olika vetenskapliga discipliner, olika nationella och transnationella kontexter och inkluderar också olika oberoende variabler såsom utbildning, kön, ålder, klass och demografiska variabler. Huvudsakligen har vi använt oss av Örebro universitets befintliga litteratursökningsresurser Primo liksom specialiserade ämnesguider.

Databaserna Web of Science, Primo, Google Scholar och JSTOR har utnyttjats liksom sökmotorer online vid Anna Lindh-Biblioteket (Försvarshögskolan), University of St. Andrews Library och Örebro universitetsbibliotek.

Arbetsgången kan kortfattat beskrivas i följande steg:

- Precisering av frågeställning, avgränsningar.
- Sökning efter litteratur
- Urval av studier
- Dataextraktion
- Syntes

Sökord har varit *Political+participation+youth/political+engagement+youth samt unga+politiskt+deltagande och unga+politisk+organisering*. Vi har också gått igenom relevanta tidskrifter på området, såsom *Journal of Youth Studies*, *Young* och *Youth & Society*. Pågående forskning har identifierats via svenska, nordiska och europeiska forskningsråd. Projektdatabaserna vid Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond har också genomförts för att fånga ännu opublicerade projekt inom området. Vi har även inkluderat rapporter från Forte och MUCF liksom MUCF:s databaser för beviljade anslag. Genom en enkät som vi tillställt dekaner vid relevanta svenska universitet och högskolor har vi också sökt fånga pågående fakultetsfinansierad forskning inom området.

Bedömning av relevans och kartläggning av studier

Sökstrategin för relevanta artiklar var framför allt att söka i abstrakt utifrån ett antagande att sammanfattningarna av studierna torde ha angett ungas+politiskt+deltagande/ungas+politiska organisering samt det valda metodologiska ramverket för dessa studier. Till detta valdes filter om att publikationerna skulle vara peer-reviewed, publicerats mellan 2015-2020 samt vara skrivna på engelska eller svenska. Efter att ha bedömt vilka träffar som var relevanta att inkludera, fann vi 326 artiklar. Dessa sammanfattades i en tabell som kategoriserade studiernas metod, vetenskapliga disciplin,

teoretiska utgångspunkt, år/författare/rubrik, nationell kontext och slutsats. Vi valde att numrera våra referenser i tabellen med hänvisning till referenslistan i slutet av rapporten. Nummer 1-326 innefattar det klassificerade empiriska materialet över nutida forskning, nummer 327-339 täcker de äldre verk som relevanta för denna studie och medan nummer 340-347 är empiriskt material i form av (icke-akademisk) statistik och rapporter. Därutöver har vi använt oss av ytterligare ett tiotal publikationer som listas från och med nummer 348.

Tack

Joakim Ekman, professor vid Södertörn högskola, har i ett relativt tidigt skede av rapporten läst och lämnat kommentarer. En senare version har granskats av professor Hanna Wass vid Helsingfors Universitet. Medarbetare vid Forte har lämnat synpunkter under arbetets gång. Vi vill uttrycka vår tacksamhet för alla dessa värdefulla bidrag.

www.forte.se